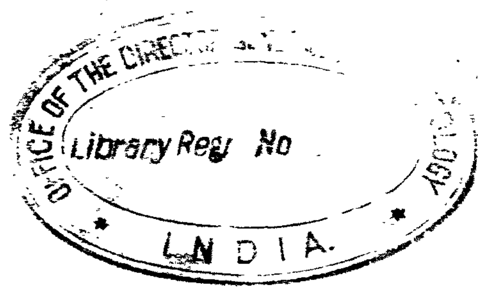

OFFICE OF THE DIRECT
Library Reg. No
INDIA

OUDHEIDKUNDIGE DIENST

IN

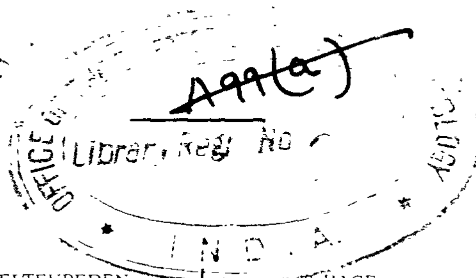
NEDERLANDSCH-INDIË

OUDHEIDKUNDIG VERSLAG
1914

UITGEGEVEN DOOR HET

BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN
KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN

WELTEVREDEN
ALBRECHT & Co

'S HAGE
M. NIJHOFF

INHOUD

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Eerste kwartaal 1914.

---

§ 1. Personeel.

Bij Gouv. Besl. van 10 Februari 1914 no. 21 werd tot Adjunct-bouwkundige benoemd de Heer P. J. Perquin, tot dusverre belast met de waarneming dier betrekking.

Bij dezerzijdsch besluit van 23 Maart no. 82 werd Mas Karto di Sastro benoemd tot teekenaar eerste klasse.

§ 2. Bureau.

Behalve de gewone werkzaamheden werden de fotografische afdrukken, waarvan de negatieven niet in het bezit van den Oudheidkundigen Dienst zijn, geordend en een lijst ervan opgemaakt, welke als Bijlage F. hierachter is afgedrukt.

Voor aanwinsten aan negatieven en abklatschen zie men de Bijlagen A. en C., voor die uit Pasè Bijlage I.

Een poging om een afschrift te verkrijgen van het door Mr. Overvoorde voor den Gouverneur-Generaal opgesteld verslag over den toestand der Nederlandsche monumenten hier te lande had geen succes.

§ 3. Reizen.

Ondergeteekende ondernam in Februari een contrôle-reis langs verschillende monumenten van de afdeelingen Modjokerto, Bangil en Sidhoardjo en bracht tevens een bezoek van eenigen duur aan het Museum te Modjokerto. Op die reis werd hij vergezeld door den Chef van het technisch personeel, welke gedurende Januari op den Diëng vertoefd

had en na het vertrek van ondergeteekende op Oost-Java werkzaam bleef.

De Heer Perquin bevond zich gedurende ongeveer het geheele kwartaal in Bantam, terwijl de Heer Moquette einde Maart naar Pasè vertrok.

§ 4. **Bescherming van monumenten.**

Van de werkzaamheden in *Oud-Bantam* ter bescherming van de monumenten op Pakalangan, Pangkalan Nangka en Kanari, is een afzonderlijk verslag hierachter opgenomen als Bijlage G.

Door de slechte weersgesteldheid ging de afwatering van den *Dieng* gedurende dit kwartaal met moeielijkheden gepaard en om diezelfde reden werden de beschermingsmaatregelen niet verder uitgebreid.

Ook op Oost-Java deden zich de gevolgen van overstroomingen enz. gelden. De *Tjandi Bangkal* stond bij mijn bezoek geheel in het water; het spreekt vanzelf, dat getracht moet worden zoo iets voor het vervolg onmogelijk te maken. Ook moet hier weder een en ander gekapt worden. Op mijn verzoek werd de *Tjandi Djawi* door de zorgen van den regent van Bangil grondig schoongemaakt in verband met de voorgenomen fotografische opname van dat monument. Eenige nog in 1910 door mij aangetroffen beeldwerken bij de badplaats nabij dezen tempel bleken verdwenen te zijn; men wist er niet meer van te vertellen, dan dat ze door „een generaal" meegenomen waren, terwijl verdere navraag slechts aan het licht bracht, dat die generaal dat al wel vijftig jaar geleden gedaan had! Ook naar deze zaak wordt door den regent van Bangil een onderzoek ingesteld.

Nog kon geconstateerd worden, dat bij *Tjandi Pari* de een paar jaar geleden aangebrachte afsluiting tegen de vleermuizen uitstekend aan haar doel beantwoordt. De verdere bezochte monumenten geven tot geen bijzondere opmerkingen aanleiding.

Op weg naar Oost-Java verbleef ik eenige dagen te *Prambanan*, welk complex zich steeds meer in de belangstelling van het publiek mag verheugen, speciaal van het inlandsche, welks bezoek gedurende het laatste jaar met ruim 60% toenam. De geheven entree-gelden beloopen reeds bijna *f* 100.— per maand.

§ 5. Inventarisatie.

Deze had gedurende dit kwartaal niet plaats.

§ 6. Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Op het *Dieng-plateau* werd, behalve met de opmeting van Tjandi Ardjoena, voortgegaan met ontgraving en onderzoek van de fundamenten L, N, O, P, Q, R en S, waarvan de eerst- en laatstgenoemde nog onderhanden zijn, doch de rest gereed kwam.

Van Modjokerto uit werd een bezoek gebracht aan enkele punten van het terrein van het oude *Majapahit* in verband met een voorgenomen plaatselijk onderzoek naar de ligging van enkele oude gebouwen dier hoofdstad, beschreven in den Nāgarakṛtāgama. In de eerste plaats werd een plek nabij Kĕdaton bezocht, in welks nabijheid drie poorten achter elkander gestaan hebben en waar laatstelijk een oudheidkundige vondst had plaatsgevonden. Na mijn vertrek en als gevolg van mijn besprekingen met den regent, werden bij eenige onder leiding van dien laatste ondernomen proefgravingen eveneens stukken van den ringmuur der stad blootgelegd. Getracht wordt op die wijze een voorloopige oriënteering te verkrijgen, waarop dan later systematische ontgraving van de daartoe in aanmerking komende stadsgedeelten kan volgen.

Boven Patjet werden nabij de bronnen van *Padoesan* de daar door den regent van Modjokerto ontdekte overblijfselen van een kleine tjandi in oogenschouw genomen. Het is een vierkant andesiet-tempeltje, waarvan het soubasement en een

stukje van de opstaande wanden nog over is. De ingang lag naar het Oosten, de deur was zeer smal. In de nabijheid bevonden zich een paar kleine yoni's, bij de bron een beeldfragment en zoo waren er in de buurt nog meerdere aanwijzingen. Op eenige minuten afstands ligt een indertijd door assistent-resident van Aalst ontgraven fundament, waarbij een paar fraaie tempelwachters, een Ardhanāri, een Brahmā en een steenblokje met het jaartal 1303 gevonden zijn (v. g. l. foto 1734 en 1738).

Over de opnamen in *Pasé* zie men Bijlage H.

§ 7. **Vondsten.**

Omtrent den in het vorig verslag vermelden steen van *Bawang* deelde de resident van Bengkoelen mede, dat deze niet te vervoeren was; er zullen nu echter foto's en abklatschen van gemaakt worden.

De resident van Kedoe gaf kennis van een vondst van tempelresten enz. nabij Magelang, welke nader onderzocht zal worden.

§ 8. **Epigraphie.**

De publicatie van de epigraphische nalatenschap van Dr. J. L. A. Brandes heeft thans in deel LX der Verhandelingen van het Bataviaasch Genootschap plaats gehad. Van de resultaten der epigraphische werkzaamheden van ondergeteekende is één en ander te vinden in een artikel „Epigraphische aanteekeningen IV — VII” dat in Tijdschr. Bat. Gen. van dit jaar verschijnen zal.

Een belangrijke hoeveelheid epigraphisch materiaal uit Oost-Java is verzameld in het Museum te Modjokerto, en daar de uitgave van een Catalogus van die verzameling wel niet zeer spoedig zal plaats hebben, doch het anderzijds van belang is dat bekend zij wat thans daar ter plaatse op dit gebied te vinden is, volgt hier een voorloopig lijstje van de beschreven steenen in genoemd Museum. De voorafgaande nummers zijn de inventaris-nummers.

56. steen van Balongmasin uit 1278.
58. drie fragmenten beschreven steen van Genengsono.
61. beschreven steen van Djijoe uit 1408 (Brandes XCIII) [1]).
62. beschreven steen van Modjodjedjer uit 1314.
63. Ganeça met beschreven achterstuk, van Ketanen.
66. steenblokje van Padoesan met jaartal 1303.
82. beschreven steen van Glagahan uit 851.
117. steenen cylinder van Diwek met jaartal 1382.
123. beschreven steen van Djijoe uit 1408 (Brandes XCII).
169. twee fragmenten beschreven steen, vroeger bij de gevangenis te Modjokerto staande.
170. drie fragmenten beschreven steen, vroeger bij de Controleurswoning aldaar.
320. beschreven steen van Bakalan uit 856 (Brandes XCIV).
321. tempajan van Djogodajoh.
323. steen van Pandjer met jaartal 1291.
324. genoek van Soemengko met jaartal 1296.
338. steenblok van Dlanggoe met jaartal 1208.
342. grafsteen van Trolojo met jaartal 1379.
343. steen van Trolojo met jaartal 1294.
344. steen van Trolojo met jaartal 1320.
345. steen van Trolojo van 1302.
347. steen van Kepoetran met sĕngkala jaartal 1167.
348. steenblok van Koetoredjo met getal 7621 (= 1267 ?).
349. steen van Soemotoewo met jaartal 1322.
350. beschreven steen van Djijoe (Brandes XCV).
351. beschreven steen van Djijoe (Brandes XCIV).
352. steen van Trowoelan met jaartal 1338.
367. steen van Mendek met inkrassing.
368. steen van Doeroeng met jaartal 1339.

---

1) Niet XCII, zooals Oud-Jav. Oork. p. 216 vermeld staat.

369. beschreven steen van Bloto (Brandes XXXIV).
370. steenblok van Djamboe met jaartal 1233.
371. steen van Trolojo met jaartal 1332.
372. steen van Trolojo met jaartal 12. .
373. genoek van Ketanen met jaartal 1127.
378. steen van Trowoelan met jaartal 1300.
387. steen van Kedoeng woelan met jaartal 1374.

§ 9. Fotografieën.

De gedurende dit kwartaal vervaardigde foto's dragen de nummers 1676-1769 en zijn nader omschreven in Bijlage A. De opnamen geschiedden alle door den Heer Leydie Melville. Nos. 1676-1704 hebben betrekking op Oud-Bantam: 1705-1727 op de bronsvondst van Tjandiredjo terwijl de rest vervaardigd is in en om het Museum te Modjokerto; alleen 1769 is een zich nog in loco bevindend steentje.

Bovendien vindt men als Bijlagen D. en E. lijsten opgenomen van de foto's, indertijd genomen door J. van Kinsbergen en bewaard op het Oudheidkundig Bureau. Daar de deeltjes der Notulen van het Bat. Gen., waarin de oorspronkelijke (onvolledige) lijsten afgedrukt waren, uitverkocht zijn, werd daarin aanleiding gevonden een nieuwe lijst samen te stellen en te publiceeren. Bijlage D. bevat de algemeene collectie, Bijlage E. die van Boro-Budur.

§ 10. Teekeningen.

Voor de teekeningen van Java wordt verwezen naar Bijlage B., voor die van Pasè naar Bijlage K.

§ 11. Musea en Verzamelingen.

Van de aanvaarding van de schenking van het Museum te *Modjokerto* door de regeering ontving ik thans mededeeling. De collectie heeft zich inmiddels weder aanmerkelijk uitgebreid en bevat nu bijna 400 nummers; van de belangrijke verzameling epigraphica werd hierboven reeds melding gemaakt. De foto's 1728 en volgende geven eenig idee in de inrichting van het gebouwtje. Na overleg met

den schenker werden nadere voorstellen gedaan aangaande het verdere beheer.

Aangaande de verzameling te *Magelang* (zie de overeenkomstige paragraaf van het vorig verslag) ontving ik taal noch teeken.

§ 12. Lijst van monumenten.

Hiermede wordt nog steeds gewacht op het beschikbaar zijn van volledig personeel.

§ 13. Publicaties.

Het Oudheidkundig Verslag over het vierde kwartaal 1913 verscheen.

Met den druk van Rapport 1913 wordt voortgegaan.

§ 14. Geschenken.

Van de Directie van het Bataviaasch Genootschap werd ontvangen Verhandelingen LX, 2de stuk.

Van het Gouvernement van Bengalen het Annual Report, Archaeological Survey, Eastern circle, over 1912-1913.

§ 15. Programma voor het volgend kwartaal.

Aan den adjunct-bouwkundige zal een dienstreis langs verschillende monumenten van Midden- en Oost-Java worden opgedragen, na afloop waarvan hij zich in laatstgenoemde afdeeling zal vestigen. De chef van het technisch personeel zal na beeindiging van zijn werk in Oost-Java wederom persoonlijk de leiding van de opnamen op den Diëng op zich nemen, terwijl de Heer Moquette gedurende het eerste gedeelte van het kwartaal in Pasè zal vertoeven. Ondergeteekende stelt zich voor eveneens een contrôlereis naar Oost-Java te ondernemen.

De Chef van den Oudheidkundigen Dienst,

Dr. N. J. Krom.

Batavia, April 1914.

BIJLAGE A.

Lijst der fotografische opnamen
over het 1ste kwartaal 1914.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1676	18 × 24	Pakalangan (Oud-Bantam).	grafsteen, op het terrein aangetroffen.
1677	„	id.	zelfde, zijkant.
1678	„	id.	zelfde, achterkant.
1679	„	id.	zelfde, andere zijkant.
1680	„	graf van Pangeran Mas (Oud-Bantam).	toegangspoort, voorzijde.
1681	„	id.	zelfde van ter zijde.
1682	„	Kanari (Oud-Bantam).	toegangspoort tot de sultansbegraafplaats, van buiten.
1683	„	id.	zelfde, van binnen.
1684	„	id.	grafhuis, voorzijde.
1685	„	id.	zelfde, zijkant.
1686	„	id.	zelfde, houten kap van binnen.
1687	„	Oud-Bantam.	gezicht op het moskee-complex met Noord-Oost-ingang.
1688	„	id.	zelfde, met Zuid-Oost-ingang.
1689	„	id.	moskeegebouwen, voorzijde.
1690	„	id.	gebouw in Hollandschen stijl bij de moskee.
1691	„	id.	water-reservoir, ingang.
1692	„	Tasikardi (Oud-Bantam).	gezicht op den vijver.
1693	„	id.	Noord-West-hoek van den vijver met afvoersluis.
1694	„	Oud-Bantam.	overblijfsels van de ophaalbrug over de kali Bantĕn.
1695	„	id.	z. g. n. watoe gilang.
1696	„	Fort Diamant (Oud-Bantam).	zoogenaamde schatkamer.
1697	„	id.	z. g. n. badkamer, ten Oosten.
1698	„	id.	zelfde, Noord-Oost ten Oosten.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1699	18 × 24	Fort Diamant (Oud-Bantam).	boogbrug en waterleiding.
1700	„	id.	omwalling.
1701	„	id.	ingang onderaardsche kamer.
1702	„	Fort Speelwijk (Oud-Bantam).	gezicht Zuid ten Oosten.
1703	„	id.	gezicht van het Oostelijk bastion.
1704	„	id.	begraafplaats der Europeanen.
1705	„	Tjandirĕdjo. (Ngandjoek) thans Mus. Bat. 5387 — 5427.	bronsvondst [1]).
1706	„	id. thans Mus. Bat. 5387.	bronzen beeldje met achterstuk.
1707	„	id.	zelfde, zonder achterstuk.
1708	„	id.	zelfde, achterstuk alleen.
1709	„	id., thans Mus. Bat. 5388 en 5389.	bronzen beeldje en voetstuk.
1710	„	id., thans Mus. Bat. 5390 en 5391.	bronzen beeldjes.
1711	„	id., thans Mus. Bat. 5392 en 5394.	bronzen voetstukken.
1712	„	id., thans Mus. Bat. 5393.	bronzen beeldje (Ratnapāṇi).
1713	„	id., thans Mus. Bat. 5395 en 5396.	bronzen beeldjes.
1714	„	id., thans Mus. Bat. 5397 en 5411.	bronzen beeldjes.
1715	„	id., thans Mus. Bat. 5398 en 5399.	bronzen beeldjes.
1716	„	id., thans Mus. Bat. 5400 en 5410.	bronzen beeldjes.
1717	„	id., thans Mus. Bat. 5401 en 5407.	bronzen beeldjes.
1718	„	id., thans Mus. Bat. 5402 en 5420.	bronzen beeldjes.

1) Voor de beschrijving van no. 1705 — 1727 zie Rapp. 1913 pag. 59 — 72.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1719	18 × 24	Tjandirĕdjo, thans Mus. Bat. 5403 en 5404.	bronzen beeldjes.
1720	"	id., thans Mus. Bat. 5405 en 5406.	bronzen beeldjes.
1721	"	id., thans Mus. Bat. 5408 en 5409.	bronzen vrouwebeeldjes.
1722	"	id., thans Mus. Bat. 5414 en 5415.	bronzen beeldjes (Mañjuçrī en Wajrasattwa).
1723	"	id., thans Mus. Bat. 5416 en 5419.	bronzen beeldjes.
1724	"	id., thans Mus. Bat. 5417 en 5418.	bronzen beeldjes.
1725	"	id., thans Mus. Bat. 5421 en 5422.	bronzen beeldjes.
1726	"	id., thans Mus. Bat. 5423 en 5424.	bronzen vrouwebeeldjes (o. a. Saraswatī).
1727	"	id., thans Mus. Bat. 5412, 5413 en 5425.	bronzen onderstukken van beeldjes en lotuskussen.
1728	"	Modjokerto.	gezicht op het Museum.
1729--1731	"	id.	Museum van binnen.
1732	"	Kĕdaton (Trowoelan), thans Mus. Modjok. 88.	steenen tempelwachter.
1733	"	Modjosari, thans Mus. Modjok. 116.	steenen Wajrasattwa.
1734	"	Padoesan, thans Mus. Modjok. 156.	steenen Ardhanāri.
1735	"	Afd. Modjokerto, thans Mus. Modjok. 158.	steenen beeld.
1736	"	id., thans Mus. Modjok. 381 en 382.	steenen hoofden.
1737	"	Dlanggoe (Modjosari), thans Mus. Modjok. 332 en 338.	steenen Çiwa en steenblok met jaartal (1208).
1738	"	Padoesan, thans Mus. Modjok. 65 en 66.	steenen Brahmā en steenblok met jaartal (1303).
1739	"	Koetoredjo (Modjosari), thans Mus. Modjok. 348.	rotsblok met getal (7621 = 1267?).
1740	"	Kĕpoetran (Modjosari), thans Mus. Modjok. 347.	steenblok met sĕngkala (1167).

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1741	18 × 24	Djamboe (Modjosari), thans Mus. Modjok. 370.	steenblok met jaartal (1233).
1742	„	Pandjer (Modjosari), thans Mus. Modjok. 323.	steenblok met jaartal (1291).
1743	„	Trolojo, id., Trowoelan, thans Mus. Modjok. 372, 343 en 378.	steenblokken met jaartallen (12.., 1294 en 1300).
1744	„	Trolojo, id. id., Trowoelan. thans Mus. Modjok. 345, 344, 371 en 352.	steenblokken met jaartallen. (1302, 1320, 1332 en 1338).
1745	„	Soemotoewo (Modjosari), thans Mus. Modjok. 349.	steenblok met jaartal (1322).
1746	„	Doeroeng (Modjosari), thans Mus. Modjok. 368.	steen met jaartal (1339).
1747	„	Trolojo, thans Mus. Modjok. 342.	versierde steen met jaartal (1379).
1748	„	Dlimoredjo (Modjosari), thans Mus. Modjok. 254.	steen met emblemen.
1749	„	Djijoe, thans Mus. Modjok. 61.	emblemen op den beschreven steen van 1408 (Brandes XCIII) [1]).
1750	„	Kĕtanen, thans Mus. Modjok. 373.	pot met jaartal (1127).
1751	„	Soemengko, thans Mus. Modjok. 324.	pot met jaartal (1296).
1752	„	Djogodajoh, thans Mus. Modjok. 321.	pot met inscriptie.
1753	„	Modjokerto, thans Mus. Modjok. 302.	yoni.
1754	„	Pandjer (Modjokasri), thans Mus. Modjok. 47.	rond steenen voetstuk.

1) Zie noot op bladz. 5.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1755	18 × 24	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 154.	rond steenen voetstuk.
1756--1757	"	Dlanggoe (Modjosari), thans Mus. Modjok. 336.	spuier (kruipende figuur).
1758	"	Moeteran en Kedoengpring, thans Mus. Modjok. 182 en 362.	spuiers.
1759	"	Moeteran en Kedoengpring, thans Mus. Modjok. 181 en 385.	spuiers.
1760	"	Blotho en Sadjen (Patjet), thans Mus. Modjok. 322 en 366.	steenen gewichten.
1761--1764	"	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 353 en 354.	versierde neuten, van vier zijden.
1765--1768	"	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 355 en 356.	versierde neuten, van vier zijden.
1769	9 × 12	Karanglo (Modjokerto).	beschreven steen.

Afgesloten 31 Maart 1914.

Stand van het teekenwerk.

1ste kwartaal 1914.

Diëng-plateau.

Gewerkt werd aan de voorloopige teekeningen van de Tjandi Ardjoeno, te weten:

vooraanzicht (met het lofwerk afzonderlijk in detail);
zijaanzicht;
achteraanzicht;
lengte-doorsnede;
dwars-doorsnede.
Alles op schaal 1: 10.

Kediri.

Samengesteld werd een epigraphische kaart van Kediri (1: 500.000).

Lijst der abklatschen

vervaardigd in het 1ste kwartaal 1914.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
184	Balongmasin: thans Mus. Modjokerto No. 56.	beschreven steen van 1278 çaka.
187	id.	„
189	Gĕnĕngsono; thans Mus. Modjokerto No. 58.	beschreven steen (fragmenten)
203	id.	„
204	id.	„
206	Modjodjedjer: thans Mus. Modjokerto No. 62.	beschreven steen van 1314 çaka.
210	Glagahan: thans Mus. Modjokerto No. 82.	beschreven steen van 851 çaka.
211	id.	„
213	id.	„
215	id.	„
221	id.	„
222	Kĕtanen; thans Mus. Modjokerto No. 63.	beschreven ruggestuk van een Ganeça-beeld.
224	Diwek: thans Mus. Modjokerto No. 117.	steenen cylinder van 1382 çaka.
230	Djijoe: thans Mus. Modjokerto No. 123.	beschreven steen van 1408 çaka.
232	id.	„
233	id.	„
237	id.	„
238	Modjokerto; thans Mus. Modjokerto No. 169.	beschreven steen (fragmenten)
239	id.	„
240	id.	„
241	id.	„
244	id.	„
249	id.	„

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
251	Modjokerto; thans Mus. Modjokerto No. 170.	beschreven steen (fragmenten).
256	Tjandi Lor (Bĕrbĕk) later Kediri; thans Mus. Bat. No. 59.	beschreven steen van 857 çaka.
278	Modjokerto; thans Mus. Modjokerto No. 170.	beschreven steen (fragmenten).
281	Modjokerto; thans Mus. Modjokerto No. 170.	"
282	Bakalan; thans Mus. Modjokerto No. 320.	beschreven steen van 856 çaka.
332	Djogodajoh; thans Mus. Modjokerto No. 321.	beschreven tempajan van andesiet (watoe-genoek).
333	id.	"
343	Kĕpoetran; thans Mus. Modjokerto No. 347.	steen met jaartal 1167 çaka.
345	Koetoredjo; thans Mus. Modjokerto No. 348.	steen met getal 7621 (1267?)
348	Trolojo; thans Mus. Modjokerto No. 345.	steen met jaartal 1302 çaka.
365	Mendek; thans Mus. Modjokerto No. 367.	steen met inkrassing.
378	Trolojo; thans Mus. Modjokerto No. 372.	steen met jaartal 12 . . çaka.
389	Tjandi Lor (Bĕrbĕk) later Kediri; thans Mus. Bat. No. 59.	beschreven steen van 857 çaka.
398	Blitar (?) thans Mus. Batavia No. 133.	beschreven steenplaat van 1106 çaka
414	Toempang (?) thans Mus. Batavia No. 134.	beschreven steen van 1252 çaka.
424	id.	"
426	id.	"
438	id.	"
441	Tjandi Lor (Bĕrbĕk) later Kediri; thans Mus. Bat. No. 59.	beschreven steen van 857 çaka.
442	id.	"

Fotografische opnamen

VAN

J. van Kinsbergen.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1	21 × 26	Buitenzorg (plantentuin), gedeeltelijk van Singasari.	steenen Çiwa, Pārwatī, Nandi en Ganeça.
2	,,	Tjampea (Buitenzorg), Vogelberg.	vijf steenen beelden.
3—9	17 × 21	id.	steenen beelden.
10	,,	Tjiaroeteun (Buitenzorg).	beschreven steen.
11	,,	Kĕbon Kopi (Buitenzorg).	beschreven steen.
12	,,	Djamboe (Buitenzorg).	beschreven steen.
13	,,	Tjampea (Buitenzorg).	steenen olifant.
14	,,	Batoetoelis (Buitenzorg).	Polynesische beelden (o.a. Poerwokalih).
15	,,	id.	beschreven steen.
16	,,	Madioen, thans Seuseupan (Buitenzorg)	steenen beeldje.
17	21 × 26	Batoetoelis (Buitenzorg).	graf van Dipati Olliah.
18	17 × 21	Galoega (Buitenzorg).	z. g. n. troon van Rangga Gading.
19	,,	Tjoepoe (Bandoeng).	steenen runderen.
20	,,	Tjoemplang (Buitenzorg).	z. g. n. troon van Rangga Gading.
21, 21 bis	,,	Tjoepoe (Bandoeng).	twee voetstukken.
22-28, 28*a* 22*a-h*	,, 9 × 12	Artja Domas (Buitenzorg).	Polynesische beelden.
29	17 × 21	Tjiandjoer, thans Mus. Bat. 94 b.	steenen Kāla.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
30	17 × 21	Landejan (Bandoeng).	steenen Ganeça.
31	,,	Negarawangi (Bandoeng).thans ged. Mus. Bat.	steenen beelden.
32	,,	Tjikaka (Bandoeng).	steenen beelden.
33	,,	Bandoeng, thans Mus. Bat. 177 b.	steenen Ganeça.
34	,,	Bandoeng.	steenen Ganeça.
35	,,	Artja Domas (Buitenzorg).	Polynesisch beeldje.
36	,,	Soekaradja en Tjitjapar (Limbangan).	Polynesische beelden.
37*a*, 37*b*	,,	Garoet.	kris.
38, 39	,,	Tjiboeroej (Limbangan).	lanspunten, schel. enz.
40	,,	Bandoeng, thans Mus. Bat. 148.	steenen Durgā.
41	,,	Wangkĕlang (Soekapoera).	steenen lingga en yoni.
42, 43	,,	Lenggo (Galoeh).	Polynesische beelden.
44, 45	,,	Pajongsari en Pandjaloe (Galoeh).	schaal, schel, en metalen voorwerpen.
46, 47	,,	Kawali (Galoeh)	zodiakbekers.
48	,,	Kartawangoengan (Koeningan).	olifant van terracotta.
49	,,	id.	Polynesische beelden.
50	,,	Pasir Aki-aki (Koeningan).	Polynesische beelden.
51	,,	Tjipakoe (Galoeh).	lingga's. Pol. beeldje enz.
52-54	,,	Kawali (Galoeh).	schellen en andere metalen voorwerpen.
55	29 × 34	id.	offerplaats.
56-60	17 × 21	id.	beschreven steenen.
60*a*	,,	id.	drie lila's.
61-70	,,	Talaga (Madjalengka).	Buddhistische en Çiwaïtische bronsjes, pantser en andere metalen voorwerpen.
71	29 × 34	id.	deur met houtsneewerk.
72,72*a*	17 × 21	Sadapaingan (Galoeh), thans Mus. Bat. 970.	metalen tongtong.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
73	17 × 21	Tjakrawati (Soekapoera), thans Mus. Bat. 465 f en g.	Polynesische beelden.
74	„	Tjandi (Lĕbak), thans Mus. Bat. 480 a-i.	Polynesische beelden.
75-88	„	Pekalongan (ged. afk. Diëng).	steenen beelden.
89, 89 bis	29 × 34	Diëng-plateau.	Tjandi Ardjoena.
90	21 × 26	id.	Tjandi Sĕmar.
91	„	id.	nis van Tjandi Poentadewa.
92	29 × 34	id.	Tjandi Poentadewa.
93	„	id.	Tjandi Srikandi.
94	17 × 21	id.	Wiṣnu-relief van Tj. Srikandi.
95	„	id.	Brahmā-relief van Tj. Srikandi.
96, 97	21 × 26	id.	Tjandi Sĕmbadra.
98	29 × 34	id.	Tjandi Bima.
99, 100, 100 bis	17 × 21	id, thans Mus. Bat. 417, 418.	koppen van Tj. Bima.
101	29 × 34	Diëng-plateau.	Tjandi Gatotkatja.
102	„	id.	Tjandi Dwarawati.
103	24 × 29	id.	Tjandi Parikĕsit.
103 bis	29 × 34	id.	„ „
104	21 × 26	id.	steenen Çiwa in nis.
105	29 × 34	id.	rotsinscriptie.
105 bis	18 × 21	id.	„
106-111	17 × 21	id. [1]	steenen beelden.
112	21 × 26	id.	steenen Durgā.
113-116	17 × 21	id.	steenen beelden en fragmenten
117	29 × 34	id, thans Mus. Bat. 191.	steenen Ganeça van Tjandi Parikĕsit.
118, 119	17 × 21	Diëng-plateau.	steenen voetstuk en lingga.
120	29 × 34	id.	steenen Durgā.
121, 122	17 × 21	id.	steenen nandi.
123, 124	21 × 26	id.	steenen beelden.
125, 126	17 × 21	id.	steenen beelden.
127	„	id.	trap van Tj. Ardjoena.

1) Van de nummers 106-150 zijn enkele stukken overgebracht naar het Museum te Batavia, o.a. Mus. Bat. 24, 58, 96, 300, 301, 304, 342, 356, 395, 400, 407, 449, 454.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
128	17 × 21	Diëng-plateau.	makara van Tj. Ardjoena.
129	21 × 26	id. thans Mus. Bat. 24.	steenen Çiwa.
130, 131	17 × 21	Diëng-plateau.	steenen beelden.
132	21 × 26	id.	steenen Durgā.
133-144	17 × 21	id.	steenen beelden en fragmenten.
145, 146	„	id. thans Mus. Bat. D. 58.	beschreven steen.
147-150	„	Diëng-plateau.	steenen beelden.
151, 152	21 × 26	Wonosobo.	steenen Ganeça's.
153, 154	29 × 34	„ (Mus. Bat. 17a).	steenen beelden (o.a. Wiṣṇu).
155	21 × 26	Wonosobo.	steenen Wiṣṇu.
156-175	12 × 9	Diëng-plateau, later Bandjarnegara, thans ged. Museum Batavia.	steenen beelden.
176, 177	17 × 21	Prambanan, later Jogja 193 en 194, thans Magelang.	basreliefs met apen.
178, 179 179 bis	„	Jogjakarta, thans Mus. Bat. 202 en 207.	steenen Kārtikeya en Kuwera.
180, 181	„	G. Kidoel, thans Mus. Bat. D. 17.	beschreven steen (828).
182, 182 bis	„	Pereng (Jogja), thans Mus. Bat. D. 77.	beschreven steen (785).
183	„	Jogja, thans Mus. Bat. D. 19.	beschreven steen.
184-187, 187*a*	„	Jogja (coll. Kläring), thans Mus. Bat. 626b I, 491a, 517a, 655a.	bronzen beeldje van Awalokiteçwara, Narasingha, Çiwa-Guru, Trailokyawijaya, Kuwera (en fragm.).
188-190	21 × 26	Jogja (coll. Kläring), later Jogja 128 en 108, thans Magelang.	steenen Awalokiteçwara en Bodhisattwa.
191	29 × 34	Tjoepoewatoe, thans Jogja (135).	steenen stūpa.
192, 193	17 × 21	Jogja (coll. Lichte), later Mus. Jogja, thans Magelang.	steenen beelden en fragmenten

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
194, 195	17 × 21	Prambanan (1) later Jogja coll. Lichte.	bas-reliefs.
196	29 × 34	Jogja (voorm. coll. Lichte).	yoni met lingga.
*197, 198	21 × 26	id. (no. 197 later Mus. Jogja 122).	steenen Tārā en Ganeça.
199	18 × 21	id.	steenen pot.
200	17 × 21	Prambanan.	steenfragmenten van Tj.Sewu.
201	29 × 34	id.	Tjandi Kalasan.
202	21 × 26	id.	nis van Tj. Kalasan.
203	29 × 34	id.	Tjandi Sari.
204, 205	,,	id.	rākṣasa's van Tj. Sewu.
206	,,	id.	Tjandi Sewu.
207	17 × 21	id.	details van Tj. Sewu.
208	16 × 20	id.	
209, 209*a*	29 × 34	id.	bijtempels van Tj. Sewu.
210	,,	Tjandi Djaboeng.	gezicht op den tempel.
211	24 × 29	Kediri, thans Mus. Bat. 256 b.	steenen Harihara.
211 bis	15 × 20	id.	,, ,,
212	24 × 29	Tjandi Lor en Kediri, thans Mus. Bat. D. 59, enz.	beschreven steen (857) en steenen beelden.
212 *a-d*	17 × 21		
212*e*	15 × 20		
213	,,	Kediri, thans Mus. Bat. 229.	steenen Buddha.
214	17 × 21	Bogĕm, thans Mus. Bat. 337.	steenen dubbelpaard (1282).
215-217	,,	Kediri, thans Mus. Bat. 1)	steenen beelden.
218	,,	Berbek, thans Mus. Bat. D. 61.	steenen ruggestuk (1338).
219-222	,,	Kediri, thans Mus. Bat. 1)	steenen beelden enz.
223	15 × 20		
224, 225	17 × 21	Madioen, thans Mus. Bat. D. 60.	steen met jaartal (1391).

1) Zie voor de beelden uit Kediri Not. Bat. Gen. 1887, Bijlage VI (o. a. no. 29b, 111, 165, 196a, 204, 209a, 209b, 258d, 262a, 335a, 335b, 396a, 396b).

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
226,227,229	17 × 21	Kediri, thans Mus. Bat. 1)	steenen beelden.
228	15 × 20		
230, 231	17 × 21	Madioen, thans Mus. Bat. D. 60.	steen met jaartal (1391).
232-235, 235a	„	Kediri, thans Mus. Bat. 1)	steenen beelden.
236	„	Blitar, later Jogja 159, thans Magelang.	steenen beeld.
237	„	Gata(Prambanan),thans Mus. Bat. D. 36.	beschreven steen (sañjaya 693).
238	29 × 34	Tj. Rimbi, later Blitar, thans Mus. Bat. 256.	steenen Harihara.
239, 239 bis	24 × 29	Gaprang.	steenen beelden.
240-242	29 × 34	Djiembe, thans Bara (Kediri).	steenen Ganeça (1161).
243	„	Papoh.	Tjandi Papoh.
244	„	id.	details van Tj. Papoh.
245	24 × 29		
246	29 × 34	Panataran.	gezicht op den tempel.
247	„	id.	rechteropgang.
248	„	id.	linkerhelft.
249, 250	24 × 29	id.	tempelwachters.
251-254	17 × 21	id.	reliefs van den omgang.
254 bis	18 × 21		
255-256 bis	29 × 34		
257-259 2)	18 × 21		
259a-f	17 × 21		
260, 261	29 × 34		
262, 263	18 × 21		
264-266	29 × 34		
267, 268	18 × 21	id.	reliefs van het soubasement.
269-271	29 × 34	id,	reliefs van den omgang.
272-301, 281 bis, 285 bis	18 × 21	id.	reliefs van het soubasement.

1) Zie noot op de vorige bladzij.

2) No. 259 zelf mankeert, zie echter 259 a en b.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
302	24 × 29	Panataran	fragmenten hoofdtempel.
303	29 × 34	id.	badplaats.
304, 304 bis	24 × 29		
305-307	18 × 21	id.	details van de badplaats.
308	29 × 34	id.	kleine tempel (1291).
309-318	21 × 26	id.	reliefs van het z.g.n. pendopo-terras.
319, 320	24 × 29		
321-328 bis	21 × 26		
329, 330	24 × 29		
331	,,	id.	tempelwachter van onafgewerkt tempeltje.
332	20 × 24	Blitar.	beschreven achterstuk van een Ganeça (829).
333, 334	17 × 21	geen aanwijzing.	steenen Durgā en nandi.
335-346	9 × 12	,, ,,	bronzen beeldje, bellen enz.
347, 348	29 × 34	Bali.	tempelpoorten.
349	21 × 26		
S 1-13	,,	Siam.	gezichten op tempels, enz.

Bijlage E.

Foto's van Boro-Boedoer

DOOR

J. VAN KINSBERGEN.

Nummer.	Formaat.	Korte omschrijving.
1	30 × 40	gezicht van de pasanggrahan uit.
2	„	gedeelte van de Noordfaçade.
3	„	gedeelte van de Westfaçade.
4	24 × 30 [1]	Buddha van de Oostzijde.
5	„	Buddha van de Noordzijde.
6	„	Buddha van de Westzijde.
7	„	Buddha van de Zuidzijde.
8	„	Buddha van de terrassen.
9, 9*a*, 9*b*	„	typen van Buddha-koppen.
10	„	leeuw.
11	„	koepels op de terrassen.
12	30 × 40	reliefs van den omgang.
13/14	„	relief eerste gaanderij no. 11.
15/16	„	„ 12.
17/18	„	„ 16.
19/20	„	„ 19.
21/22	„	„ 25.
23/24	„	„ 27.
25/26	„	„ 30.
27/28	„	„ 31.
29/30	„	„ 49.
31/32	„	„ 56.
33/34	„	„ 64.
35/36	„	„ 65.
37/38	„	„ 76.
39/40	„	„ 77.
41/42	„	„ 78.
43/44	„	„ 79.

1) Deze platen wijken in afmeting onderling iets af.

Nummer.	Formaat.	Korte omschrijving.
45/46	30 × 40	relief eerste gaanderij no. 86.
47/48	"	" 90.
49/50	"	" 91.
51/52	"	" 94.
53/54 en bis	"	" 95.
55/56	"	" 101.
57/58	"	" 110.
59/60	"	" 113.
61/62	"	" 114.
63	"	relief tweede gaanderij no. 30.
64	24 × 30	landschap, genomen van den top.
65	"	gezicht op de pasanggrahan.

BIJLAGE F.

Lijst van foto's

waarbij geen negatieven aanwezig zijn.

(gemerkt A.)

Nummer.	Plaats.	Korte omschrijving.
1	Modjokerto. Semarang, Modjokerto, thans Mus. Bat. 38, 69 en 308.	steenen beelden van Çiwa, Çiwa-Guru en spuierbeeld.
2	Ngoepit (Klaten), onbekend en Tjikapoendoeng (Bandoeng), thans Mus Bat. 508 a, 155 en 479 c.	bronzen beeld van Çiwa, steenen onbekend vrouwebeeld en Polynesisch beeld uit 1263.
3	Soerabaja, Baron (Kertosono), G. Tadjĕm (Banjoewangi) en onbekend, thans Mus. Bat. 223, 716, 451 a en461e.	gebakken steenen tempelwachter, idem van gebakken klei, ornament van gebakken aarde en terra-cotta relief.
4	onbekend, Baron (Kertosono) en Koetei (Borneo), thans Mus. Bat. 353, 716 en 103g.	steenen lingga, tempelwachter van gebakken klei en steenen Çiwa.
5	Tekarran (Soerakarta), thans Mus. Bat. 509.	bronzen beeld van Awalokiteçwara.
6	Tjandi Sewu, thans Mus. Bat. 229 b.	steenen monnikskop.
7	Bodjong (Preanger)	twee steenen voetstukken, vormeloos steenen beeld en fragmenten.
8	Pasir Sinalang (top G. Tjibodas)	fragment van een steenen beeld.
9	Boro Budur	opgraving op het tempelterrein onder den heuvel.
10	„	hoek in de eerste gaanderij.
11	Tjandi Mendut	gezicht van het Noorden.
12	„	gezicht van het Noord-Oosten.
13	„	gezicht van het Zuiden.
14	„	voorzijde.

Nummer.	Plaats.	Korte omschrijving.
15	Tjandi Mendut.	gezicht van het Zuid-Westen.
16	„	gezicht van het Oosten.
17	„	restauratiewerk van het Zuid-Westen.
18	„	idem van het Oosten.
19	„	idem van het Noorden.
20	„	soubasement, Noord-Oost-zijde (helft).
21	„	idem (andere helft).
22	„	soubasement, Westhoek.
23	„	soubasement, Noordhoek.
24	„	soubasement, Zuid-Oost-zijde (helft).
25	„	idem (andere helft).
26	„	soubasement, Zuid-West-zijde (helft).
27	„	idem (andere helft).
28	„	bijtempeltje.
29	„	voet van bijtempeltje, met fragmenten.
30	„	idem.
31	„	voorzijde.
32	„	relief aan de Zuid-West-zijde.
33, 34	„	detail van idem.
35	„	relief aan de Noord-Oost-zijde.
36	„	zelfde van terzijde.
37	„	relief aan de Zuid-Oost-zijde.
38,39	„	zijpaneel met Mañjuçrī.
40	„	drager.
41	„	detail kroonlijst.
42-45	„	zijpaneelen.
46-71	„	details van de reliefs beneden aan den omgang.
72	„	Noordelijke trapvleugel.
73	„	makara van idem, zijkant.
74	„	idem, van voren.
75-84	„	details van de reliefs op de trapvleugels.
85	„	detail van het soubasement.
86-87	„	zijkanten van den portaalingang (van buiten).

Nummer.	Plaats.	Korte omschrijving.
88	Tjandi Mendut	ingang van het portaal.
89-93	„	details portaalversiering (wenschboomen).
94-98	„	id. (hemelingen).
99-101	„	id. (Jambhala).
102, 103	„	id. (Hāritī).
104, 105	„	Buddhabeeld.
106, 107	„	kop van idem.
108	„	handhouding van idem.
109-111	„	beeld van Awalokiteçwara.
112	„	bovenstuk van idem.
113, 114	„	beeld van Mañjuçrī.
115	„	bovenstuk van idem.
116	„	nis in de cella.
117	„	detail voetstuk.
118-125	„	fragmenten op het tempelterrein.
126	Tjandi Pawon	versiering van den achtergevel.
127	Tjandi Wurung	voetstuk.
128	„	wagen van Sūrya.
129	Kraginan, thans Verzam. Magelang	zittende nandi.
130	Prambanan	Çiwa-tempel tijdens de restauratie.
131, 132	„	Çiwa-tempel, hoofdbeeld.
133	„	id. wandversiering voorportaal.
134-141	„	id. zoogenaamde lokapāla's.
142	„	id. nis.
143	„	id. fries van het basement.
144, 145	„	id. zoogenaamd jaartal.
146-148	„	id. hoekantefixen.
149	„	id. dragerornament.
150	„	id. slang als tuithouder van het Çiwa-voetstuk.
151	„	Wiṣṇu-tempel.
152, 153	„	Wiṣṇu-tempel, hoofdbeeld.
154	„	Brahmā-tempel.
155	„	Brahmā-tempel, hoofdbeeld.
156	„	Nandi in den Nandi-tempel.
157	„	Nandi-tempel, Sūrya en Candra.
158	„	id. ornamentaal-fries.
159	„	Noordelijke tempel der Oostelijke rij.

Nummer.	Plaats.	Korte omschrijving.
160	Prambanan	Zuidelijke tusschentempel.
161	-	fragmenten.
162	-	beschreven steenen.
163, 164	desa Tělaga, thans Prambanan	Garūḍa-voetstuk.
165, 166	Tjandi Lumbung	gezicht op de tempelgroep.
167	-	hoofdtempel, Zuidkant.
168	Tjandi Sewu	Noord-Oost-hoek van den hoofdtempel.
169	-	bijtempeltje.
170	-	poort-makara uit den hoofd-tempel.
171	-	fragmenten van den hoofd-tempel.
172	-	hoek-antefix en koperen kĕṇḍi.
173	Tjĕbongan (bij Jogja)	Ganeça, voetstuk en makara.
174	Poerworedjo	beelden op het ass.-res.-erf.
175-182	Magĕlang	bronzen beelden en voorwerpen uit de collectie Lim Joe Tjoan (Rapp. 1911 p. 158-167).
183	Koedoes	gezicht op de manara.
184	Soerakarta	de Heer J. Knebel tijdens de opname der collectie van R. M. T. Reksadiningrat.
185	Langenardja (Soerakarta)	steenen beelden van tempelwachter, leeuw, twee Durgā's, twee Ganeça's enz.
186	-	steenen beelden van drie Kuwera's, Durgā en Ganeça.
187	Soerakarta (stadstuin)	steenen beeld van Durgā.
188	-	steenen beeld van Çiwa-Guru, enz.
189	Karangpaṇḍan (Soerakarta)	gezicht op de omgeving.
190	Soekoh (Soerakarta)	drie bas-reliefs en z.g.n. Çiwa-Wiṣṇu-monument.
191	Blitar	aloen-aloen.
192-201	..	steenen beelden uit de verzameling van den regent (Rapp. 1908 p. 29-52).
202	Tjandi Panataran.	voorzijde (helft).
203	-	gezicht uit den Zuid-West-hoek.
204	-	tempelwachters.
205, 206	-	achterzijden der tempelwachters.
207	Djembatan Glondong.	brug over de Brantas.
208	Tjandi Tegawangi.	gezicht van het Zuiden.

Nummer.	Plaats.	Korte omschrijving.
209	Tjandi Tegawangi	Zuidkant.
210	„	id. van ter zijde.
211	„	trapstuk en rechterhelft Westkant.
212	„	Zuidkant (linkerhelft).
213	„	id. (rechterhelft).
214	„	Oostkant (linkerhelft).
215	„	id. (rechterhelft).
216, 217	„	opgegraven fragmenten.
218	Djeboek (Toeloengagoeng)	Retja Goeroe.
219	id. thans Mus. Bat.	Retja Penganten.
220	Rini (Blitar)	steen met jaartal 1086.
221-223	Karang-Kates (Malang)	steenen beeld van Ganeça.
224	Tjandi Bangkal	voorzijde.
225	„	sluitsteen van het gewelf.
226-235	Soerabaja	steenen beelden uit de collectie van den Heer Mens Fiers Smeding (Rapp. 1908 p. 21-24).
236	Tjandi Djaboeng	gezicht van ter zijde op den tempel.
237-240	Java, thans coll. van der Straeten in België	bronzen tempelschel, van vier zijden.
241-243	Boro-Budur	legenda op den bedolven voet.
244-245	Toek-Mas (Kedoe)	rots-inscriptie.
246, 247	Kedoe, thans Mus. Bat. E 46	koperplaat van 814.
248	Soerowinangoen (Kediri)	inscriptie op watervat (?).
249	onbekend, thans Mus. Bat. No. 402.	monsterkop.
250	Koetei, thans Mus. Bat. No. 402 b.	monsterkop.
251	Bali	baksteenen toegangspoort met gesneden deur.
252	Girilaja	Mohammedaansch graf.
253	„	id. detail versiering.
254	„	id. inscriptie.
255		zilveren bord ter eere van Wed. E. Crudop, geb. Op den Akker (1734).
256		id. van L. Pijl (1705).

BIJLAGE G.

Herstellingswerken der Sultansgraven te Pakalangan, Pangkalan Nangka *) en Kanari (Bantam).

Verslag der werkzaamheden gedurende het eerste kwartaal 1914.

JANUARI.

PAKALANGAN. In Januari werd de buitenste ringmuur voltooid; de tweede ringmuur met de zijvleugels der trappen beiderzijds afgepleisterd; de muren met penanten van het gebouw op het bovenste plateau werden wederom opgemetseld; de kap gesteld en met pannen gedekt en de deuren, die toegang geven naar het gebouwtje, afgehangen.

In de eerste helft van deze maand werd gewerkt met ongeveer 65 koelies en met 20 metselaars; in de tweede helft met 28 koelies en 9 metselaars.

PANGKALAN NANGKA. Nadat het struikgewas binnen en buiten den ringmuur was weggeruimd, bleek, dat de Westmuur over de geheele lengte was omgevallen, dat de Noordmuur aanmerkelijk was verzakt en dat de Oostmuur plaatselijk uit zijn verband was gerukt door een grooten boom, die er tegen was opgegroeid.

De Zuidmuur met poort was nog in goeden staat; het zou alleen noodig zijn het kozijn met deuren te herstellen, nieuwe lateiën daarboven aan te brengen, enkele balusters (van gebakken aarde) der balustrade te herstellen, eenige scheuren te dichten en den voetingmuur onder de balustrade gedeeltelijk te pleisteren.

*) In het verslag over het 4de kwartaal 1913 is abusievelijk afgedrukt Pangkalan Angka.

Het vrijstaand gebouw op deze begraafplaats is van een geheel andere bouworde, als dat van Pakalangan: het bestaat uit een ommuurd vertrek van ongeveer 6 × 6 meter, voorzien van twee gekoppelde lichtkozijnen in de zijgevels (West en Oost), twee deurkozijnen met deuren (waarvan de profielen in de paneelen zijn gesneden) in den Zuid of voorgevel, een houten plafond van geprofileerde planken en een vloer van gebakken tegels; deze vloer ligt ongeveer een meter boven het maaiveld. Het graf in het midden van boven genoemd vertrek was met veel zorg gemaakt van karangsteen; de staande grafsteen van blauw-grijzen natuursteen heeft geen opschrift.

De kap met balklaag en plafond waren naar beneden gestort, enkele stukken waren nog aanwezig en hingen in schuine richting van den muur op den grond; de muren, gesteund door takken en wortels van drie reuzenboomen, stonden nog overeind.

Aan den voorgevel was een dubbele galerij uitgebouwd: het eene gedeelte, waarvan de vloer op dezelfde hoogte was aangelegd als de vloer binnen het vertrek, sprong ongeveer 3 meter naar voren en had aan weerszijden een steenen trapje met borstweringmuurtje; door openingen, met halfronde boogjes afgesloten, had men toegang tot deze galerij en het vertrek bovengenoemd; het tweede of voorste gedeelte ter hoogte van het maaiveld, was rondom open; het dak werd gedragen door vier gemetselde ronde kolommen aan de voorzijde en twee (een aan elken kant) aan de zijkanten. In deze galerij lagen vier graven.

Aan de beide zijgevels van het hoofdvertrek waren eveneens galerijen uitgebouwd; de vloeren daarvan lagen ongeveer 40 c. M. boven het maaiveld, de daken werden aan de vóórzijden gedragen door vier gemetselde vierkanten pijlers, terwijl de kortste zijden bovendien nog voorzien waren van twee zwaardere pijlers; tusschen deze en de twee buitenste hoekpijlers waren borstweringen aangebracht ter hoogte van ongeveer een meter boven het maaiveld.

In de linker of Westgalerij lag een graf, in de andere twee graven, gemetseld en gepleisterd. Het dak boven het hoofdvertrek was aan vier zijden schuin en de helling liep door over de voor- en zijgalerijen bovengenoemd, gesteund door de muren, kolommen en pijlers.

In de eerste helft van Januari werd met 13 koelies gewerkt aan het omhakken van boomen, het wegruimen van puin, hout en steengruis, terwijl de noodige opmetingen gedaan werden van den bestaanden toestand.

Tengevolge van het omhakken der boomen, was het niet mogelijk de nog overeindstaande muren in stand te houden; bovendien waren ze door wortels en takken zoodanig uit het verband gerukt, dat afbraak toch noodzakelijk zou geweest zijn.

De afkomende steenen werden schoon gemaakt om weder voor den nieuwen bouw gebruikt te kunnen worden.

Ofschoon de werkzaamheden nog niet geheel gereed waren, kon toch in de tweede helft van Januari een begin gemaakt worden met de metselwerken.

In de tweede helft van Januari werd gewerkt met 12 metselaars en ongeveer 18 koelies.

KANARI. Intusschen werd in het laatst van Januari te Kanari met 15 koelies een begin gemaakt met de werkzaamheden.

Zooals te Pakalangan en te Pangkalan Nangka is ook hier de begraafplaats, die een oppervlakte heeft van pl.m. 2400 M^2, omsloten door eenen ringmuur. Het was noodzakelijk dezen ringmuur in zijn geheel af te breken; met dezelfde steen, maar voorzien van steunbeeren, zou deze wederom worden opgebouwd.

De poort, die toegang geeft tot de begraafplaats, is niet alleen karakteristiek van vorm door de vier zware, sierlijk geprofileerde zuilen, twee aan twee door hooge tusschenmuren verbonden, maar ook prachtig van bewerking. Steen voor steen is met de meeste nauwgezetheid geprofileerd, vlak geslepen en zonder eenig bindmateriaal (koud op

elkaar) aangebracht. Hieraan is het wel te danken, dat de twee buitenste zuilen (waarvan de eene ongeveer 15 cm. uit het lood staat) nog geheel overeind stonden en de twee binnenste alleen aan den top en den voet gedeeltelijk waren vervallen. Op welke wijze de twee binnenste zuilen bekroond waren, is niet meer te zien en zoo is 't ook gesteld met den voet.

Voor zoover er absolute zekerheid bestaat omtrent den bouw en de profileering, kon deze poort worden bijgewerkt en hersteld: onzekere gedeelten zouden met cementspecie worden ingevoegd en afgedekt, om ze voor verder verval te behoeden.

Van buiten af heeft men door de poort door middel van een trap van vijf treden, die echter aan de binnenzijde ook weer een gelijk aantal treden afdaalt, toegang tot de begraafplaats.

Op het achtergedeelte daarvan is een gebouw opgetrokken in denzelfden geest als dat te Pakalangan, maar hier zijn de muren rondom tot aan het dak opgemetseld, waarschijnlijk, omdat het gebouw niet door eenen afzonderlijken ringmuur was omgeven, zooals te Pakalangan. Een eenvoudig deurtje geeft toegang tot de binnenruimte van dit gebouw. In deze binnenruimte, groot ongeveer 6 × 13 meter, liggen 30 graven, eenige gemaakt van karangsteen, geprofileerd of geornamenteerd, maar de meesten van baksteen gemetseld en gepleisterd.

Buiten dit gebouw, op de begraafplaats, liggen verschillende graven, waarvan een zeer groot gedeelte eveneens met karangsteen was opgebouwd, verschillend van vorm en profileering; de verzakte of omgevallen grafsteenen moesten weer goed gesteld worden en wortels en onkruid verwijderd.

Van de poort en het vrijstaand gebouw moesten de noodige teekeningen gemaakt worden en een situatie teekening van den algemeenen toestand.

FEBRUARI.

PAKALANGAN. In Februari werd de buitenste ringmuur en het gebouw op het bovenste plateau opgepleisterd en eenmaal gewit: alle muren werden (binnen en buiten) met grond aangevuld, nadat nogmaals wortels en struiken waren verwijderd. In de eerste helft van deze maand werd gewerkt met 13 metselaars en 40 koelies, in de tweede helft met 2 metselaars en 10 koelies.

PANGKALAN NANGKA. In de maand Februari werden de grondwerken, die voornamelijk bestonden in het ontgraven der binnenruimte van het midden gebouw en in het afgraven en vervoeren van grond en puin rondom dat gebouw en den buitensten ringmuur, hoofdzakelijk beeindigd. De buitenste ringmuur werd aan de Zuid- en Westzijde opnieuw opgebouwd en de ringmuur van het midden gebouw en alle graven binnen den buitensten ringmuur voor het grootste gedeelte opnieuw gemetseld en gepleisterd. In de eerste helft van deze maand werd gewerkt met 10 metselaars en 40 koelies, in de tweede helft met 3 metselaars en 12 koelies.

KANARI. In Februari werd doorgewerkt aan het vervoeren van grond en puin en het schoonmaken der graven. Er werd een begin gemaakt met het metselen van den buitensten ringmuur (die in deze maand gereed kwam) en het optrekken of opnieuw stellen van de graven binnen den ringmuur, terwijl die binnen het midden gebouw tevens werden bepleisterd; met het herstellen van de groote ingangspoort werd eveneens een begin gemaakt, terwijl de kap van het middengebouw, voor zoover dat noodig was, werd afgebroken alsmede de voorgevel, die geheel verzakt was.

MAART.

PAKALANGAN. In de maand Maart werd in het gebouw op het bovenste plateau de vloer gelegd, alle muren nogmaals gewit, de rimboe wederom verwijderd en de werkzaamheden geheel beeindigd.

PANGKALAN NANGKA. In deze maand werd de niewe kap gesteld, deuren en luiken werden opgehangen, de pannen gelegd, het pleisterwerk van ringmuren en gebouw afgemaakt en gewit, de vloeren van cementbeton gelegd. Het graf in het middengebouw werd opnieuw opgemetseld, gedeeltelijk met de karangsteen, die daarvan nog aanwezig was, gedeeltelijk met baksteen. Alle werkzaamheden werden in deze maand beeindigd.

KANARI. Gedurende het grootste gedeelte van de maand werd nog doorgewerkt aan de ingangspoort; de voorgevelmuur van het middengebouw werd wederom opgebouwd en beiderzijds gepleisterd; voor steun en stevigheid van dit gebouw werden op de uitwendige hoeken en in het midden van den langsten muur steunbeeren gemetseld; er werd een nieuwe cementvloer gelegd op den bestaanden vloer van baksteen; de kap werd gedeeltelijk vernieuwd door het aanbrengen van nieuwe bovenspantbeenen, gordingen, spanribben en latten en wederom met pannen gedekt. In deze maand werd er op de drie werken gearbeid met ± 6 metselaars en ± 14 koelies en alle werkzaamheden zonder uitzondering ten einde gebracht.

Gedurende den loop der werkzaamheden werden de noodige opmetingen gedaan en deze in teekening gebracht.

De Adj. bouwk. b/d Oudheidk. Dienst,

P. J. Perquin.

April 1914.

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkundige werkzaamheden in Pasè

in het eerste kwartaal 1914.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink.

In het gravencomplex *Toengoe di Balè* kwamen niettegenstaande de vele regens de werkzaamheden den 12^den^ Maart gereed.

De nog resteerende graven werden gefotografeerd; de negatieven zullen einde April voor verzending gereed zijn. Den 7^den^ Januari werd nog verzonden een rol teekeningen, betrekking hebbende op dit complex. De laatste zending abklatschen van de onderafdeeling C en D werd tegelijk met die van het graf van Toengoe di Meurah (zie beneden) op 14 Maart in duplo opgezonden.

Op *Tjot Astana* werden de werkzaamheden eerst op den 19^den^ Februari hervat, daar de aanhoudende regens in Januari en de eerste helft van Februari de ontgraving van dezen heuvel onmogelijk maakten, aangezien alle grond eerst goed droog moest wezen om gezeefd te kunnen worden. In dien tusschentijd liet ik enkele kleine gravencomplexen in Moekim Geudong blootleggen.

Duidelijk was bij de ontgraving te zien, dat de heuvel Tjot Astana, althans voorzoover totnutoe de proefsleuven uitwijzen, door menschenhand is opgeworpen: overal vertoo-

nen zich door den grond potscherven van wit en blauw porselein, rood aarden vaatwerk en metaal, zoowel stukjes goud als koper.

De ontgraving geschiedde slechts op de Oost- en Noordzijde: aan die laatste zijde werd weer koraalsteen aangetroffen, hetgeen doet denken aan een borstwering.

Op den 23sten Februari ben ik naar Loebo' Roeseb geweest, waar ik het graf van Toengoe di Meurah op *Tjot Madi* in Moekim Hakim Kroeëng heb gefotografeerd en twee koelies achterliet om de abklatschen te maken.

Van 20 Januari tot 5 Februari en van 23 tot 25 Maart heb ik in opdracht van den Gouverneur van Atjeh en Onderhoorigheden mijn werkzaamheden onderbroken ten einde fotografische opnamen te maken voor de tentoonstelling te Semarang.

In dit kwartaal werd voor *f* 1444,84 verwerkt.

Lho' Seumawé, 1 April 1914.

Vierde lijst van abklatschen

UIT HET

voormalig rijk van Pasè.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1072	Toengoe di Balé.	Graf XXXII, zijde 1.
1073	„	„ „ „ 2.
1074	„	„ „ „ 3.
1075	„	„ „ „ 4.
1076	„	„ „ „ 5.
1077	„	„ „ „ 6.
1078	„	„ „ „ 7.
1079	„	„ „ „ 8.
1080	„	Graf XXXIII, zijde 1.
1081	„	„ „ „ 2.
1082	„	„ „ „ 3.
1083	„	„ „ „ 4.
1084	„	„ „ „ 5.
1085	„	„ „ „ 6.
1086	„	„ „ „ 7.
1087	„	„ „ „ 8.
1088	„	Graf XXXIV, zijde 1.
1089	„	„ „ „ 2.
1090	„	„ „ „ 3.
1091	„	„ „ „ 4.
1092	„	„ „ „ 5.
1093	„	„ „ „ 6.
1094	„	„ „ „ 7.
1095	„	„ „ „ 8.
1096	„	Graf XXXV, zijde 1.
1097	„	„ „ „ 2.
1098	„	„ „ „ 3.
1099	„	„ „ „ 4.
1100	„	„ „ „ 5.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1101	Toengoe di Balé.	Graf XXXV, zijde 6.
1102	„	„ „ „ 7.
1103	„	„ „ „ 8.
1104	„	Graf XXXVI, zijde 1.
1105	„	„ „ „ 2.
1106	„	„ „ „ 3.
1107	„	„ „ „ 4.
1108	„	„ „ „ 5.
1109	„	„ „ „ 6.
1110	„	„ „ „ 7.
1111	„	„ „ „ 8.
1112	„	Graf XXXVII, zijde 1.
1113	„	„ „ „ 2.
1114	„	„ „ „ 3.
1115	„	„ „ „ 4.
1116	„	„ „ „ 5.
1117	„	„ „ „ 6.
1118	„	„ „ „ 7.
1119	„	„ „ „ 8.
1120	„	Graf XXXVIII, zijde 1.
1121	„	„ „ „ 2.
1122	„	„ „ „ 3.
1123	„	„ „ „ 4.
1124	„	„ „ „ 5.
1125	„	„ „ „ 6.
1126	„	„ „ „ 7.
1127	„	„ „ „ 8.
1128	„	Graf XXXIX, zijde 1.
1129	„	„ „ „ 2.
1130	„	„ „ „ 3.
1131	„	„ „ „ 4.
1132	„	„ „ „ 5.
1133	„	„ „ „ 6.
1134	„	„ „ 7.
1135	„	„ „ „ 8.
1136	„	Graf XL, zijde 1.
1137	„	„ „ „ 2.
1138	„	„ „ „ 3.
1139	„	„ „ „ 4.
1140	„	„ „ „ 5.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1141	Toengoe di Balé.	Graf XL, zijde 6.
1142	"	" " " 7.
1143	"	" " " 8.
1144	"	Graf XLI, zijde 1.
1145	"	" " " 2.
1146	"	" " " 3.
1147	"	" " " 4.
1148	"	" " " 5.
1149	"	" " " 6.
1150	"	" " " 7.
1151*	"	" " " 8.
1152	"	Graf XLII, zijde 1.
1153	"	" " " 2.
1154	"	" " " 3.
1155	"	" " " 4.
1156	"	" " " 5.
1157	"	" " " 6.
1158	"	" " " 7.
1159	"	" " " 8.
1160	"	Graf XLIII, zijde 5. (hoofdsteen weggebroken).
1161	"	" " " 6.
1162	"	" " " 7.
1163	"	" " " 8.
1164	"	Graf XLIV, zijde 1.
1165	"	" " " 2.
1166	"	" " " 3.
1167	"	" " " 4.
1168	"	" " " 5.
1169	"	" " " 6.
1170	"	" " " 7.
1171	"	" " " 8.
1172	"	Graf XLV, zijde 1.
1173	"	" " " 2.
1174	"	" " " 3.
1175	"	" " " 4.
1176	"	" " " 5.
1177	"	" " " 6.
1178	"	" " " 7.
1179	"	" " " 8.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1180	Toengoe di Balé.	Graf XLVI, zijde 1.
1181	„	„ „ „ 2.
1182	„	„ „ „ 3.
1183	„	„ „ „ 4.
1184	„	„ „ „ 5.
1185	„	„ „ „ 6.
1186	„	„ „ „ 7.
1187	„	„ „ „ 8.
1188	„	Graf XLVII, zijde 1.
1189	„	„ „ „ 2.
1190	„	„ „ „ 3.
1191	„	„ „ „ 4.
1192	„	„ „ „ 5.
1193	„	„ „ „ 6.
1194	„	„ „ „ 7.
1195	„	„ „ „ 8.
1196	„	Graf XLVIII, zijde 1.
1197	„	„ „ „ 2.
1198	„	„ „ „ 3.
1199	„	„ „ „ 4.
1200	„	„ „ „ 5.
1201	„	„ „ „ 6.
1202	„	„ „ „ 7.
1203	„	„ „ „ 8.
1204	„	Graf XLIX, zijde 1.
1205	„	„ „ „ 2.
1206	„	„ „ „ 3.
1207	„	„ „ „ 4.
1208	„	„ „ „ 5.
1209	„	„ „ „ 6.
1210	„	„ „ „ 7.
1211	„	„ „ „ 8.
1212	„	Graf L, zijde 1.
1213	„	„ „ „ 2.
1214	„	„ „ „ 3.
1215	„	„ „ „ 4.
1216	„	„ „ „ 5.
1217	„	„ „ „ 6.
1218	„	„ „ „ 7.
1219	„	„ „ „ 8.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1220	Toengoe di Balé.	Graf LI, zijde 1.
1221	„	„ „ „ 2.
1222	„	„ „ „ 3.
1223	„	„ „ „ 4.
1224	„	„ „ „ 5.
1225	„	„ „ „ 6.
1226	„	„ „ „ 7.
1227	„	„ „ „ 8.
1228	„	Graf LII, onbeschreven steen, geornamenteerd (Balé).
1229	„	Graf LIII, zijde 1.
1230	„	„ „ „ 2.
1231	„	„ „ „ 3.
1232	„	„ „ „ 4.
1233	„	„ „ „ 5.
1234	„	„ „ „ 6.
1235	„	„ „ „ 7.
1236	„	„ „ „ 8.
1237	„	Graf LIV, zijde 1.
1238	„	„ „ „ 2.
1239	„	„ „ „ 3.
1240	„	„ „ „ 4.
1241	„	„ „ „ 5.
1242	„	„ „ „ 6.
1243	„	„ „ „ 7.
1244	„	„ „ „ 8.
1245	„	Graf LV, zijde 1.
1246	„	„ „ „ 2.
1247	„	„ „ „ 3.
1248	„	„ „ „ 4.
1249	„	„ „ „ 5.
1250	„	„ „ „ 6.
1251	„	„ „ „ 7.
1252	„	„ „ „ 8.
1253	„	Graf LVI, zijde 1.
1254	„	„ „ „ 2 } met top.
1255	„	„ „ „ 4 } met top.
1256	„	„ „ „ 3.
1257	„	„ „ „ 5.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1258	Toengoe di Balé.	Graf LVI, zijde 6 } met top.
1259	„	„ „ „ 8 } met top.
1260	„	„ „ „ 7.
1261	„	Graf LVII, zijde 1.
1262	„	„ „ „ 2 } met top.
1263	„	„ „ „ 4 } met top.
1264	„	„ „ „ 3.
1265	„	„ „ „ 5.
1266	„	„ „ „ 6 } met top.
1267	„	„ „ „ 8 } met top.
1268	„	„ „ „ 7.
1269	„	Graf LVIII, zijde 1.
1270	„	„ „ „ 2.
1271	„	„ „ „ 3.
1272	„	„ „ „ 4.
1273	„	„ „ „ 5.
1274	„	„ „ „ 6.
1275	„	„ „ „ 7.
1276	„	„ „ „ 8.
1277	„	Graf LIX. onbeschreven steen, geornementeerd.
1278	„	Graf LX, zijde 1.
1279	„	„ „ „ 2.
1280	„	„ „ „ 3.
1281	„	„ „ „ 4.
1282	„	„ „ topstuk hoofdsteen.
1283	„	„ „ zijde 5.
1284	„	„ „ „ 6.
1285	„	„ „ „ 7.
1286	„	„ „ „ 8.
1287	„	„ „ topstuk voetsteen.
1288	„	Graf LXI, zijde 1.
1289	„	„ „ „ 2.
1290	„	„ „ „ 3.
1291	„	„ „ „ 4.
1292	„	„ „ topstuk hoofdsteen.
1293	„	„ „ zijde 5.
1294	„	„ „ „ 6.
1295	„	„ „ „ 7.
1296	„	„ „ „ 8.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1297	Toengoe di Balé.	Graf LXI. topstuk voetsteen.
1298	"	Graf LXII. zijde 1.
1299	"	" " " 2.
1300	"	" " " 3.
1301	"	" " " 4.
1302	"	" " " 5.
1303	"	" " " 6.
1304	"	" " " 7.
1305	"	" " " 8.
1306	Toengoe di Meurah.	Graf. zijde 1.
1307	"	" " 2.
1308	"	" " 3.
1309	"	" " 4.
1310	"	" " 5.
1311	"	" " 6.
1312	"	" " 7.
1313	"	" " 8.

BIJLAGE K.

Lijst der teekeningen van Pasè.

Vierde zending.

29*a*. Situatie van het gravencomplex Toengoe di Balé (1 : 500).

30. Situatie der graven van Toengoe di Balé (1 : 50).

31. Drie grafzerkjes van het gravencomplex Toengoe di Balé (1 : 2).

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Tweede kwartaal 1914.

---

§ 1. Personeel.

Bij dezerzijdsch besluit van 2 Mei no. 98 werd de adjunct-bouwkundige, de Heer P. J. Perquin, belast met de contrôle der oudheden van Oost-Java, en hem in verband daarmede als standplaats de afdeelingshoofdplaats Blitar aangewezen.

§ 2. Bureau.

Samengesteld werd een voorloopige lijst der oudheden in de Buitenbezittingen, welke bij het eerstvolgend verslag kan worden afgedrukt. Bovendien kwam de lijst der oudheden met litteratuuropgave van de residenties Banjoemas en Pekalongan gereed.

De aanwinsten aan negatieven, teekeningen en abklatschen vindt men opgegeven in de Bijlagen L, M, Q en R.

§ 3. Reizen.

Door ondergeteekende werd een contrôlereis ondernomen naar verschillende oudheden in Soerabaja en naar Panataran, terwijl eveneens een bezoek werd gebracht aan het opgravingsterrein nabij Magëlang. Een deel van die reizen werd medegemaakt door den Heer Perquin, een ander deel door den Heer Leydie Melville.

Eerstgenoemde bezocht bovendien verscheiden oudheden van Midden-Java (zie de volgende paragraaf), benevens de Tjandi Djaboeng en deed na zijn vestiging te Blitar nog onderscheiden kleinere reizen in die afdeeling. De Heer Melville vertoefde nog te Modjokerto, Djombang en bij de

Tjandi's Djawi, Ngĕtos en Dĕrma (zie § 6); gedurende het laatste deel van het kwartaal was hij belast met de leiding der opgravingen bij Magĕlang.

Ten slotte werd door den Heer Moquette zijn dienstreis in Atjeh voortgezet en beëindigd, bij welke hij zich deed vergezellen door den Heer de Vink.

§ 4. **Bescherming van monumenten.**

In de nabijheid van *Modjokerto* controleerde ik den toestand van enkele bij mijn vorig bezoek niet opgezochte monumenten, zoo met name de *Tjandi Brahoe*, welke in denzelfden toestand als in 1910 aangetroffen werd, en de plaats van den z. g. n. *Menak Djinggo*, onder welke eveneens een baksteenfundament gevonden is: de daar aanwezige andesiet-steenblokken komen van een iets erachter gelegen plaats. Ook werden bezocht de *Tjandi Goenoeng Gangsir*, de thans geheel schoongemaakte *Tjandi Djawi* en de overblijfselen te *Djĕdoeng*, waar in het voorbijgaan de aandacht kon gevestigd worden op het in de Zuidpoort ingekraste jaartal 1237. Mede kon te *Tjandi Kĕsiman-tengah* geconstateerd worden, dat de mededeeling op pag. 238 van Verbeek's Oudheden van Java als zou op de reliefs van dit tempeltje een schip voorkomen, onjuist is; veeleer is aan de voorkant het bekende verhaal van het karnen van den oceaan voorgesteld. De *Tjandi Panataran* was goed onderhouden, doch de indruk der „restauratie" ergerlijk als steeds. Met den Heer Perquin besprak ik maatregelen om daarvan althans nog iets ongedaan te maken.

Laatstgenoemde ambtenaar controleerde verder nog verscheiden monumenten in Midden- en Oost-Java, met name de *Tjandi Selagriya*, *Tjandi Doekoeh*, *Gĕdong Sanga*, *Tjandi's Asoe*, *Pĕndĕm*, *Loemboeng*, de Mohammedaansche oudheden te *Dĕmak* en *Koedoes*, de Nederlandsche te *Japara* en *Rembang*, voorts *Grissee* en *Tjandi Ngjaboeng*. Ten slotte bezocht de Heer Perquin na zijn vestiging te Blitar nog verscheiden oudheden in die afdeeling, waaromtrent later uitvoeriger gerapporteerd zal worden.

Aangezien de zorg voor de Nederlandsche oudheden vroeger niet tot de bemoeienis der Oudheidkundige Commissie behoord heeft en thans voor het eerst ook met deze categorie rekening wordt gehouden, volgen hier enkele mededeelingen uit het rapport van den Heer Perquin. Het fort te *Japara* is in grondplan ongeveer een gelijkzijdige driehoek met bastions en uitkijktorentjes op de hoeken; de muren, van karangsteen gebouwd, staan nog overeind, evenals de torentjes; in verschillende bouwdeelen heeft het veel overeenkomst met fort Speelwijk in Oud-Bantam. De poort is waarschijnlijk van later dagteekening, ze heeft een echt Hollandsch karakter. Zware, in de breedte gecanneleerde pilasters staan links en rechts van den doorgang, die afgesloten is met een ellipsvormigen boog; deze boog is van gebakken steen en gebrekkige samenstelling: om die reden (waarschijnlijk waren er geen metselaars, in staat een boog te slaan) is boven die boog een dorpel geconstrueerd van natuursteen, waarbij bij gebrek aan een steen van voldoende afmeting verschillende kleine gebruikt zijn, die tandsgewijs in elkaar grijpen en tengevolge van de telkens stijler staande porringvlakken de belasting van de daarboven gebouwde tympan naar de penanten overbrengen. De uitkijktorentjes op de bastions met spitsvormige afdekkingen zijn bijna geheel gelijk aan die van fort Speelwijk. De muren en bastions zijn met onkruid begroeid; ook de graven in de onmiddelijke nabijheid van het fort zijn bijna allen vervallen en begroeid. Te *Rembang* heeft het oude kerkhof een ringmuur, die aan de achterzijde voor een groot deel is omgevallen; dat gedeelte is dichtgemaakt met een bamboeafsluiting. Er is een groot aantal graven binnen deze ringmuur, verscheidene zijn van een bijzonderen bouwstijl en doen denken aan Hindoe-monumenten in het klein (b.v. als Tj. Bima op den Diëng); andere hebben halfronde gewelven met lijstwerken, zooals die ook voorkomen in Oud-Bantam; weer andere hebben een gedeeltelijk ronde, gedeeltelijk holle boven-vóórafsluiting. Er zijn verschillende 18de eeuwsche onder, o. a.

dat van den in 1729 overleden ondercoopman en resident Servaas Collé. Een groot gedeelte der graven is nog slechts ruïne; een ander deel zou zonder groote kosten te herstellen of althans voor verder verval te bewaren zijn. Te *Grissee* trokken zeer vele karakteristieke particuliere woningen de aandacht uit het laatst van de 18de en begin der 19de eeuw; de tijd ontbrak echter om ze meer in details te onderzoeken, hetgeen bij een volgend bezoek zeker zeer de moeite zal loonen.

Door den Heer Sell deed ik verder den toestand van eenige oude graven enz. in *Batavia* nagaan.

Nog verdient vermelding, dat uit desa *Siman* (Kediri) een tweetal beelden gestolen zijn, in welke zaak direct door den assistent-resident is ingegrepen, daar de dader bekend was.

§ 5. **Inventarisatie.**

Deze had door gebrek aan personeel nog niet verder plaats. Alleen werd blijkens § 2 een voorloopige inventaris der oudheden in de Buitenbezittingen opgesteld, aan welke intusschen geen plaatselijk onderzoek ten grondslag ligt.

§ 6. **Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.**

De onderzoekingen op den *Dieng* werden in Mei tengevolge van de epidemisch heerschende pokken gestaakt. Vóór dien tijd werd doorgegaan met de ontgraving van fundament S.

Van belang bleek het onderzoek der blijkens § 7 van het vorig verslag nabij Magĕlang aangetroffen tempelrestes, waarbij reeds een twaalftal beelden (thans grootendeels in het Museum te Batavia) door de bevolking was te voorschijn gehaald. Te *Sĕtan* werd een fundament opgegraven, bestaande uit een langwerpig vierkante vloer van baksteen met een onderlaag van kalisteenen: op dien vloer waren drie vierkante vertrekken opgebouwd, elk van ± 4. 85 M. met een tusschenruimte van ± 1.40 M. Het geheel ligt

± 1.20 M. onder het omliggend terrein; er werden hier nog elf Ganeça-beelden gevonden. Het vervolg van dit fundament moet nog verder onderzocht worden.

In *Tjandirĕdjo* kwam ook een baksteenfundament voor den dag, op dezelfde wijze gefundeerd als het eerstgenoemde. Het ligt ± 0.70 M. beneden het maaiveld en leverde nog een zevental beeldwerken op, waaronder Durgā, Ganeça en Nandi. Bovenstaande mededeelingen zijn ontleend aan het rapport van den Heer Leijdie Melville, welke met de leiding der opgravingen is belast.

In en nabij het oude *Majapahit* had ik gelegenheid de eerste resultaten van de door den regent plaats gehad hebbende terreinonderzoekingen in oogenschouw te nemen, zoo in het bijzonder, behalve verschillende stukken muur (gedeeltelijk wel de oude ringmuur), te *Panggih*, begraafplaats van Hayam Wuruk's moeder [1]), waar een baksteenfundament van ± 9.50 M. breedte was aangetroffen, met een trapuitsprong van 2.25 M. Daarbovenop lag, behalve 2 neuten, het reeds bekende voetstuk met het jaartal 1294. Ook te *Kĕdoengwoelan* was gebleken, dat de moderne begraafplaats op de plek van een oud gebouw lag, kenbaar eveneens aan een baksteenfundament van ± 10 M. lengte met trap naar het Westen. In de nabijheid werden een yoni en steenen beeldje en een steenblok met jaartal 1374 aangetroffen; ook is er een ringmuur geweest. Het is van deze plaats dat, volgens mededeeling van den regent, het thans te Soerabaja staand Akṣobhya-beeld van Kṛtanagara uit 1211, genaamd de Djaka Dolok, afkomstig is. Eindelijk was, eveneens door den regent, op een plaats genaamd *Tjandi Tikoes*, op korten afstand van Badjangratoe, een boven den grond uitstekend topstuk aangetroffen, dat klaarblijkelijk nog aan het bijbehoorend, geheel in den grond geraakte bouwwerk vastzat. Ook hier hadden onder leiding van den Heer Melville verdere ontgravingen plaats, die tot 3.50 M. diepte werden

1) Hierover zal een kleine mededeeling worden opgenomen in het Tijdschr. Bat. Gen.

voortgezet. Wat er te voorschijn kwam, was een baksteenen plateautje op fraai versierd voetstuk, met opzij zorgvuldig bewerkte met in- en uitspringende lijsten geornamenteerde torentjes; onder het plateau bleek gelegenheid te zijn om water in te laten, zoodat het bouwwerk wellicht te vergelijken is met de zoogenaamde estrade van Tjandi Djawi. Deze opgraving zal verder voortgezet worden.

Voor de opnamen in *Atjeh* wordt verwezen naar het reisverslag van den Heer Moquette in Bijlage O en het kwartaalverslag van den Heer de Vink in Bijlage P.

Ten slotte geschiedden nog voorloopige fotografische opnamen door den Heer Melville van *Tjandi Djawi*, *Tjandi Ngětos*, *Tjandi Děrma* en een viertal oude Nederlandsche gebouwen te *Soerabaja*.

§ 7. Vondsten.

Van buitengemeen belang is de vondst der oudste Atjehsche sultansgraven te *Koeta Radja*, waaromtrent het verslag van den Heer Moquette (Bijlage O) uitvoerige inlichtingen geeft [2]).

Hoewel het niet juist de vondst van iets nieuws betreft, verdient even vermelding, dat het merkwaardige beeld van Wiṣṇu op Garūḍa, in 1847 door Van Hoëvell te Trawas aangetroffen (Reis over Java II p. 113) en volgens Wardenaar (Verbeek, Oudheden van Java p. 241 en 303) van *Bělahan* afkomstig, in 1907 nog te Trawas aangetroffen (Rapp. 1907 p. 104—106), doch is 1909 als verloren gegaan opgegeven (Not. 1909 p. 183), inderdaad nog te Trawas bleek te staan en thans vandaar is overgebracht naar het Museum te Modjokerto (no. 405 van den inventaris).

Van den Heer Van Stein Callenfels te Djaëjan ontving ik bericht van de door hem gedane ontdekking in desa *Siman* (ondern. Bogor Pradah, Kediri) van twee beschreven steenen, zoo diep in den grond begraven, dat alleen het dak-

2) Door de onbescheidenheid van een onbekende is deze zaak reeds wereldkundig gemaakt in de Nieuwe Rott. Cour. van 14 Juni 1914.

vormig bovenstuk nog te voorschijn kwam. Door de goede zorgen van genoemden heer werden ze uitgegraven, schoongemaakt en onder een afdakje gezet. De grootste is 1.30 M. hoog met, en 1.15 zonder voetstuk, boven breed 90, beneden 75 c.M. Het voetstuk is een halve cirkel met straal van 22 c.M. en bebeiteld met een roset; de steen, die aan alle vier kanten beschreven is, is 16 c.M. dik. Het schrift is goed leesbaar. De andere steen heeft een bollen voor- en achterkant, het onderste deel is tot een soort piedestal uitgehouwen. Deze steen is 1.15 M. hoog met, 1.10 zonder voetstuk, boven 91, beneden 77 c.M. breed; breedte van het voetstuk 91 c.M.; dikte van den steen aan de kanten 15, over den buik 41 c.M. De steen is alleen aan voor- en achterkant beschreven, het schrift meer uitgesleten dan dat van den eersten steen.

Bovendien deed de Heer Van Stein Callenfels mij mededeeling van verscheidene door hem op ondernemingen in *Kediri* aangetroffen en nog niet bij de inventarisatie beschreven oudheden. De bijzonderheden zijn ter kennis van den Heer Perquin gebracht teneinde er bij zijn contrôlereizen rekening mede te houden; hier kan volstaan worden met de volgende korte opgave.

Te Redjo-Agoeng: een beschreven steen, gebroken Kalakop, tempelwachters, twee Çiwa(?)-beelden, fundamenten.

Bogor Pradah (behalve de bekende): tempelwachter, twee yoni's, steenen tĕmpajan en nog een ongeschonden siṃha.

Soekaboemi: beschreven steen en op de grens van Karang Dinoyo een beeld, dat een spiegel schijnt omhoog te houden.

Satak: zuil met jaartal (1242?), badgelegenheid met inscriptie (behalve die te Nabo).

Kenteng: nandi en loemboeng met inscriptie (de laatste thans in particulier bezit te Soerabaja).

Ngarangkah: tempelwachter.

Rini (behalve de steen met jaartal): siṃha en brokstukken.

Koelon Bambang: vijf tempelwachters, Çrī met doorboorde borsten.

Kroewoek: Çiwa, Ganeça, enz. Boven deze onderneming in het bosch een tempeltje.

Aan het slot van deze opgave zij den Heer Van Stein Callenfels ook van deze plaats onze welgemeende dank betuigd voor de door hem aan het oudheidkundig onderzoek verleende medewerking.

§ 8. **Epigraphie.**

Het in het vorig verslag opgenomen lijstje van epigraphisch materiaal in het Museum te Modjokerto vereischt tengevolge van de snelle uitbreiding dier verzameling weder aanvulling.

399. steen van Kĕdoengmaling met inscriptie in Arabisch karakter.
400. steenblok van Kĕdaton met jaartal 1297.
401. steenblok van Kĕdaton met jaartal 1372.
402. beschreven steen van Modjosari.
404. steenblok van Trawas met twee regels in medaillon.
418. steen van Kĕtapan met jaartal 107(2?).
421. steenblok van Kĕsemen met jaartal 1377.
428. steen van Mendek met inkrassing (pendant van 367).

Bovendien is volgens de laatste berichten ook de beschreven steen van Nglawang (Tijdschr. Bat. Gen. 1911 p. 411 sqq.) hierheen overgebracht.

Naar aanleiding van den „batoe pandapatan" te Tandjoeng (Pad. Bovenl.) werd door Dr. Ph. S. van Ronkel een nota aangeboden, hierachter opgenomen als Bijlage N.

Voor in Kediri ontdekte beschreven steenen wordt verwezen naar § 7.

Van den Heer G. Dom te Tjĕbongan ontving ik ter inzage een zeer merkwaardige koperplaat, waarop in het midden is voorgesteld een vrouwefiguur, welke een kind draagt; het geheel omgeven door 36 regels Midden-Javaansch Kawi-schrift. De inscriptie is vooral voor onze kennis der Hindoe-Javaansche godsdienstige voorstellingen van belang,

daar zij klaarblijkelijk verschillende formules bevat ter eere van de ook door vele Sanskrit-epitheta gehuldigde Dewī.

§ 9. **Fotografieën.**

In Bijlage L is opgenomen de lijst der in dit kwartaal genomen foto's, no. 1770 — 1881, allen door den Heer Leydie Melville. Zij hebben betrekking op het Museum te Modjokerto, de nabij die hoofdplaats gelegen Wringin Lawang, Menak djinggo en Tjandi Brahoe, verder Tjandi Djawi, Tjandi Ngĕtos, Tjandi Dĕrma, een particuliere collectie te Djombang en eenige Nederlandsche gebouwen te Soerabaja.

Bijlage Q bevat de opgave der door den Heer de Vink vervaardigde foto's van graven in Pasè.

§ 10. **Teekeningen.**

Voor de teekeningen, betrekking hebbende op den Diëng en de Tjandi Djawi, benevens calques van verscheiden oudheden in Oost-Java wordt verwezen naar Bijlage M, voor een tweetal teekeningen uit Atjeh naar Bijlage S.

§ 11. **Musea en Verzamelingen.**

Het Museum te *Modjokerto* breidt zich voortdurend uit (v. g. l. § 8), laatstelijk in het bijzonder door de overbrenging van oudheden uit Trawas.

Te *Magĕlang* liggen en staan de uit Jogja overgebrachte beelden verspreid over het regentserf, zonder dat eenig overzicht mogelijk is, min of meer fantastisch gegroepeerd, in weer en wind en gedeeltelijk dan ook met mos begroeid. Ik zag mij genoodzaakt de regeering op het ongewenschte van dien toestand opmerkzaam te maken; sindsdien vernam ik, dat het voornemen bestaat bij den bouw van het nieuwe gemeentehuis te Magĕlang op een afzonderlijke zaal voor deze beelden te rekenen.

§ 12. **Lijst van monumenten.**

De voorbereidende werkzaamheden voor de Lijst van Oost-Java zullen gelijken tred houden met de systematische contrôlereizen van den Heer Perquin in zijn afdeeling,

§ 13. **Publicaties.**

In druk verscheen het Oudheidkundig Verslag over het eerste kwartaal 1914.

De druk van Rapport 1913 is bijna beëindigd.

§ 14. **Geschenken.**

Van de Directie van het Bataviaasch Genootschap werd ontvangen afl. 1 en 2 van Tijdschrift 56 en afl. 3 en 4 van Notulen 1913.

Van de Britsch-Indische regeering: Report Director-General of Archaeology, 1911—12. Part I.

Van de regeering van Mysore: Report Archaeological Department, 1912—13.

Van den Heer H. J. Steinmetz te Weltevreden een door wijlen den Gen. Maj. C. P. C. Steinmetz, toen ter tijd resident der Padangsche Bovenlanden, samengesteld handschrift, getiteld „Woordenboek der Hindoesche Mythologie."

§ 15. **Programma voor het volgend kwartaal.**

De Heer Perquin zal voortgaan met het bezoeken en contrôleeren der oudheden in de afdeeling Blitar en eventueel de aangrenzende afdeelingen. Aan den Heer Leydie Melville zal na beëindiging van de opgravingen bij Magĕlang het verder onderzoek van Tjandi Tikoes worden opgedragen, terwijl hij vervolgens weder de leiding van de werkzaamheden op den Diëng op zich zal nemen.

De Heer Moquette zal in het volgend kwartaal een tweede dienstreis naar Atjeh aanvangen, waar de gewone opnamen door den Heer de Vink worden voortgezet.

Ondergeteekende is voornemens nog een bezoek aan de opgravingen bij Magĕlang te brengen en zal zich verder met epigraphische werkzaamheden te Batavia bezighouden.

De Chef van den Oudheidkundigen Dienst,

DR. N. J. KROM.

Batavia, Juli 1914.

Bijlage L.

Lijst der fotografische opnamen

over het 2de kwartaal 1914.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1770	18 × 24	Afd. Modjokerto, thans Mus Modjok. 53.	bas-reliëf.
1771	„	id., thans Mus. Modjok. 54.	„
1772	„	Modjokerto, thans Mus. Modjok. 160.	„
1773	„	Trowoelan, than Mus. Modjok. 161.	„
1774	„	id., thans Mus. Modjok. 162.	„
1775	„	id., thans Mus. Modjok. 163.	„
1776	„	id., thans Mus. Modjok. 164.	„
1777	„	id., thans Mus. Modjok. 165.	„
1778	„	id., thans Mus. Modjok. 166.	„
1779	„	id., thans Mus. Modjok. 167.	„
1780	„	id., thans Mus. Modjok. 168.	„
1781	„	id., thans Mus. Modjok. 173.	„
1782	„	id., thans Mus. Modjok. 174.	„
1783	„	id., thans Mus. Modjok. 175.	„
1784	„	id., thans Mus. Modjok. 176.	„
1785	„	Djabon, thans Mus. Modjok. 325.	„

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1786	18 × 24	Gemekan, thans Mus. Modjok. 358.	bas-reliëf.
1787	„	Kĕdoengmaling, thans Mus. Modjok. 359.	„
1788	„	id., thans Mus. Modjok. 360.	„
1789	„	Mengelo. thans Mus. Modjok. 361.	„
1790	„	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 124.	hoekstuk van een tempel (makara-motief).
1791	„	id., thans Mus. Modjok. 125.	idem (schelp-motief).
1792	„	id., thans Mus. Modjok. 126.	idem (pauw-motief).
1793	„	id., thans Mus. Modjok. 128.	idem (monsterkop-motief).
1794	„	Modjokerto, thans Mus. Modjok. 177.	sluitsteen met reliëfs.
1795	„	Kĕdoengwoelan, thans Mus. Modjok. 387.	steen met jaartal (1374).
1796	„	Mus. Modjokerto.	metalen voorwerpen.
1797	„	Padoesan. thans Mus. Modjok. 188 en 189.	bronzen Buddha en vrouwebeeldje.
1798, 1799	„	Genting, thans Mus. Modjok. 204.	metalen lamp.
1800, 1801	„	Djoeblang (Simo), thans Mus. Modjok. 197.	metalen figuur (lampfragment).
1802	„	Diwek, thans Mus. Modjok. 200 en 201.	ruwe metalen beeldjes (met twee soortgelijke moderne van gebakken klei).
1803	„	Genting. thans Mus. Modjok. 205.	bronzen schenkkan.
1804	„	Ploso, thans Mus. Modjok. 199.	bronzen balans.
1805	„	id., thans Mus. Modjok. 198.	bronzen kom.
1806	„	Kĕdaton (Trowoelan). thans Mus. Modjok. 190.	bronzen bidschel.
1807, 1808	„	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 223.	aarden potje met deksel.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1809	18 × 24	Trowoelan, thans Mus. Modjok. 379.	Ganeça van gebakken aarde.
1810, 1811	„	id. thans Mus. Modjok. 266 — 273.	amuletten.
1812-1816	„	Modjokerto, in het bezit van den regent.	top van een statiepajong, van verschillende zijden.
1817	„	idem.	drietand.
1818	„	idem.	lanspunten.
1819	„	idem.	kris.
1820	„	Djati-pasar (bij Modjokerto).	poort Wringin lawang.
1821, 1822	„	Trowoelan.	zoogenaamde Menak djinggo.
1823		Moeteran.	Tjandi Brahoe.
1824	„	idem.	zelfde, open zijde.
1825	„	Tjandi Djawi.	voorzijde.
1826	„	idem.	Noordzijde.
1827	„	idem.	Oosthoek.
1828	„	idem.	bandversiering.
1829	„	idem.	reliëf No. 1 [1]).
1830	„	idem.	„ „ 2.
1831	„	idem.	„ „ 3.
1832	„	idem.	„ „ 4.
1833	„	idem.	„ „ 5.
1834	„	idem.	„ „ 6.
1835	„	idem.	„ „ 7.
1836	„	idem.	„ „ 8.
1837	„	idem.	„ „ 9.
1838	„	idem.	„ „ 10.
1839	„	idem.	„ „ 11.
1840	„	idem.	„ „ 12.
1841	„	idem.	„ „ 13.
1842	„	idem.	„ „ 14.
1843	„	idem.	„ „ 15.
1844	„	idem.	„ „ 16.
1845	„	idem.	„ „ 17.
1846	„	idem.	„ „ 18.
1847	„	idem.	„ „ 19.

1) Daar de reliëfs op de verschillende zijden telkens aan één stuk doorloopen, is de verdeeling een willekeurige. Nos. 1—2 en 27—28 zijn aan de voorkant aan weerszijden van de trap te vinden, 3—10 aan de Zuidzijde, 11—18 aan de achterkant, 19—26 aan de Noordzijde.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1848	18 × 24	Tjandi Djawi.	reliëf No. 20.
1849	„	idem	„ „ 21.
1850	„	idem	„ „ 22.
1851	„	idem	„ „ 23.
1852	„	idem	„ „ 24.
1853	„	idem	„ „ 25.
1854	„	idem	„ „ 26.
1855	„	idem	„ „ 27.
1856	„	idem	„ „ 28.
1857	„	idem	yoni en hoekantefix.
1858	„	idem	makara.
18 9	„	idem	monsterkop.
1860	„	idem	gapura.
1861	„	idem	estrade, Oostzijde.
1862	„	idem.	idem, duiker van de Zuidzijde (benedenstrooms).
1863	„	Tjandi Ngĕtos (Bĕrbĕk).	gezicht Noord-West t. W.
1864	„	idem	zelfde Noord-Oost t. N.
1865	„	idem	zelfde Zuid.
1866	„	idem	zelfde Zuid-West t. W.
1867	„	Poort Dĕrma (Sidhoardjo).	Oost-ingang.
1868	„	idem	zelfde, detail.
1869	„	idem	Noord-West-zijde.
1870	„	idem	Noord-West-hoek, detail.
1871	„	idem	West-kant.
1872	„	Soerabaja.	Plaats-bureau.
1873	„	idem	Centraal-laboratorium.
1874	„	idem	Militair kleedingmagazijn.
1875	„	idem	Magazijn Arsenaal.
1876	„	Djombang, coll. Tji Liang Sioe.	steenen godinnebeeld.
1877, 1878	„	idem	zelfde, zijkanten.
1879	„	idem	steenen spuierbeeld.
1880	„	idem	steenen godebeeld.
1881	„	idem	steenen Çiwa-Guru.

Afgesloten 30 Juni 1914.

Stand van het teekenwerk.

2de kwartaal 1914.

Diëng-plateau.

Van de voorloopige teekeningen kwamen gereed:
Tjandi Ardjoeno. platte grond.
Tjandi Sĕmar, vooraanzicht.
" , zijaanzicht.
" , achteraanzicht.
" , platte grond.
" , lengte-doorsnede.
" , dwars-doorsnede.
Onder handen zijn:
Tjandi Srikandi, vooraanzicht.
" , zijaanzicht.
" , achteraanzicht.
" , platte grond.
" , lengte-doorsnede.
" , dwars-doorsnede.
Alles op schaal 1 : 10.

Tjandi Djawi.

Netteekeningen kwamen gereed van:
doorsnede reliëfs, schaal 1 : 50, en
profielen, schaal 1 : 20.

Oost-Java.

Bovendien werden ten behoeve van de contrôle der monumenten in Oost-Java, ten gebruike van den daarmee belasten ambtenaar te Blitar, gecalqueerd de bladen IX,

XI, XII, XIII, XIV. XVII, XVIII, XIX, XXVI, XXVIII. XXIX en XXX van de teekeningen, afkomstig van Dr. Verbeek, bedoeld in Oudh. Versl. 1913, 4, Bijl. V. benevens de situatieteekening van de Chineesche begraafplaats der familie Han Liang Tjwan nabij Malang.

BIJLAGE N.

Nota omtrent den Batoe Pandapatan te Tandjoeng, bij Fort Van der Capellen.

Bij schrijven van 25 Maart 1912 verzocht de assistent-resident ter beschikking van den Gouverneur van Sumatra's Westkust aan de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen inlichtingen omtrent eenige op een merkwaardig stuk metaal (waarschijnlijk een meteoorsteen) voorkomende figuren.

Aan den schrijver werd geantwoord dat de heer Krom tijdens zijn aanstaand verblijf in de Padangsche Bovenlanden het voorwerp zoude bestudeeren. Aangezien genoemde oudheidkundige den „steen" niet kon medenemen, en het maken van een Abklatsch of andere afprent niet mogelijk was, kon hij voorzichtigheidshalve den meteoorsteen niet anders beschrijven dan „voorzien aan weerszijde met inkrassingen". Zie Oudheidkundig Verslag over 1912, bl. 41, no. 19.

Een bezoek aan Tandjoeng gaf mij, in Mei l.l., gelegenheid het voorwerp te bezichtigen. Het bevindt zich in het huis van zekeren Datoek Bandaro Kajo, onder de bijzondere bewaking van eene oude vrouw, die het vertoont aan allen die er eene gelofte aan komen afleggen, en gaarne de daartoe medegebrachte gaven aan ooft of geld, gewoonlijk tien cents, in ontvangst neemt. In 1912 is de „steen" onder haar geleide naar den pakan malam te Fort de Kock gebracht, waar zij van de velen, die voor het herstel van zieke kinderen of voor het afweren van misgewas er geloften aan kwamen doen (banijè²), zooveel ontving, dat zij met

f 200.— verdienste kon terugkeeren. Bij het te voorschijn halen van het stuk, brandt de oude benzoë, en beweegt het daarmede gevulde schoteltje driemaal er om heen (bapoeta).

Of het voorwerp werkelijk een meteoorsteen is, schijnt nog niet wetenschappelijk vast te staan; tot die voorloopige bevinding, niet eene methodische analyse, kwam een te Sawah Loento gevestigde delfstofkundige. Aan het leekenoog doet het ding zich voor als een blok rood koper. Het is elipsvormig, in grootste afmeting ± 60 c.M., in de kleinste ± 40 c.M., in dikte hoogstens 20 c.M. metende. Midden in een der convexe zijden is een ± 3 c.M. in doorsnede metend rond gat, waarin een der neuten van het huis, bij welks afbraak het in den grond gevonden werd, zoude gepast hebben, wat echter onmogelijk is. Thans dient het gat om er water in te verzamelen, welk water door de geloften afleggende lieden gedronken wordt. In den nacht dalen volgens de eigenares geesten, djihin, in het gat, dat feitelijk de navel van den steen is.

Er wordt verteld dat het in den Padri-tijd zoude gestolen, en naar Lintau gebracht zijn, van waar het op een nacht langs bovennatuurlijken weg weder naar zijne plaats zoude zijn teruggekomen. Al geven de aan godsdienst doende menschen van het dorp hunne afkeuring van het bijgeloof te kennen, de kampoengbewoners van heinde en verre beschouwen het object als een tampè²sati.

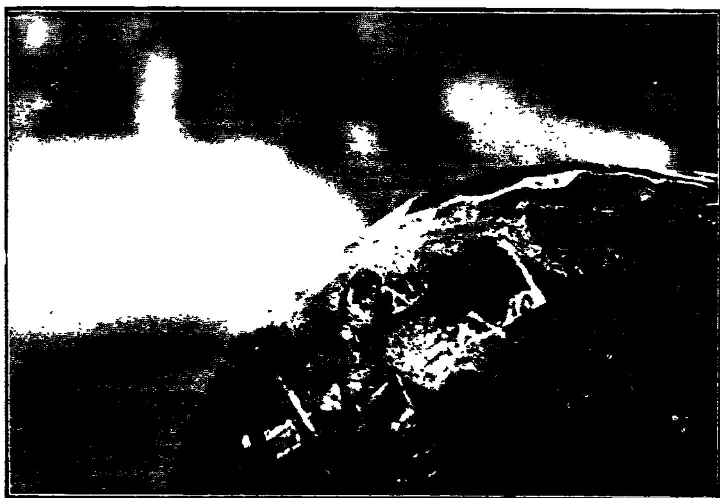
Zooals in het Oudheidkundig Verslag terecht wordt vermeld, zijn op beide zijden inkrassingen te ontwaren, waarvan enkele aan kunstlooze versiering, andere aan op letters gelijkende figuren doen denken. De glimmende massa is zeer moeilijk te fotografeeren, eene moeilijkheid welke door de donkere ruimte in het lage huis nog vermeerderd wordt. Toch is het den heer Edw. Jacobson mogen gelukken met toepassing van vernuftige middelen alleszins duidelijke foto's van de bekraste, c.q. beschrevene gedeelten der glinsterende

vlakken te maken; een afdruk van de twee fotografische afbeeldingen wordt hierbij aangeboden.

Gelegenheid om het brok te wegen hadden wij niet. Het is voor een man van normale spierkracht mogelijk den „steen" tot aan den borst op te heffen; hem die 't „boven de macht" kan optillen zoude het vergund zijn, wenschen uit te spreken die zeker in vervulling zouden gaan [1]). Somtijds trachten vrouwen den wondersteen (eigenlijk vondststeen genoemd) gezamenlijk hoog op te heffen, wat nog niet schijnt gelukt te zijn.

PH. S. V. RONKEL.

1) Ook in Germaansche en andere sprookjes komt deze trek voor.

BATOE PANDAPATAN.

Verslag van mijn voorloopig onderzoek der Mohammedaansche oudheden in Atjèh en Onderhoorigheden.

Na op 30 Maart 1914 van Batavia te zijn vertrokken, kwamen wij, Raden Dr. H. Djajadiningrat was mijn reisgenoot, den 5en April te Oelèë Lheuë en nog dienzelfden dag te Koeta-Radja aan. Aangezien het dien dag te laat was om nog officieele bezoeken af te leggen, bepaalden wij ons tot een vluchtig bezoek aan een complex Soeltansgraven, liggende achter de kazerne, op aanwijzing van den Heer J. J. de Vink, die ons van boord gehaald had.

Wij vonden aldaar, op een kleine verhooging 10 graven (het schijnt dat er vroeger meer waren) onder een sirappen dak. Het meerendeel der graven is vrij goed geconserveerd, en aangezien gelukkig de meeste hoofdsteenen bewaard zijn gebleven, konden wij reeds dadelijk vaststellen dat we stonden op de begraafplaats der eerste vorsten van Atjèh.

Hoewel deze vondst voor ons een hoogst welkome verrassing was, konden we toch alles niet in détails bestudeeren en moesten wij zulks tot een later bezoek uitstellen.

Den volgenden dag brachten wij een bezoek aan Z. Exc. den Gouverneur, die ons hoogst welwillend ontving, en speciaal mij, alle hulp van het Bestuur bij mijn verdere nasporingen toezegde.

Den 7en 's morgens vertrokken wij van Koeta-Radja naar Sigli, waar wij vluchtig de ruïnes van een oud fort of bevestiging, hoogst waarschijnlijk van de Portugeezen, bezichtigden. Den volgenden dag vertrokken wij naar het voorloopig einddoel der reis n: m: Lho Seumawè, waar wij des avonds omstreeks 6 uur aankwamen.

Staande aan het strand op Lho Seumawè kan men de geheele zoogenaamde Pasè-streek overzien, en geleid door hoog uitstekende boomen is het mogelijk de ligging der voornaamste plaatsen waar de oudheden voorkomen aan te wijzen. Ik verzocht daarom den Heer de Vink om, wanneer de gelegenheid daarvoor gunstig was, een foto van dat uitzicht te maken.

Van Lho Seumawè uit, zijn de Pasèsche oudheden gemakkelijk te bereiken wanneer men gebruik maakt van den tram tot aan de halte Geudong en van daar den tocht verder te voet voortzet.

Afgaande op verhalen, had ik mij van de Pasè-streek een geheel verkeerde voorstelling gemaakt, en de onderlinge afstanden der gravencomplexen ten zeerste overschat, zoodat voornamelijk wat vermoeiende tochten betrof, het bezoek aan de Pasèsche oudheden mij nog al meeviel. Het moet echter gezegd dat wij zeer goed weer troffen, zoodat wij geen last ondervonden van overstrooming der Pasè rivier, en dat het wel een verschil maakt of men, zooals wij eens of tweemaal. dan wel dag in dag uit, diezelfde tochten maakt.

Den eersten dag dat wij op tournee gingen, bezochten wij eenige kleine gravencomplexen. door den Heer de Vink gevonden doch nog niet bewerkt. Het bleek dat al die begraafplaatsen zonder waarde voor de geschiedenis zijn omdat op de steenen geen namen of datums voorkomen. Was die tocht dus in zekeren zin onvruchtbaar, dan toch was ze in zooverre nuttig, doordat den Heer de Vink een massa noodeloos werk bespaard kon worden.

Een volgende tocht, waarmede een geheele dag gemoeid was, ging via de halte Geudong naar het oude Samoedra. Vlak bij Geudong liggen ook nog eenige begraafplaatsen, waarvan een, door de bevolking genoemd Tjot Radja Aḥmad mij bijzonder aantrok.

Na een tijdlang door sawahs gebaggerd te zijn, bleek evenwel dat ook deze complexen niets te beteekenen hadden,

zoodat fotografeeren en abklatschen der steenen doelloos zoude zijn.

Den tocht voortzettende hoofdzakelijk langs een zoogenaamden colonne weg, kwamen we te Samoedra, thans een onbeduidende kampong, waar wij de begraafplaats van Malik al-Saleh en diens zoon Moeḥammad aantroffen.

Over deze graven, door mij in het Oudheidkundig rapport van 1913 uitvoerig beschreven, behoef ik niet verder uittewijden. De graven liggen naast elkaar, onder een dak, dat op last van den Gouverneur er boven geplaatst werd. Andere beschreven steenen komen aldaar niet voor, en evenmin is er eenig spoor te vinden, dat zou kunnen wijzen op vroegere grootheid. Het terrein is vlak, geen tjot, en grenst aan den kampong en aan de sawah. Ook was er niets te zien dat wees op voormalige omwalling.

Van daar gingen wij langs meer of minder gebaande paden naar het tweede complex Soeltansgraven genaamd Koeta Kareuëng. Onderweg bezochten wij nog diverse begraafplaatsen, waarop wel is waar zeer fraaie graven, soms zelfs praalgraven voorkomen, doch waaronder geen graven van Soeltan's worden aangetroffen. Verder vertoefden wij eenigen tijd op de plaats genaamd Tjot Astana. Het is een lage heuvel met eenige zware boomen begroeid, en van waar uit men vroeger ongetwijfeld een fraai uitzicht op zee moet gehad hebben. De uitgravingen aldaar gedaan leverden tot heden niets anders dan sporen van een vroegere omwalling van karangsteenen en verder potscherven en scherven van oud Chineesch aardewerk en porcelein, wijzende op een langdurig bewoond geweest zijn dier plaats.

Een geheel ontgraven zal misschien meer opleveren, doch, daar de bevolking nu op den top een begraafplaats heeft, mogelijk niet geheel doenlijk zijn.

De vlak daarbij liggende begraafplaats Koeta Kareuëng omvat het complex Soeltansgraven die het eerst door den Heer L. Melville gefotografeerd werden. Het middenvak dat het hoogst ligt, is thans door een muur van opgestapelde

karangsteenen omgeven. Beoosten en bewesten belenden daaraan begraafplaatsen die lager liggen en die tijdens ons bezoek ter plaatse ten deele onder water stonden.

De vele praalgraven op Koeta Kareuëng bewijzen dat die begraafplaats in gebruik was tijdens het bloeitijdperk van Samoedra-Pasè, en het is m i. niet onwaarschijnlijk dat destijds Tjot Astana het centrum der stad Pasè gevormd heeft.

Latere onderzoekingen zullen echter noodig zijn om die gissing te toetsen en vooral is het gewenscht om te trachten het hiaat aantevullen dat bestaat tusschen de begraafplaats van Samoedra en Koeta Kareuëng.

Een volgende tocht was in hoofdzaak gewijd aan een begraafplaats door den Heer de Vink ontdekt aan den linker oever der Pasè rivier, doch in rechte lijn niet ver van de hierboven beschreven complexen verwijderd, die echter alle rechts van die rivier gelegen zijn.

Toen de Heer de Vink dat complex vond, lagen nagenoeg alle steenen geheel onder den grond bedolven. De naam door de bevolking thans aan die plek gegeven, n. m. Toenkoe di Balé is zeker geheel willekeurig.

Het is een vrij groot terrein, met 2 rijen graven, tamelijk regelmatig gelegen, waartusschen ongeveer in het midden, een zeer hooge boom staat die thans, misschien oudtijds ook reeds, den visschers uit zee komende tot baken dient. Men heeft in den top van dien boom een soort vaan van wit doek aangebracht om de herkenning gemakkelijker te maken.

Aannemende dat het huidige Tjot Astana het vroegere Pasè geweest is, moet men dus om de overledenen ter ruste te leggen, òf van praauwen gebruikt gemaakt hebben òf er moet vroeger een brug gelegen hebben.

Sporen van een brug vonden wij echter in de nabijheid niet.

Op die begraafplaats, waarvan alle steenen reeds gefotografeerd en afgeklatscht waren toen wij daar kwamen, bevinden zich geen praalgraven. Alle steenen zijn van een

soort zandsteen, en alle ongeveer van een en hetzelfde type, waardoor het geheel eentonig is, en ten zeerste afsteekt bij Koeta Kareuëng met zijn rijke verscheidenheid van vooral marmeren, tombes.

Doch, en dit is voor ons doel hoogst belangrijk, hier zijn blijkbaar in den laatsten tijd van Pasè'sch bestaan, de Soeltans bijgezet, want bij een zeer voorloopig onderzoek bleek reeds dat op een twaalftal steenen namen van Soeltans voorkomen. De datums zijn meest uit het laatst van 1400 en 't begin van 1500 A. D.

Aangezien op dit complex zeer veel beschreven steenen voorkomen en het onderzoek dier inscripties zeer tijdroovend is, mag ik allerminst nu reeds een gezette opinie ter zake hebben, doch het komt mij voor dat ook tusschen deze begraafplaats en die van Koeta Kareuëng weder een hiaat is. Ik droeg daarom den Heer de Vink op om nog op andere plaatsen naar oude begraafplaatsen te zoeken, vooral omdat dicht in de buurt der reeds bekende een plaats voorkomt die „Kandang" genoemd wordt, wat mogelijk op een Vorsten begraafplaats wijzen kan.

Eenige andere kleine complexen door ons bezocht, sommige door den Heer de Vink reeds afgewerkt, andere nog te bewerken, leverden niets bijzonders op en kon ik op laatstgenoemde complexen alleen aantoonen, welke steenen alsnog gefotografeerd moeten worden.

Ook al zijn die graven niet van Vorsten dan toch voeren de steenen namen en jaartallen die mogelijk eenige waarde kunnen hebben.

Hoewel ik hierboven niet alle bezochte complexen met name noemde, zoo hebben wij op onze excursies toch alles opgenomen wat tot nu toe in de Pasè streek gevonden werd, en zeker is het dat tot nu toe slechts 3 complexen als Vorstenbegraafplaatsen te duiden zijn.

Daar ons bezoek van de Pasèsche oudheden afgeloopen was, begaf ik mij den 19en April weder naar Koeta-Radja.

De Heer de Vink werkte de reeds gemaakte clichés ver-

der af, ten einde die met het S. S. Reael naar Batavia te kunnen verzenden.

Daarna kwam hij op mijn verzoek eveneens naar Koeta-Radja om van de aldaar gevonden Soeltansgraven foto's en abklatschen te maken.

Bij nader onderzoek aldaar bleek onze vondst nog grooter dan ik vermoedde, want na zorgvuldige studie der inscripties bleken aanwezig te zijn:

1e. Het graf van Ali Moeghajat Sjah (علي مغاية شاه) overleden op Zondag 12 Doelhidjah 936 A. H. = Zondag 7 Augustus 1530 A. D.

2e. Het graf van diens zoon Salah oed-dien (op den steen genoemd صلاح الدين بن علي مغاية شاه) overleden op Zaterdag 23 Sjawwal 955 A. H. = Zondag 25 November 1548 A. D.

3e. Het graf van Ala oed-dien al-Kahhar die op den steen heet:

علاء الدين رعاية شاه ظل الله في العالم بن علي مغاية شاه

overleden op Vrijdag 8 Djoemadilawal 979 A. H. = Vrijdag 28 September 1571 A. D.

4e. Het graf van den zoon van sub 3, met name Ali Riajat Sjah, die op den steen heet:

سلطان علي رعاية شاه بن سلطان علاء الدين بن سلطان

علي بن شمس شاه بن منور شاه

overleden op Maandag 12 Rabioelachir 987 A. H. = Maandag 8 Juni 1579 A. D.

5e. Het graf van eenen uit de geschiedenis (voor zooverre mij bekend) onbekenden Soeltan Joesoef, die op den steen genoemd wordt:

سلطان يوسف بن سلطان عبد الله بن سلطان علاء الدين

overleden Dinsdag 27 Rabioelachir 987 A. H. = Dinsdag 23 Juni 1579 A. D.

Verder bevinden zich daar de graven van eenen Soeltan

van Ghori en van diens broeders Moehammad Sjah en Abdoellah, allen broeders van den sub 4 genoemden Ali Riajat Sjah, alsmede nog een paar graven waarvan de hoofdsteenen verdwenen zijn.

De steenen van den Soeltan van Ghori c. a. konden wij nog niet afdoende ontcijferen, en naar de verloren steenen moet nog gezocht worden.

Een zeer curieuse vondst was ons daar echter nog weggelegd. Aan den voet van de verhooging, waarop de tombes staan, zagen wij een paar steenen even zichtbaar uitsteken. Bij ontgraving bleek dat het duplicaat steenen waren van het graf van Ali Moeghajat Sjah. Die steenen zijn daar blijkbaar opzettelijk begraven, ze dragen nog sporen van verguldsel, en zijn juist doordat ze begraven werden prachtig geconserveerd.

Op die steenen, die wat datum etc. betreft geheel gelijk zijn aan die welke thans op het graf staan (alleen het ornament wijkt af) heet het echter dat de overledene was:

المسمي سلطان علي مغيت شاه

Wij vermoeden dus dat die steenen verwijderd en vervangen zijn òf omreden van de foutieve spelling van den naam òf omdat het den zoons onbekwaam was om af te stammen van iemand die slechts bij name „Soeltan" was.

Op die plaats zullen nog nadere opgravingen plaats hebben om te zien of soms nog andere graven, dan wel fragmenten er van, onder den grond zitten.

Steeds samen met Dr. H. Djajadiningrat bracht ik een bezoek aan de graven die zich bevinden bij de kampong Koeta-Alam. We meenden daar te vinden het graf van den bekenden Iskander moeda, doch het viel geheel anders uit, zooals het trouwens meer gaat wanneer men op verhalen van Inlanders bouwt.

Wij vonden op die plaats een vrij groote graftombe en verder kleinere steenen waaronder van vrouwengraven. De

meeste steenen waren leesbaar en zullen na schoonmaak wel te ontcijferen zijn.

Het groote graf bleek echter niet van Iskander moeda doch van eenen Sjamsoe Sjah bin Moenawwer Sjah (شمس شاه بن منور شاه) overleden in 937 A. H. De datumzijde is beschadigd doch mogelijk bij gezette studie nog wel te ontcijferen.

Hier ligt dus begraven de Vader van Ali Moeghajat Sjah, zooals blijkt uit den steen van den hierboven sub 4 genoemden Soeltan Ali Riajat Sjah die ons de compleete genealogie geeft.

We zagen te Koeta-Radja nog andere graven, doch naar 't schijnt zonder namen en datums. alleen op één tombe zagen we in een vak op den zijwand den naam Mansoer Sjah.

Van dat graf en eenige andere in de nabijheid er van, zijn echter de steenen zoo zonderling bont beschilderd dat de lezing alleen daardoor ten zeerste bemoeilijkt wordt.

Er moet evenwel nog een groote begraafplaats geweest zijn, want achter de groote moskee liggen netjes op een rij een groot aantal zerken van graftombes, waarvan echter alle hoofd- en voetsteenen verdwenen zijn. Op de plek waar vroeger die graven gelegen hebben staat thans een school. Den Heer de Vink droeg ik op om op het bureau van B. O. W. of elders. naar die verdwenen steenen te informeeren.

Daar ik den 26en April embarqueeren moest, kon ik geen verdere onderzoekingen instellen en was mijn eerste bezoek aan Atjeh hiermede ten einde.

Weltevreden, Mei 1914.

J. P. MOQUETTE.

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkundige werkzaamheden in Atjèh in het tweede kwartaal 1914.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink.

Den 2den April begaf ik mij naar Koeta Radja in afwachting van de komst van den Heer J. P. Moquette, dien ik, volgens aanschrijving van den Chef van den Oudheidkundigen Dienst, als mijn chef te beschouwen had. Den 6den vergezelde ik den Heer Moquette en Dr. Hoesein Djajadiningrat naar de sultansgraven te Koeta Radja; den volgenden dag vertrokken wij naar Lhō' Seumawè.

Op 10, 11 en 14 April werden eenige gravencomplexen in Moekim Peukan Tjoenda bezocht, welke den Heer Moquette geen van allen van belang bleken te zijn, en vervolgens eenige nog niet gefotografeerde graven in Moekim Blang Mé, waar ik aanwijzingen kreeg, welke opgenomen dienden te worden en welke niet. Eveneens werd een bezoek gebracht aan de reeds afgewerkte begraafplaatsen, nl. Teungkoe's Samoedra, Peuët-Ploh-Peuët, Meurandé Aloer, Sidi, Tjot Astana, Koeta Kareuëng, Sarèh, di Balé, di Iboes en Saïd Sjarif.

Na het vertrek van den Heer Moquette bleef ik achter om de negatieven van Teungkoe di Balé voor verzending gereed te maken. Ik kreeg opdracht om na afloop hiervan zelf mijn werkzaamheden naar Koeta Radja te verplaatsen

en onderwijl mijn Atjèhschen gids naar nieuwe complexen te doen zoeken; het resultaat van dat laatste was tot op 20 Juni nihil.

Op 22 April begon ik met te *Koeta Radja* het sultansgravencomplex achter de kazerne (vroegere dalem) schoon te laten maken en vervolgens te fotografeeren en te doen abklatschen. Deze werkzaamheden eindigden op den 3den Mei, waarna voortgegaan werd te *Koeta Alam*, waar het werk op 25 Mei gereed was. Vervolgens werd voortgewerkt in kampong *Oeleè Loeëng* (Moekim III Daroj), hier uitsluitend met abklatschen, daar de steenen zeer groot zijn en slechts met veel moeite verplaatst kunnen worden om te fotografeeren.

Toen te Koeta Alam ten behoeve van de schoonmaak de staande steen van graf no. III, hoofdeinde, uit de zerk getild werd, werden in de opening een veertigtal munten gevonden, welke worden opgezonden naar Batavia.

Op 17 Juni bezocht ik met Dr. Hoesein Djajadiningrat kampong Lam Oe (Moekim III Daroj), waar wij 15 graven aantroffen: één daarvan heeft een naam, doch geen jaartal. Verder in kampong Kandang 17 graven, waarvan er twee opgenomen moeten worden; de rest is van geen belang. Den volgenden dag bezochten wij kampong Lam Pageuë (Meunassa Lam Pageuë), waar zich volgens de bevolking het graf van Sultan Seuléman zou bevinden; hier werden 6 grafzerken aangetroffen, doch geen enkele met letterschrift. In de moskee werd een beschreven grafsteen gevonden.

Inmiddels werden de cliché's van Teungkoe di Balé en de abklatschen van Koeta Radja, Koeta Alam en Oeleè Loeëng aan den Chef van den Oudheidkundigen Dienst toegezonden. Van 27 Mei tot 10 Juni en van 20 tot 28 Juni was ik door ziekte verhinderd fotografische opnamen te doen; de andere werkzaamheden, als ontgraven, teekenen en abklatschen, gingen geregeld door.

Op 29 Juni bracht ik, wederom met Dr. Hoesein Djajadiningrat, een bezoek aan kampong Pandé, waar drie

complexen werden aangetroffen: de beide eerste bevatten sultansgraven, het derde moet nog worden ontgraven.

Op alle groote grafsteenen in Koeta Radja, Koeta Alam, Oeleè Loeëng en Pandé is nog duidelijk te zien aan het zwarte lak, dat ze vroeger geheel verguld zijn geweest: op een steen in de vroegere dalem, die in den grond bedolven is geweest, is het verguldsel nog gedeeltelijk aanwezig. Vele steenen van deze complexen zijn tijdens den oorlog geheel of gedeeltelijk beschadigd door granaten.

In dit kwartaal werd voor *f* 1476.11 verwerkt.

Oeleè Lheuë, Juli 1914.

Vijfde lijst van foto's

uit het

voormalig rijk van Pasè.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
574	18 × 24	Teungkoe di Balé.	Graf X, zijde 5.
575	„	id.	„ „ „ 6.
576	„	id.	„ „ „ 7.
577	»	id.	„ „ „ 8.
578	„	id.	„ „ topstukken.
—	„	id	Graf XI, niet gefotografeerd.
579	„	id.	Graf XII, zijde 1.
580	„	id.	„ „ „ 2.
581	„	id.	„ „ „ 3.
582	„	id.	„ „ „ 4.
583	„	id.	„ „ „ 5.
584	„	id.	„ „ „ 6.
585	„	id.	„ „ „ 7.
586	„	id.	„ „ „ 8.
587	„	id.	Graf XIII, zijde 1.
588	„	id.	„ „ „ 3.
589	„	id.	„ „ „ 5.
590	„	id.	„ „ „ 7.
591	„	id.	„ „ „ 8 + 2.
592	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
593	„	id.	„ „ topstukken.
594	24 × 30	id.	Graf XIV, zijde 1 + 7.
595	„	id.	„ „ „ 5 + 3.
596	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
597	„	id.	„ „ „ 8 + 2.
598	„	id.	„ „ topstukken.
599	„	id.	Graf XV, zijde 1 + 7.
600	„	id.	„ „ „ 5 + 3.
601	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
602	„	id.	„ „ „ 8 + 4.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
603	18 × 24	Teungkoe di Balé.	Graf XVI. zijde 1.
604	„	id.	„ „ „ 3.
605	„	id.	„ „ „ 5.
606	„	id.	„ „ „ 7.
607	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
608	„	id.	„ „ „ 6 + 2*a*.
609	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
610	„	id.	„ „ „ 8 + 4*a*.
611	24 × 30	id.	Graf XVII, zijde 1 + 7.
612	„	id.	„ „ „ 3 + 5.
613	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
614	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
615	18 × 24	id.	Graf XVIII, voorzijde.
616	„	id.	„ „ zijkanten.
617	„	id.	„ „ topstukken.
618	„	id.	Graf XIX, zijde 1.
619	„	id.	„ „ „ 3.
620	„	id.	„ „ „ 5.
621	„	id.	„ „ „ 7.
622	„	id.	„ „ „ 4 + 8.
623	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
624	„	id.	Graf XX, zijde 1.
625	„	id.	„ „ „ 3.
626	„	id.	„ „ „ 5.
627	„	id.	„ „ „ 7.
628	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
629	„	id.	„ „ „ 4 + 8.
630	„	id.	„ „ topstukken.
631	„	id.	Graf XXI, zijde 1.
632	„	id.	„ „ „ 3.
633	„	id.	„ „ „ 5.
634	„	id.	„ „ „ 7.
635	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
636	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
637	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
638	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
639	„	id.	Graf XXII, zijde 1.
640	„	id.	„ „ „ 3.
641	„	id.	„ „ „ 5.
642	„	id.	„ „ „ 7.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
643	18 × 24	Teungkoe di Balé.	Graf XXII, zijde 8 + 2.
644	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
645	„	id.	„ „ topstukken.
646	„	id.	Graf XXIII, zijde 1.
647	„	id.	„ „ „ 3.
648	„	id.	„ „ „ 5.
649	„	id.	„ „ „ 7.
650	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
651	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
652	„	id.	„ „ topstukken.
653	„	id.	Graf XXIV, zijde 1.
654	„	id.	„ „ „ 3.
655	„	id.	„ „ „ 5.
656	„	id.	„ „ „ 7.
657	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
658	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
659	„	id.	„ „ topstukken.
660	„	id.	Graf XXV, voorzijde.
661	„	id.	„ „ zijkanten
662	„	id.	„ „ topstukken.
663	„	id.	Graf XXVI, zijde 1 + 7. „ XXVII, „ 3 + 5.
664	„	id.	Graf XXVI, „ 5 + 3. „ XXVII, „ 1 + 7.
665	„	id.	Graf XXVI, „ 8 + 4. „ XXVII, „ 2 + 8.
666	„	id.	Graf XXVI, „ 6 + 2. „ XXVII, „ 4 + 6.
667	„	id.	Graf XXVIII, „ 1.
668	„	id.	„ „ „ 3.
669	„	id.	„ „ „ 5.
670	„	id.	„ „ „ 7.
671	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
672	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
			Graf XXIX en (niet gefo- „ XXX (tografeerd.
673	„	id.	Graf XXXI, zijde 1 + 7.
674	„	id.	„ „ „ 5 + 3.
675	„	id.	„ „ „ 8 of 6 (4 of 2).
676	„	id.	Graf XXXII, zijde 1.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
677	18 × 24.	Teungkoe di Balé.	Graf XXXII, zijde 3.
678	„	id.	„ „ „ 5.
679	„	id.	„ „ „ 7.
680	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
681	„	id.	» „ „ 8 + 4.
682	„	id.	Graf XXXIII, zijde 1.
683	„	id.	„ „ „ 3.
684	„	id.	„ „ „ 5.
685	„	id.	„ „ „ 7.
686	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
687	„	id.	„ „ „ 4 + 8.
688	„	id.	Graf XXXIV, zijde 1.
689	„	id.	„ „ „ 3.
690	„	id.	„ „ „ 5.
691	„	id.	„ „ „ 7.
692	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
693	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
694	„	id.	Graf XXXV, zijde 1.
695	„	id.	„ „ „ 3.
696	„	id,	„ „ „ 5.
697	„	id.	„ „ „ 7.
698	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
699	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
700	„	id.	Graf XXXVI, zijde 1.
701	„	id.	„ „ „ 3.
702	„	id.	„ „ „ 5.
703	„	id.	„ „ „ 7.
704	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
705	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
706	„	id.	Graf XXXVII, zijde 1.
707	„	id.	„ „ „ 3.
708	„	id.	„ „ „ 5.
709	„	id.	„ „ „ 7.
710	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
711	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
712	„	id.	Graf XXXVIII, zijde 1.
713	„	id.	„ „ „ 3.
714	„	id.	„ „ „ 5.
715	„	id.	„ „ „ 7.
716	„	id.	„ „ „ 4 + 6.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
717	18 × 24	Teungkoe di Balé.	Graf XXXVIII, zijde 8 + 2.
718	„	id.	Graf XXXIX, zijde 1.
719	„	id.	„ „ „ 3.
720	„	id.	„ „ „ 5.
721	„	id.	„ „ „ 7.
722	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
723	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
724	„	id.	Graf XL, zijde 1.
725	„	id.	„ „ „ 3.
726	„	id.	„ „ „ 5.
727	„	id.	„ „ „ 7.
728	„	id.	„ „ „ 4 + 6.
729	„	id.	„ „ „ 8 + 2.
730	„	id.	Graf XLI, zijde 1.
731	„	id.	„ „ „ 3.
732	„	id.	„ „ „ 5.
733	„	id.	„ „ „ 7.
734	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
735	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
736	„	id.	Graf XLII, zijde 1.
737	„	id.	„ „ „ 3.
738	„	id.	„ „ „ 5.
739	„	id.	„ „ „ 7.
740	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
741	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
742	„	id.	Graf XLIII, zijde 1.
743	„	id.	„ „ „ 3.
744	„	id.	„ „ „ 5.
745	„	id.	„ „ „ 7.
746	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
747	„	id.	„ „ „ 8 + 2.
748	„	id.	Graf XLIV, zijde 1.
749	„	id.	„ „ „ 3.
750	„	id.	„ „ „ 5.
751	„	id.	„ „ „ 7.
752	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
753	„	id.	„ „ „ 8 + 2.
754	„	id.	Graf XLV, „ 1.
755	„	id.	„ „ „ 3.
756	„	id.	„ „ „ 5.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
757	18 × 24.	Teungkoe di Balé.	Graf XLV, zijde 7.
758	„	id.	„ „ „ 2 + 6
759	„	id.	„ „ „ 8 + 4
760	„	id.	Graf XLVI, zijde 1,
761	„	id.	„ „ „ 3.
762	„	id.	„ „ „ 5.
763	„	id.	„ „ „ 7.
764	„	id.	„ „ (4 + 6) of (2 + 8)
765	„	id.	Graf XLVII, zijde 1.
766	„	id.	„ „ „ 3.
767	„	id.	„ „ „ 5.
768	„	id.	„ „ „ 7.
769	„	id.	„ „ (4 + 6) of (8 + 2).
770	„	id.	Graf XLVIII, zijde 1.
771	„	id.	„ „ „ 3.
772	„	id.	„ „ „ 5.
773	„	id.	„ „ „ 7.
774	„	id.	„ „ „ 2 + 6.
775	„	id.	„ „ „ 8 + 4.
776	„	id.	Graf XLIX, zijde 1.
777	„	id.	„ „ „ 3.
778	„	id.	„ „ „ 5.
779	„	id.	„ „ „ 7.
780	„	id.	„ „ „ 6 + 4.
781	„	id.	„ „ „ 2 + 8.
782	„	id.	Graf L, zijde 1.
783	„	id.	„ „ „ 3.
784	„	id.	„ „ „ 5.
785	„	id.	„ „ „ 7.
786	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
787	„	id.	„ „ „ 4 + 8.
788	„	id.	Graf LI, zijde 1.
789	„	id.	„ „ „ 3.
790	„	id.	„ „ „ 5.
791	„	id.	„ „ „ 7.
792	„	id.	„ „ „ 6 + 2.
793	„	id.	„ „ „ 4 + 8.
794	„	id.	Graf LII, vooraanzicht.
795	„	id.	„ „ zijaanzicht.
796	„	id.	„ „ bovenaanzicht.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
797	18 × 20	Teungkoe di Balé.	Graf LIII, zijde 1.
798	,,	id.	,, ,, ,, 3.
799	,,	id.	,, ,, ,, 5.
800	,,	id.	,, ,, ,, 7.
801	,,	id.	,, ,, ,, 2 + 6.
802	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 4.
803	,,	id.	Graf LIV, zijde 1.
804	,,	id.	,, ,, ,, 3.
805	,,	id.	,, ,, ,, 5.
806	,,	id.	,, ,, ,, 7.
807	,,	id.	,, ,, ,, 4 + 6.
808	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 2.
809	,,	id.	Graf LV, zijde 1.
810	,,	id.	,, ,, ,, 3.
811	,,	id.	,, ,, ,, 5.
812	,,	id.	,, ,, ,, 7.
813	,,	id.	,, ,, ,, 2 + 6.
814	,,	id.	,, ,, ,, 4 + 8.
815	,,	id.	Graf LVI, zijde 1.
816	,,	id.	,, ,, ,, 3.
817	,,	id.	,, ,, ,, 5.
818	,,	id.	,, ,, ,, 7.
819	,,	id.	,, ,, ,, 4 + 6.
820	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 2.
821	,,	id.	,, ,, topstukken.
822	,,	id.	Graf LVII, zijde 1.
823	,,	id.	,, ,, ,, 3.
824	,,	id.	,, ,, ,, 5.
825	,,	id.	,, ,, ,, 7.
826	,,	id.	,, ,, ,, 6 + 2.
827	,,	id.	,, ,, ,, 4 + 8.
828	,,	id.	,, ,, topstukken.
829	,,	id.	Graf LVIII, zijde 1.
830	,,	id.	,, ,, ,, 2.
831	,,	id.	,, ,, ,, 3.
832	,,	id.	,, ,, ,, 4.
833	,,	id.	,, ,, ,, 5.
834	,,	id.	,, ,, ,, 6.
835	,,	id.	,, ,, ,, 7.
836	,,	id.	,, ,, ,, 8.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
837	24 × 30.	Teungkoe di Balé.	Graf LIX, vooraanzicht.
838	,,	id.	,, ,, bovenaanzicht.
839	,,	id.	,, ,, trois quarts.
840	18 × 24.	id.	Graf LX, zijde 1.
841	,,	id.	,, ,, ,, 3.
842	,,	id.	,, ,, ,, 5.
843	,,	di.	,, ,, ,, 7.
844	,,	id.	,, ,, ,, 6 + 4.
845	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 2.
846	,,	id.	,, ,, topstukken.
847	,,	id.	Graf LXI, zijde 1.
848	,,	id.	,, ,, ,, 3.
849	,,	id.	,, ,, ,, 5.
850	,,	id.	,, ,, ,, 7.
851	,,	id.	,, ,, ,, 6 + 4.
852	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 2.
853	,,	id.	,, ,, topstukken.
854	,,	id.	Graf LXII. zijde 1.
855	,,	id.	,, ,, ,, 3.
856	,,	id.	,, ,, ,, 5.
857	,,	id	,, ,, ,, 7.
858	,,	id.	,, ,, ,, 6 + 2.
859	,,	id.	,, ,, ,, 8 + 4.
860	,,	id.	Gezicht op 't gravencomplex onderafdeeling B.
861	,,	id.	id. id. C.
862	,,	id.	id. id. D.
863	24 × 30.	id.	Graf XXVI, zijaanzicht.
864	,,	id.	,, ,, bovenaanzicht.
865	,,	id.	Graf XXVII, vooraanzicht.
866	,,	id.	,, ,, zijaanzicht.
867	,,	id.	,, ,, bovenaanzicht.
868	,,	id.	vergelijkende opnamen der graven.
869	18 × 24.	Tjot Madi.	Enkelgraf, zijde 1.
870	,,	id.	,, ,, 2.
871	,,	id.	,, ,, 3.
872	,,	id.	,, ,, 4.
873	,,	id.	,, ,, 5.
874	,,	id.	,, ,, 6.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
875	18 × 24.	Tjot Madi.	Enkelgraf, zijde 7.
876	„	id.	„ „ 8.
877	„	id.	„ topstukken.
878	„	id.	Gezicht op 't graf Teungkoe di Meurah, Zuidzijde.

Vijfde lijst van abklatschen
uit Atjèh.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1314	Koeta Radja.	Graf O, zijde 1.
1315	„	„ „ „ 2.
1316	„	„ „ „ 3.
1317	„	„ „ „ 4.
1318	„	Graf I, zijde 5.
1319	„	„ „ „ 6.
1320	„	„ „ „ 7.
1321	„	„ „ „ 8.
1322	„	Graf II, zijde 5.
1323	„	„ „ „ 6.
1324	„	„ „ „ 7.
1325	„	„ „ „ 8.
1326	„	Graf III, zijde 1.
1327	„	„ „ „ 2.
1328	„	„ „ „ 3.
1329	„	„ „ „ 4.
1330	„	„ „ „ 1, randschrift.
1331	„	„ „ „ 2. „
1332	„	„ „ „ 3. „
1333	„	„ „ „ 4. „
1334	„	Graf V, zijde 5.
1335	„	„ „ „ 6.
1336	„	„ „ „ 7.
1337	„	„ „ „ 8.
1338	„	Graf VII, zijde 5.
1339	„	„ „ „ 6.
1340	„	„ „ „ 7.
1341	„	„ „ „ 8.
1342	„	Graf VIII, zijde 5.
1343	„	„ „ „ 6.
1344	„	„ „ „ 7.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1345	Koeta Radja	Graf VIII, zijde 8.
1346	„	Graf IX, zijde 5.
1347	„	„ „ „ 6.
1348	„	„ „ „ 7.
1349	„	„ „ „ 8.
1350	„	Graf X, zijde 5.
1351	„	„ „ „ 6.
1352	„	„ „ „ 7.
1353	„	„ „ „ 8.
1354	Koeta Alam.	Graf III, zijde 5.
1355	„	„ „ „ 6.
1356	„	„ „ „ 7.
1357	„	„ „ „ 8.
1358	„	Graf IV, zijde 5.
1359	„	„ „ „ 6.
1360	„	„ „ „ 7.
1361	„	„ „ „ 8.
1362	„	Graf V, zijde 5.
1363	„	„ „ „ 6.
1364	„	„ „ „ 7.
1365	„	„ „ „ 8.
1366	„	Graf VII, zijde 5.
1367	„	„ „ „ 6.
1368	„	„ „ „ 7.
1369	„	„ „ „ 8.
1370	„	Graf VIII, zijde 5.
1371	„	„ „ „ 6.
1372	„	„ „ „ 7.
1373	„	„ „ „ 8.
1374	„	top.
1375	„	Graf XII, zijde 5.
1376	„	„ „ „ 6.
1377	„	„ „ „ 7.
1378	„	„ „ „ 8.
1379	„	Graf XIII, zijde 5.
1380	„	„ „ „ 6.
1381	„	„ „ „ 7.
1382	„	„ „ „ 8.
1383	„	Graf XIV, zijde 5.
1384	„	„ „ „ 6.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1385	Koeta Alam.	Graf XIV, zijde 7.
1386	„	„ „ „ 8.
1387	„	Graf XVIII, zijde 5.
1388	„	„ „ „ 6.
1389	„	„ „ „ 7.
1390	„	„ „ „ 8.
1391	Oeleè Loeëng.	Graf I, zijde 5.
1392	„	„ „ „ 6.
1393	„	„ „ „ 7.
1394	„	„ „ „ 8.
1395	„	Graf III, zijde 5.
1396	„	„ „ „ 7.
1397	„	„ „ „ 8.
1398	„	Graf V, zijde 5.
1399	„	„ „ „ 6.
1400	„	„ „ „ 7.
1401	„	„ „ „ 8.
1402	„	Graf VI, zijde 5.
1403	„	„ „ „ 6.
1404	„	„ „ „ 7.
1405	„	Graf VIII. zijde 5.
1406	„	„ „ „ 6.
1407	„	„ „ „ 7.
1408	„	„ „ „ 8.
1409	„	Graf IX, zijde 5.
1410	„	„ „ „ 6.
1411	„	„ „ „ 7.
1412	„	„ „ „ 8.
1413	„	„ „ „ 5, randschrift.
1414	„	„ „ „ 6. „
1415	„	„ „ „ 7. „
1416	„	„ „ „ 8. „
1417	„	Graf XI, zijde 5.
1418	„	„ „ „ 6.
1419	„	„ „ „ 7.
1420	„	„ „ „ 8.
1421	„	Graf XII, zijde 5.
1422	„	„ „ „ 6.
1423	„	„ „ „ 7.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1424	Oeleè Loeëng.	Graf XII, zijde 8.
1425	„	Graf XIII, zijde 7.
1426	„	„ „ „ 8.
1427	„	Graf XV, zijde 5.
1428	„	„ „ „ 6.
1429	„	„ „ „ 7.
1430	„	„ „ „ 8.
1431	„	Graf XXVII, zijde 5.
1432	„	„ „ „ 6.
1433	„	„ „ „ 7.
1434	„	„ „ „ 8.
1435	„	Graf XXVIII, zijde 5.
1436	„	„ „ „ 6.
1437	„	„ „ „ 7.
1438	„	„ „ „ 8.

Lijst der teekeningen uit Atjèh.

Vijfde zending.

32. Situatie der sultansgraven in Koeta Radja (vroeger dalem, thans kazerne); schaal 1:20.
33. Situatie der gravencomplexen in Koeta Alam (Moekim Pangoe) en kampong Poenië (Oeleë Loeëng): schaal 1: 50.

Voorloopige Lijst

VAN

OUDHEDEN

IN DE

BUITENBEZITTINGEN.

De volgende opgave van oudheden in de Buitenbezittingen, d. w. z. van de oudheden van Hindoe-, Hindoe-Javaanschen en praehistorischen oorsprong, draagt, gelijk men zien zal, een zeer voorloopig karakter. Zij ontstond, doordat het noodzakelijk was ten gebruike op het Oudheidkundig Bureau geographisch gerangschikte lijstjes met litteratuur omtrent die oudheden ter beschikking te hebben, vooral om bij elkaar te zoeken wat hier en daar in de Notulen en oude Tijdschriftjaargangen van het Bataviaasch Genootschap te vinden was en wat er nog aan ongepublieceerde gegevens school in de archieven van dat Genootschap en van den Oudheidkundigen Dienst. Deze stof werd bijeenverzameld en geschift door den schrijver bij den Oudheidkundigen Dienst Simeon en door toevoeging van elders aangetroffen mededeelingen ontstond van heverlede de volgende lijst.

De bedoeling was in de eerste plaats de gegevens voor de Hindoe- en Hindoe-Javaansche oudheden te verzamelen, doch evenals bij den Inventaris der oudheden in de Padangsche Bovenlanden, waarbij wij deze lijst, wat betreft de nummering, doen aansluiten, was het niet uitvoerbaar daarvan de in dezelfde streken aangetroffen praehistorische oudheden te scheiden. Dit leidde tot de consequentie ook de „prae-

historica" uit streken, waar geen sporen van Hindoebeschaving aanwezig waren, op te nemen. ook al sprak vanzelf, dat veel daarvan zeker niet praehistorisch en nauwelijks oudheid was — trouwens de naam praehistorisch is op zichzelf voor onzen Archipel grootendeels een onding en blijft slechts behouden om aan te duiden. dat hetzelfde soort zaken bedoeld zijn, die wij in Europa gewend zijn met den naam van praehistorica te bestempelen.

Was het hier dus dikwijls moeielijk een grens te trekken, het grootste bezwaar was wel. dat gegevens omtrent dit soort oudheden bijna uitsluitend te vinden zijn in werken van ethnographischen aard. van welke litteratuur men op het Oudheidkundig Bureau natuurlijk niet op de hoogte is; het zou trouwens ook niet aangaan het personeel van dat bureau behalve de eigenlijke oudheidkundige werkzaamheden ook nog eens data opera onderzoek te laten doen in zulk een geheel buiten zijn bevoegdheid liggende litteratuur. Zoo moest dus uit den aard der zaak. zelfs niettegenstaande een enkele door den Heer Pleyte gegeven vingerwijzing. dit deel van de lijst voorloopig blijven bestaan uit min of meer toevallig aangetroffen mededeelingen. Doch dit was tevens een van de redenen om reeds thans tot publicatie van de lijst over te gaan, in de hoop dat bevoegde kenners van de op onzen Archipel betrekking hebbende ethnographische litteratuur wel zoo vriendelijk zouden willen zijn de hun bekende aanwijzingen aangaande oudheden in zulke werken aan het Oudheidkundig Bureau mede te deelen en zoo er toe mede te werken, dat bij tijd en wijle een volledige lijst van oudheden zal kunnen worden samengesteld.

Gelijk gezegd werd. sluit de lijst aan bij den vroeger verschenen inventaris voor de Padangsche Bovenlanden. Verder wordt de administratieve indeeling volgens den Regeeringsalmanak van 1914 gevolgd. Eén residentie zal men tevergeefs zoeken. n.l. Bali en Lombok. Uit hoofde van den eigenaardigen toestand dier gewesten met hun sterke

Hindoe-Javaansche cultuur, zal het noodzakelijk zijn de inventarisatie van de daar te vinden oudheden slechts te doen plaats hebben na bezoek ter plaatse, zoodra daar gelegenheid voor is, en dan op dezelfde wijze, als op Java en Madoera is geschied.

N. J. Krom.

Gouvernement Sumatra's Westkust.

A. Padangsche Bovenlanden.

No. 1 — 55 zie Oudh. Versl. 1912 p. 33 sqq.

B. Padangsche Benedenlanden.

Afdeeling Padang en Ommelanden.

56. Padang.

Op den berg Zuid van kota Padang ter hoogte van de seinpost. zou zich een beschreven steen bevinden.

Lit.

Notulen 1911 p. 91 en 94.

57. Oeloe Limau Manis.

Wigvormige steenen beitel. opgenomen in het Museum te Leiden.

Lit.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 55 no. 1584/1.

Afdeeling Painan.

Onderafdeeling Indrapoera.

58. Indrapoera.

Nabij de grens van Mokko-mokko heeft zich vroeger aan het strand een beschreven steen bevonden. die thans in de zee verdwenen is.

Lit.

Brief Controleur van Indrapoera van 18 Januari 1884 no. 9, in het archief van het Bat. Gen. v. K. en W.

Notulen 1887 p. 55 en 121.

Afdeeling Priaman.

Onderafdeeling Priaman.

59. Tratak.

In deze kampong, ten Oosten van de hoofdplaats, zijn steenen wiggen (gigih patoeih) en aarden martevanen gevonden.

Lit.

Notulen 1911 p. 124 — 127.

Notulen 1912 p. 4.

Residentie Tapanoeli.

Afdeeling Natal en Batang-Natal.

60. Afdeeling.

Versierd aarden potje, in een bosch onder den grond aangetroffen en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1903 p. 66 en Bijlage XX no. 1893a.

Invent. Mus. Bat. no. 4626.

Afdeeling Padang Sidempoean.

Onderafdeeling Angkola en Sipirok.

61. Batoe na Doea.

Op deze plaats nabij Padang Sidempoean werd een steenen lotus of ornament met onduidelijk randschrift aangetroffen.

Lit.

Notulen 1899 p. 121.

62. Pidjor Koling.

Een baksteenen ruïne, thans opgeruimd; een der steenen is opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1871 p. 72.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 463.

63. Onderafdeeling.

Vier steenen Polynesische beelden, in een bosch gevonden, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1864 p. 178.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 469, 470, 472 en 473.

Onderafdeeling Groot- en Klein-Mandailing, Oeloe en Pakantan.

64. Si Mangambat.

Overblijfselen van een gebouw van baksteen en behouwen steen, in den trant der biaras. Een paar behouwen steenen staan voor de moskee: schetsjes, afgietsels van basreliefs en een baksteen zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1888 p. 66 en 155 sq.

Van Ophuysen, Oudheden te Si Mangambat en Bonan Dolok, ibidem Bijlage VIII.

Notulen 1889 p. 14.

Notulen 1892 (p. 52 en) Bijlage XIX no. 461a en b en 464f.

Invent. Mus. Bat. no. 3565-3567.

65. Bonan Dolok.

Twee paal Zuidelijk van Si Mangambat werden een steenen Ganeça-beeld, een stuk basrelief, een kussen met gat en nog eenige ornamenten aangetroffen; de eerste twee zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1888 p. 66 en 155 sq.

Van Ophuysen, Oudheden te Si Mangambat en Bonan Dolok, ibidem Bijlage VIII.

Notulen 1890 p. 78, 105 en Bijlage VII no. 180a en 443a.

Notulen 1891 p. 96.

Invent. Mus. Bat. no. 3413 en 3417.

66. Penjaboengan.

Ruw steenen beeld, aangetroffen bij een graf.

Lit.

Notulen 1864 p. 178.

67. Tano Bato.

Bronzen Kuwera en olifant-beeld, het laatste uit een vijver opgehaald, beiden thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1866 p. 264.

Notulen 1867 p. 79.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 549.

Notulen 1890 p. 78 en Bijlage VII no. 720a.

Notulen 1891 p. 96.

Invent. Mus. Bat. no. 3432.

68. Oedjoeng Padang.

Ruw steenen beeldje, gevonden op den heuvel Paja babi en opgezonden naar het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1891 p. 78.

69. Kota Nopan.

Hier en in de kampong van den Jang di pertoean zouden zich niet nader omschreven Hindoe-oudheden bevinden.

Een bronzen lamp in den vorm eener kinnari werd gevonden even boven Kota Nopan in de rivier Singengoe, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 103.

Notulen 1891 p. 41 en 96 en Bijlage XII no. 1098a.

Invent. Mus. Bat. no. 3503.

70. Pakantan.

Ruwe menschenbeelden bij grafsteden.

Lit.

Müller en Horner, Fragmenten uit de reizen en onder-

zoekingen in Sumatra 1833 — 1838: Bijdr. Kon. Inst. II (1854) p. 213.

71. Sorik Marapi.

Vier beschreven steenen zuiltjes, drie zeker, één waarschijnlijk van dezen berg afkomstig; één gedateerd in 1194 of 1294. Alle vier bevinden zich thans in het Museum te Batavia.

Voorts lagen op den top drie graven van rooden baksteen, waarvan twee in den krater verdwenen zijn, terwijl in het derde een geelbruine urn van gebakken klei gevonden werd, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Brandes bij Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) p. 391 no. 53.

Notulen 1888 p. 89 sq., 151 en 191.

Brandes in Notulen 1889 p. 28-32.

Notulen 1891 p. 35.

Brandes in Notulen 1891 p. 83-85.

Notulen 1893 p. 3 sq. en 88, en Bijlage XVIII no. 793b.

Brandes, Pararaton, Verhand. Bat. Gen. XLIX (1897) p. 104 en 213.

Notulen 1909 p. LXXXI sqq.

Verhand. Bat. Gen. LX (1913) p. 265 no. CLIII-CLVI.

Invent. Mus. Bat. no. 3672 en D 53, 65, 84 en 85.

Abklatsch O. D. no. 199, 200, 261, 269, 327, 328, 375 en 376.

Onderafdeeling Padanglawas.

72. Pertibi.

In 1854 werden drie vervallen baksteenen tempels, z. g. n. biara's, aangetroffen, één op den rechteroever van de Boeroemon, één op den linkeroever van de Panei en één tusschen beide rivieren in. In 1887 en 1894 worden vier tempels vermeld, één op 1 paal van kampong Pertibidjai aan den rechteroever van de Paneh, drie aan den linkeroever dier rivier tusschen Pertibidjai en de monding van de rivier.

De drie laatstgenoemde zijn waarschijnlijk dezelfde als de drie biara's, genoemd in een officieele opgave van 1902 en gezegd te liggen in Si Toengir-toengir. Een vijfde tempel, genaamd Biara Djoweng Balangoeng, lag 3 paal Zuid van Binanga, volgens de opgave van 1894; hier is ook nog een lotuskussen. Van de allereerst vermelde tempeltjes zijn vier steenen beelden, n. l. twee Çiwakoppen, een Buddha (?) en later een Ganeça opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Von Rosenberg. Hindoe-bouwvallen in het landschap Padang Lawas, Tijdschr. Bat. Gen. II (1854) p. 58-62. met twee platen.

Notulen 1864 p. 178.

Notulen 1876 p. 92 en 107.

Notulen 1877 p. 36.

Notulen 1879 p. 45.

Notulen 1880 p. 81 sq.

Van Kerchoff, Aanteekeningen betreffende eenige der in de afdeeling Padang Lawas voorkomende Hindoe-oudheden, Tijdschr. Bat. Gen. XXXII (1887) p. 487 — 490.

Groeneveldt. Catalogus Batavia (1887) no. 102, 103, 233 en 200.

Notulen 1894 p. 126.

Brief Gouverneur Sumatra's Westkust van 19 October 1901 no. 7019, in het archief v. d. Oudh. Dienst, aangaande 7 à 8 biara's, zich bevindende in het midden stroomgebied van de Baroemon en de beneden stroomgebieden van de Aek Batang Pane en Aek Si Roemambe.

Brief Resident Tapanoeli van 13 December 1902 no. 5109, in het archief v. d. Oudh. Dienst, vermeldende drie biara's te Si Toengir-toengir.

Foto Bat. Gen. II no. 207 (Djoweng Balangoeng).

73. Tombang papan bij Oente Roedang.

Rechts van den mond der Paneh, uitgestrekte overblijfselen van tempelruïnes uit baksteen en zandsteen, met

ringmuur, beeldfragmenten, leeuw, drie menschenbeelden enz., genaamd Biara Si Pamoetoeng. Twee beelden zijn overgebracht naar Binanga.

Lit.

Van Kerchoff, Aanteekeningen betreffende eenige der in de afdeeling Padang Lawas voorkomende Hindoe-oudheden, Tijdschr. Bat. Gen. XXXII (1887) p. 490 — 494.

Notulen 1894 p. 125.

(Brief Gouvern. Sum. Westk. zie no. 72).

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Het gebouw is gedeeltelijk ingestort; de beelden zijn alle gebroken.

Foto Bat. Gen. II no. 205 — 206.

74. Hantosan.

Overblijfselen van een biara met beelden en watervat, thans geheel vervallen.

Lit.

Rapport van Controleur Goossens, vermeld bij Van Kerchoff, Tijdschr. Bat. Gen. XXXII (1887) p. 494.

75. Batoe Mandi (Lapian).

Ook hier bevindt zich een soortgelijke biara met beeldfragmenten.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Het gebouw is nog heel, de beelden zijn gebroken.

76. Aek Biara.

Overblijfselen van een biara met beeldfragmenten.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Staat op invallen, de beelden zijn gebroken.

77. Poelo.

Overblijfselen van een biara, met beeldfragmenten.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Is reeds ingestort; de beelden zijn gebroken.

78. Aek Biara (Haloban).

Overblijfselen van een biara, met beeldfragmenten.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Is reeds ingestort: de beelden zijn gebroken.

79. Loboe Si Hoda Hoda.

In deze plaats bevinden zich drie steenen rijststampblokken, waarvan één gebarsten, en twee steenen in den vorm van kruiken (batoe toelpang).

In de nabijheid, tusschen Si Hoda Hoda en Naga Sariboe, de overblijfselen van een biara.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Geheel ingestort en begroeid.

80. Batoe Gana.

Midden op een ilalang-veld een steenen beeld in menschenvorm, een vierkante steen met aan elk der zijden een menschefiguur in relief en een onversierde kistvormige steen.

Te Aek Gadja bevindt zich nog een steen met een vogel en te Aek Loboe een ronde steen met hals.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72.

81. Goenoeng Toea.

In de nabijheid van kampong Goenoeng Toea Tonga terrassen met overblijfselen van bouwwerk van gebakken steen en beeldwerk van zandsteen. Twee leeuwtjes werden overgebracht naar het Controleurserf, een daarvan is sedert verdwenen.

Lit.

Van Kerchoff, Aanteekeningen betreffende eenige der

in de afdeeling Padang Lawas voorkomende Hindoe-oudheden, Tijdschr. Bat. Gen. XXXII (1887) p. 494—497.

Brief Gouv. Sum. Westk., zie no. 72.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Op het Controleurserf een steenen leeuw, gedeeltelijk beschadigd.

82. Aek Sangkilon.

Nabij de uitmonding dezer rivier in de Baroemon, 1 paal benedenstrooms van de brug, overblijfselen van een biara met beeldfragmenten.

Lit.

Van Kerchoff, Aanteekeningen betreffende eenige in de afdeeling Padang Lawas voorkomende Hindoe-oudheden, Tijdschr. Bat. Gen. XXXII (1887) p. 487 en 494.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. Ongeveer de helft is ingestort. De trap is onder het puin bedolven. Twee gebroken stukken beeldhouwwerk liggen op den grond. Sporen van een ringmuur zijn nog zichtbaar.

83. Porlak Dolok.

Ongeveer $^1/_2$ paal van Paringgonan Djae bevindt zich een beschreven steen met onduidelijk schrift, door de bevolking vereerd.

Lit.

Brief Resident Tapanoeli, zie no. 72. De lettersoort is noch Bataksch, noch Sanskrit (lees Nāgari).

84. Onderafdeeling Padang Lawas.

Uit het landschap zijn afkomstig een steenen nandi en een opgegraven bronzen Ganeça-beeldje, het laatste eenigen tijd in het bezit van den Controleur, beiden thans in het Museum te Batavia.

Ook is daarin opgenomen een bronzen Lokanātha met een inscriptie gedateerd in 946 çāka, verkregen van den radja van Goenoeng Toea.

Lit.

Notulen 1887 p. 135 en 175 sq. en Bijlage VI no. 326b en 626d.

Brandes in Notulen 1887 p. 176—178 en 1888 p. 130 sq.

Notulen 1888 p. 60.

Kern in Notulen 1889 p. 15 sq. en 1890 p. 16.

Brief Gouv. Sum. Westk., zie no. 72. Over den Ganeça bij den Controleur.

Notulen 1906 p. 45 en Bijlage XI no. 543a.

Krom, De Buddhistische bronzen in het Museum te Batavia, Rapp. Oudh. Comm. 1912 p. 28—31.

Verhand. Bat. Gen. LX (1913) p. 265 no. CLII.

Invent. Mus. Bat. no. 3290, 3309 en 4839.

Afdeeling Bataklanden.

Onderafdeeling Baroes.

85. Baroes.

In de nabijheid zijn gevonden een gouden muntje en zeventien gouden ringen met Nāgarī- en Kawi-inscripties en symbolen. Een der ringen is in het Museum te Leiden, het overige grootendeels in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. V (1856) p. 485.

Friederich, Over eenige inscriptien op ringen en gesneden steenen, Tijdschr. Bat. Gen. VII (1858) p. 142 — 146 met plaat.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. M 488a, (40) en p. 31.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 185 no. 2265 (en p. 243 no. 2257).

86. Loboe Toea.

Van hier zijn afkomstig twee beschreven steenen, één in drie stukken met Tamil-inscriptie van 1010 çāka, de andere met oud-Javaansch schrift in den trant van de inscriptie no. 84, beide steenen, evenals een gouden ring met inscriptie en een hals- of bidsnoer, opgenomen in het Museum

te Batavia. Een daar eveneens heen verzonden fragment van een steenen Bodhisattwa is niet aangekomen.

Lit.

Notulen 1872 p. 81 sq. en 168 sq.

Notulen 1873 p. 80 sq., 137 en 167.

Notulen 1874 p. 53.

Kern in Notulen 1881 p. 77 sq. De eene inscriptie is oud-Tamil.

Holle, Tabel van oud- en nieuw-Indische alphabetten (1882) p. 48. Facsimile.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1376 en 1522.

Brandes bij Groeneveldt, ibidem p. 388 no. D 41 en 42.

Brandes in Notulen 1887 p. 176. Schriftsoort van den tweeden steen.

Notulen 1891 p. 81 sq.

Hultzsch in Notulen 1892 p. 80. Verklaring van de Tamil-inscriptie.

Notulen 1893 p. 110.

Notulen 1894 p. 35.

Notulen 1899 p. 12, 121, 168 en 218.

Abklatsch O. D. no. 252 en 254.

87. Tapoes.

Zeventien gouden muntjes, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1879 p. 109 en 144.

88. Afdeeling Batak-landen.

Wellicht is van hier afkomstig een steenen „Polynesisch" beeld, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1910 p. XXIX no. 472a.

Invent. Mus. Bat. no. 5132.

Residentie Benkoelen.

Afdeeling Lebong.

Onderafdeeling Lebong.

89. Redjang Lebong.

Te Moeara Aman in de buurt der goudmijn Redjang Lebong zijn meermalen kleine gouden muntjes gevonden, wellicht Hindoe-muntjes. Uit deze buurt afkomstig is ook een steenen bal, vermoedelijk om gouderts fijn te wrijven. thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1903 Bijlage XII no. 389a.

Notulen 1904 p. 40.

Notulen 1911 p. 91 sq.

Invent. Mus. Bat. no. 4546.

90. Meer Feis.

Aan den oever van dit meer een reeks graven van buitengewoon groote afmetingen.

Lit.

Notulen 1901 p. 8.

Onderafdeeling Redjang.

91. Goenoeng Kaba.

Aan den rand van den Noordelijken krater een groot zittend steenen beeld, geschonden.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. XIV (1865) p. 188.

Onderafdeeling Mokko-mokko.

92. Koeala Mentjoeto.

Zes oude graven met roode baksteenen en steenen zuiltjes, aan den top versierd met ingebeitelde figuren.

Lit.

Notulen 1887 p. 121.

93. Seblat.

Steenen wigvormige beitel en puntbijl (batoe kilat of gigi goentoer), de eerste op een diepte van 2 M. in den grond gevonden, beiden thans in het Museum te Leiden.

Lit.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 56 no. 891/3 en 891/2.

Afdeeling Manna.

94. Padang Goetji.

Steenen beeld, opgezonden naar het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1870 p. 42.

Afdeeling Kroë.

95. Soerabaja.

Donkerbruine verglaasde tempajan, afkomstig van een oud graf en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1892 p. 44.

Catalogus Mus. Bat. no. 1869e.

Invent. Mus. Bat. no. 2839.

96. Landschap Liwa.

Steenen Polynesisch beeld, kop met vormelooze buste, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 80 en 312.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 467.

97. Antatai.

Op een heuvel in de nabijheid een zandsteen met en relief een hagedis.

Lit.

Jaarversl. v.d. Topograph. Dienst, 1911, p. 78 en plaat XIVc.

98. Bawang.

Bij deze kampong, 7 K. M. van Negorobatin, ligt een beschreven steen met achttien regels Kawi-schrift, gedateerd in 966 çāka, waarboven een kort zwaard.

Lit.

Jaarversl. v. d. Topograph. Dienst, 1912, p. 104 en plaat XXII.

Oudheidk. Versl. 1913. 4, p. 93.

Oudheidk. Versl. 1914, 1, p. 4.

---

99. Residentie Benkoelen.

Steenen bijl, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1870 p. 41 en 61.

Van Limburg Brouwer. Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap, Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 87.

Residentie Lampongsche Districten.

Afdeeling Telokbetong.

Onderafdeeling Telokbetong.

100. Soemoerbatoe.

Steenen bijl, in den grond gevonden, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1890 p. 28.

Onderafdeeling Kalianda.

101. Ketapang.

Overblijfselen van steenen gebouwen nabij de ankerplaats; eenige baksteenen en fragmenten van een steenen beeld opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1867 p. 52.

V. g. l. no. 103.

Afdeeling Sepoetih-Toelangbawang.

102. Tjahia Negri.

Twee steenen bijlen, in den grond gevonden.

Lit.

Erb, Ein Fund von Steinwaffen in Süd-Sumatra, Intern. Archiv f. Ethnogr. XVI (1904) p. 173 — 175.

---

103. Residentie Lampongsche Districten.

In het Museum te Batavia bevindt zich een hurkend steenen Polynesisch beeld, wellicht het no. 101 bedoelde.

Bij de bevolking worden als poesaka verschillende voorwerpen van meer of minder twijfelachtige oudheid bewaard.

Lit.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 471.

Brief Resident Lampongsche Districten van 12 Juli 1901 no. 2151, thans in het archief v. d. Oudheidk. Dienst. Genoemd worden, behalve (modern-Javaansche) koperplaten, nog doozen, hoofddeksels, pajongs, wapens, sieraden enz.

Residentie Palembang.

Afdeeling Palembangsche Benedenlanden.

Onderafdeeling Hoofdplaats Palembang.

104. Palembang.

Voor het residentiehuis stonden eenige Hindoe-oudheden, die uit de Bovenlanden afkomstig zouden zijn.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 45.

V. g. l. no. 109 en 119.

Onderafdeeling Ogan Hilir.

105. Onderafdeeling.

Curiosa van min of meer twijfelachtige oudheid, in inlandsch bezit.

Lit.

Brief Resident Palembang van 11 Juni 1903 no. 6272/5, thans in het archief v. d. Oudheidk. Dienst. Genoemd worden oude wapens, tempajans en borden.

Onderafdeeling Rawas.

106. Tandjong Agong.

In inlandsch bezit een koperen godenbeeldje, waarvan een schets in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1863 p. 103 sq. en 221.

Afdeeling Palembangsche Bovenlanden.

Onderafdeeling Lematang Oeloe.

107. Lahat.

Op het Controleurserf een hoofdeloos vrouwebeeld, afkomstig van Djati (zie no. 108). Nabij de redoute een onregelmatige steen met een kegelvormig gat; op eenigen afstand in de richting Lahat-tengah nog zoo'n steen met twee dergelijke gaten.

Een beneden Lahat in de Lematang aangetroffen zittend steenen Polynesisch beeldje is opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 20 en 32 sq. en plaat 23 en 24.

Brief Resident Palembang van 26 Maart 1902 no. 3006/5, thans in het archief van den Oudheidk. Dienst. Over het beeld van Djati.

Notulen 1909 p. 24 en 63 en Bijlage XV no. 470a.
Invent. Mus. Bat. no. 4922.

108. Djati.

Zittend steenen vrouwebeeld zonder hoofd, ten Noord-Oosten van deze plaats aangetroffen, overgebracht naar het Controleurserf te Lahat.

Lit.

Brief Res. Palembang, zie no. 107. De grootte is ongeveer die van een 16 jarig meisje.

109. Bandar Agoeng.

Tusschen deze doesoen en Lahat lag een hurkend steenen menschebeeld, waarvan de kop is opgezonden naar het Museum te Batavia; het beeld zelf is naar Palembang gebracht.

Lit.

Notulen 1863 p. 327 sq.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 30 sq. en plaat 21.

110. Karang Agoeng.

Op een plateau een zittend steenen beeld, zonder hoofd.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 18 sq. en plaat 1.

111. Karang Dalam Oeloe.

In de doesoen een bewerkte trachiet-zuil. Tusschen dit dorp en Soebo-Sepang een kubusvormige steenen tafel met gaten op de hoeken en drie steenen beelden, waarvan één twee koppen heeft gehad en één een op een stier rustende vrouw voorstelt.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 19 — 22 en plaat 2 — 5.

112. Goeroe Agoeng.

Ten Oosten van de doesoen twee zuilvormige trachietstukken en drie steenen vrouwebeelden, waarvan twee kolossale afmetingen hebben (31,5 el lengte).

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 20 en 318.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 22 — 24 en plaat 6 — 9.

113. Tandjong Sirih.

Aan den weg tusschen deze plaats en Tinggi Hari twee zittende steenen vrouwebeelden, $^1/_2$ paal van elkaar.

Lit.

Brief Resident Palembang zie no. 107. Een der beelden heeft een geschonden aangezicht. De grootte van beiden is ongeveer tweemaal die van een volwassen persoon.

114. Talang Tinggi.

Tusschen deze plaats en Moeara Doea een kubusvormige steenen tafel en zes steenen beelden, waarvan drie onafgewerkt. Twee er van hebben een tweede beeld op den rug.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 20 en 24 — 26 en plaat 10 — 15.

115. Padang.

Twee steenen beelden, één zonder hoofd.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 20 en 318.

Ullmann in Tijdschr. v. Ned.-Indië, geciteerd bij:
Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 27 en plaat 16 — 17.

116. Gramat Oeloe.

Twee steenen beelden, één een menschelijke figuur op een stier. de tweede een stier zonder kop.
Lit.
Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 28 sq. en plaat 18 — 19.

117. Batoe-roesoe.

Steenen stier zonder kop.
Lit.
Tombrink. Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 29 sq. en plaat 20.

118. Tandjong Telang.

Een hoofdeloos hurkend steenen beeld.
Lit.
Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang. Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 31 sq. en plaat 22.

Onderafdeeling Lematang Hilir.

119. Tanah Abang.

Op drie plaatsen worden baksteenmassa's aangetroffen, restes van de Tjandi Kedebong Oendan; ook was er een badplaats. Vier stukken van de kroonlijstversiering met basrelief ornament en dertien brokken van ornamentstukken en steenen zijn opgenomen in het Museum te Batavia. Twee

steenen beelden, één een dubbel vrouwebeeld, zouden zijn vervoerd naar Palembang.

Lit.

Notulen 1865 p. 162.

Tombrink in Notulen 1865 p. 163 — 166.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 36 — 39 en plaat 26 — 30.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 440.

Notulen 1904 p. 46 en Bijlage XX no. 443b en 464h.

Knaap, Rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang Ilir van de in de Lematang streek tusschen Benakat en Modong aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage V p. XLIV — XLVI. en plaat.

Brandes, Toelichting op het rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang Ilir van de in die streek aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage VI p. L sq.

Notulen 1913 p. LX no. 5369 en 5370.

Invent. Mus. Bat. no. 4718 en 4723 — 4735.

Foto B. G. II no. 707 — 710 en 712.

120. Oelak Beko.

In de Lematang zijn allerlei voorwerpen gevonden, als borden en schalen van koper en krissen van goud, sedert bij een brand van doesoen Tanah-Abang verloren gegaan. Een bronzen beeldje, koperen leeuwtje en koperen handvat (?) zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1904 p. 46 en Bijlage XX no. 610c, 956a en 1587c.

Knaap, Rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang Ilir van de in de Lematang streek tusschen Benakat en Modong aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage V p. XLV sq.

Invent. Mus. Bat. no. 4664 — 4666.

121. Pandan.

Benedenstrooms treft men de overblijfselen der Tjandi's Modong Kampongan ilir aan. Een lingga en een topstuk, bij den Noordelijken tempel gevonden, zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1904 p. 46 en Bijlage XX no. 343b en 449c.

Knaap, Rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang ilir van de in de Lematang streek tusschen Benakat en Modong aangetroffen oudheden. Notulen 1904, Bijlage V p. XLVI, en plaat.

Brandes. Toelichting op het rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang ilir van de in die streek aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage VI p. LI.

Invent. Mus. Bat. no. 4716 — 4717.

Foto B. G. II no. 710.

122. Batoe Radja.

Bij de overblijfselen van Tjandi Babat Kampongan oeloe werden een steenen Trimūrti of Brahmā, vrouwebeeld, leeuwekop en hoeksteen van een kroonlijst aangetroffen, thans opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1904 p. 46 en Bijlage XX no. 5a, 277c, 412c en 444a.

Knaap, Rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang Ilir van de in de Lematang streek tusschen Benakat en Modong aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage V. p. XLVI en plaat.

Brandes, Toelichting op het rapport van den controleur der onderafdeeling Lematang Ilir van de in die streek aangetroffen oudheden, Notulen 1904, Bijlage VI p. LI sq.

Invent. Mus. Bat. no. 4719 — 4722.

Foto B. G. II no. 711 en 712.

Onderafdeeling Pasemahlanden.

123. Pager Alam.

Hier stond een steenen vrouwebeeld, door een slang omwikkeld.

Lit.

Notulen 1881 p. 9.

124. Tandjong Tebat.

Hier zouden steenen beelden, niet nader beschreven, voorkomen, in den trant van die van no. 112 en 114.

Lit.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang. Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 36.

125. Bandoe Alam.

In deze doesoen, een deel van Sawa-Batoean, worden een kris en een lans bewaard, die van Majapahitschen oorsprong zouden zijn. De kris heet Tata Redjoeno of Ardjoeno.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. III (1855) p. IX sq.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 5.

126. Ampat Lawang.

In een der verblijfplaatsen van Radja Tiang Alam werd een fraai gedamasceerde kris met een neergehurkte menschefiguur als gevest aangetroffen, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. III (1855) p. IX sq.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1605.

127. Pasemah-landen.

Hier zouden nog verscheiden steenen beelden en inscripties voorkomen. Genoemd wordt kampoeng Tobat-seroet.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 26 en 318.
Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 36.

128. Voormalige afdeeling Lahat.

Steenen bijl. opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1874 p. 34.

Onderafdeeling Moesi Oeloe.

129. Tanah Priok.

In een beekje werd een roode martavaan gevonden met beenderen en vier steenen bijlen, alles thans in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1911 p. 84.
Notulen 1912 p. 5 en 43 en Bijlage V no. 2024b en 5214 — 5217.
Invent. Mus. Bat. no. 5212.

130. Mambang.

Een paar steenen bijlen, in den grond gevonden, één thans in het Museum te Batavia.
Lit
Notulen 1911 p. 84.
Notulen 1912 p. 5 en Bijlage V no. 5213.

131. Onderafdeeling Moesi Oeloe.

Een van hier afkomstig steenen beeld van Awalokiteçwara is opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1865 p. 11.
Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 44.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 247.

Afdeeling Ogan en Komering Oeloe.

Onderafdeeling Moearodoeo.

132. Djapara.

Op een halve paal van het Ranau-meer overblijfselen van een gebouw van bekapte steenen, op een platform met muur en trap. Twee leeuwekoppen van hier bevinden zich in het Museum te Batavia. Op eenigen afstand zou nog een steenen olifant staan.

Lit.

Schouten in Notulen 1885 p. 13—15 en 52—55.

Notulen 1885 p. 92 en 163.

Notulen 1886 p. 38 en 65.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 412a en b.

Brief Resident Palembang van 30 Juli 1903 no. 7786/5, thans in het archief van den Oudheidkundigen Dienst. De inlandsche naam is Batoe Kebajan, naar een steenen vrouwebeeld, dat er geweest zou zijn.

Invent. Mus. Bat. no. 2983 en 2984.

133. Poelau Doekoe.

Op 1½ paal van deze doesoen staan in een bosch twee groote bekapte uitgeholde steenen, „batoe tipak" genoemd.

Lit.

Brief Resident Palembang, zie no. 132. De beide steenen staan in den grond, één heeft geen bodem, wanden van 7 cM. dikte, een diepte van 1,40 M. en een lengte en breedte van boven van 20 en 40, beneden van 75 en 90 cM.

134. Pematang Paling.

In het bosch bij deze doesoen zouden dergelijke steenen voorkomen, als de onder 133 genoemde.

Lit.

Brief Resident Palembang, zie no. 132.

135. Afdeeling Ogan en Komering Oeloe.

In het bezit van inlandsche hoofden bevinden zich, behalve nieuw-Javaansche piagem's, nog een koperen olifant, een koperen schepper in den vorm van een schildpad, twee koperen bekkens en beschreven karbouwenhoorns.

Lit.

Notulen 1901 p. 8 sq.

Brief Resident Palembang, zie no. 107. Geen bijzonderheden.

Notulen 1902 p. 53. De bekkens behooren aan den Depati van Tandjong (marga Rambang Kapak Tengah).

Brief Resident Palembang, zie no. 105. De olifant in het bezit van den pangeran van Moearo Kalang, de schepper bij dien van Baroe. De karbouwenhoorns dragen, voorzoover gedetermineerd, Oeloeneesch schrift.

---

136. Residentie Palembang.

Enkele steenen beelden, waarvan de vindplaats niet nader omschreven is. In het Museum te Batavia bevinden zich een steenen Ganeça en een groote Buddha-kop, benevens een bronzen Buddha-beeldje en een steenen beitel.

Lit.

Van Höevell en Friederich, Catalogus Batavia (Verhand. Bat. Gen. XXI, 1847 en XXIII, 1850) no. 93 en 143.

Van Limburg Brouwer, Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap, Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 88.

Notulen 1881 p. 88 en 130.

Notulen 1884 p. 92 sq.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 180, 235 en 585.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594.

Krom, De Buddhistische bronzen in het Museum te Batavia, Rapp. Oudh. Comm. 1912 p. 10 sq.

Residentie Djambi.

Afdeeling Djambi.

137. Djambi.

In 1823 werd voor de moskee een in 1902 opnieuw opgegraven zeer verminkt godenbeeld met ranken tegen het achterstuk aangetroffen, hetwelk leidde tot de ontdekking van een Buddha en vier makara's (wel die van Solok. zie no. 138) en een nandi (van Moeara Djambi, zie no. 140). Voor het raadhuis van den Sultan stonden indertijd een paar ruwe steenen beelden. Op verschillende plaatsen in de stad kwamen nog bekapte en versierde steenen voor.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 395 sq.

Boers, Oud volksgebruik in het Rijk van Jambi. Tijdschr. v. Ned. Indië, III, 1 (1840) p. 374.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231 sq.

Tombrink, Hindoe-monumenten in de bovenlanden van Palembang, Tijdschr. Bat. Gen. XIX (1870) p. 44 sq.

Neeb. Het een en ander over Hindoe-oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 124 sq. Het citaat uit Anderson is onjuist.

Brandes. Bijschrift bij de door den Heer Neeb gezonden photo's van oudheden in het Djambische. Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 129.

Foto Bat. Gen. II no. 557.

138. Solok.

In een bosch werden aangetroffen vier groote makara's, een staand steenen Buddhabeeld en een voetstuk, één en ander, behalve het voetstuk, zich thans bevindend in het Museum te Batavia. Een der makara's draagt het jaartal 986. Op eenig afstand een steenen dagob.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 395 sq.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231 sq.

Versteeg, De wetenschappelijke expeditie naar Midden-Sumatra, Tijdschr. Aardr. Gen. I (1876) p. 353, volgens rapporten van resident Van Ophuyzen.

Veth, Midden Sumatra, I. 2 (1882) p. 202—204, 216 (v. g. l. II p. 146), en foto-album no. 135—139 *).

Neeb, Het een en ander over Hindoe-oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 120—127, met vier platen.

Brandes, Naschrift bij de door den Heer Neeb gezonden photo's van oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 128—133.

Brief Resident Palembang, zie no. 107. Vier makara's en dagob.

Notulen 1902 p. 36 en Bijlage XX no. 459b—e.

Brandes in Notulen 1902 p. 34. Lezing van het jaartal.

Notulen 1909 p. LXXXV no. D 110.

Kern bij Colijn, Neerlands Indië I (1911) p. 221.

Catalogus Mus. Bat. no. 233a.

Invent. Mus. Bat. no. 2775 en 4397 — 4400.

Foto Bat. Gen. II no. 554, 555 en 603 — 606.

139. Petjinaän.

Voor de moskee werd in 1902 het door Anderson bedoelde godenbeeld (zie no. 137) teruggevonden. Voor het vroegere huis van den pangeran ratoe twee verminkte steenen olifanten.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 395.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231.

Neeb, Het een en ander over Hindoe-oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 124.

*) v. g. l. Le Tour du monde XX (1880) p. 228 en 230: De Aarde en haar Volken 1881 p. 192.

Brandes, Bijschrift bij de door den Heer Neeb gezonden photo's van oudheden in het Djambische. Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 129.

Foto Bat. Gen. II no. 556 en 557.

140. Moeara Djambi.

Bij de kampong ligt een geschonden nandi. Op eenigen afstand op een verhoogd terrein, Tjandi genaamd, overblijfselen van een baksteenen tempeltje, waarbij een beeld met vogelkop. Een Buddha-kop is naar Pinang opgezonden, een steenen vrouwebeeld, dat eenigen tijd op het Controleurserf te Djambi gestaan had, naar het Museum te Batavia.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 397.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 230 noot en 232.

Versteeg, De wetenschappelijke expeditie naar Midden-Sumatra, Tijdschr. Aardr. Gen. I (1876) p. 353, volgens rapporten van resident Van Ophuyzen.

Veth, Midden-Sumatra, I. 1 (1881) p. 244—246; I, 2 (1882) p. 203 sq.

Notulen 1893 p. 21 — 24.

Neeb, Het een en ander over Hindoe-oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 125 sq.

141. Gedang.

Op een verhoogd terrein baksteenen overblijfselen van een gebouwtje.

Lit.

Veth, Midden-Sumatra I. 1 (1881) p. 246.

142. Soengei Assam.

In het oerwoud, aan dit riviertje eenige graven, door een muurtje omgeven, genaamd „kramat talang

djawa" en volgens de overlevering van een Soloneeschen pangeran afkomstig. Nog verder in het bosch een dergelijk graf.

Lit.

Neeb, Het een en ander over Hindoe-oudheden in het Djambische, Tijdschr. Bat. Gen. XLV (1902) p. 126 sq.

143. Moeara Kompeh.

Hier zouden zich niet nader omschreven Hindoe-oudheden bevinden.

Lit.

Notulen 1880 p. 97.

144. Afdeeling Djambi.

Op een niet verder aangegeven plaats of plaatsen zouden zich nog drie dagobs en enkele beelden bevinden.

Lit.

Brief Resident Palembang, zie no. 107. Volgens mededeeling van inlanders; nog niet onderzocht.

Afdeeling Bangko.

145. Karang Brahi.

Aan den bovenloop van de Merangin even boven Djelatang een inscriptie in Wenggi-schrift.

Lit.

Notulen 1909 p. 115 sq.

Afdeeling Koerintji.

146. Afdeeling.

In inlandsch bezit waren lontars en beschreven buffelhoorns, later gedeeltelijk verdwenen.

Lit.

Notulen 1904 p. 85 en 106 sq.

---

147. Residentie Djambi.

Tien boengkal's van sterk met koper vermengd zilver in

het Museum te Leiden, twee gouden ringen met graveering in dat te Batavia.

Lit.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. M. 530.
Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 221 no. 2684.
Notulen 1911 p. LXXVII no. 1358a en b.
Invent. Mus. Bat. no. 5148 en 5149.

Residentie Oostkust van Sumatra.

Afdeeling Deli en Serdang.

Onderafdeeling Beneden-Deli.

148. Kota Tjina.

Hier bevond zich in 1823 een sedert verdwenen groote steen met inscriptie. Later werd nog een vierkante steen met een gat, misschien bovenstuk van een yoni, gevonden en naar Laboean Deli overgebracht.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 294.
Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231.
Notulen 1879 p. 97.
Notulen 1882 p. 159.
Notulen 1883 p. 48 sq.

149. Laboean Deli.

Hier bevindt zich de onder no. 148 bedoelde steen met gat.

Lit.

Notulen 1883 p. 48 sq.

150. Tandjong Moelia.

Op deze plaats, vroeger geheeten Kota Djawa, werd in 1823 een Javaansche versterking van ongeveer een mijl omtrek aangetroffen.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 293 sq.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231.

Notulen 1886 p. 121.

151. Medan.

Indertijd was hier een bron bij de moskee, „vroeger gebouwd van groote vierkante gehouwen granietsteenen".

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 294.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231.

152. Deli Toea.

Overblijfselen van een oud fort met groote vierkante steenen, de wallen 30 voet hoog en 200 vadem in omtrek.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 293.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 231.

Onderafdeeling Boven-Deli.

153. Kota Bangoen.

Overblijfselen van een steenen „fort", ongeveer 60 voet vierkant, met menschen en tijgers op de wallen gebeiteld.

Lit.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. 269.

Onderafdeeling Serdang.

154. Serdang.

Baksteenen ringmuurtje op een vierkanten heuvel van veertig voet zijde; drie steenen zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Dagblad v. Ned. Indië van 7 April 1886.
Notulen 1886 p. 78 en 121 sq.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 464b.
Invent. Mus. Bat. no. 2986.

Afdeeling Langkat.

Onderafdeeling Boven-Langkat.

155. Kwala bergoemit.

Bronzen olifantshaak, opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Van der Chijs, Catalogus Batavia Ethnol. Verz. suppl. (1894) p. 8 no. 3897.
Notulen 1913 p. LX no. 5287.

Afdeeling Asahan.

Onderafdeeling Asahan.

156. Aek-bahra-perlimbatan.

In een grot werd een steenen bijl gevonden, thans in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1898 p. 102.
Invent. Mus. Bat. no. 2387.

Afdeeling Simeloengoen en Karolanden.

Onderafdeeling Simeloengoen.

157. Pematang Tanah Djawa.

Drie ruwe steenen zittende menschebeeldjes, één genaamd „si Boengkok", de beide andere „si Djoering".
Lit.
Brief Resident der Oostkust van Sumatra, van 21 November 1901 no. 5439/5, thans in het Archief van den Oudheidkundigen Dienst. In de nabijheid de begraafplaats der vorsten van Tanah-Djawa.

158. Dolok Periboean.

Groot ruw steenen olifantsbeeld bij de vereeniging van de Si Pinggang en Kisat.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157. Het beeld is zoo groot als een droogschuur voor tabak.

159. Benoea.

Zittend ruw steenen menschebeeld.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157.

160. Djawa Tongah.

Zittend ruw steenen menschebeeld.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157.

161. Perboetaran.

Twee ruwe steenen menschebeelden en een steenen olifant.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157. De olifant heeft de grootte van een bijna volwassen exemplaar.

162. Pematang Siantar.

Vijf ruwe steenen beeldjes, voorstellende (twee) een mensch, een tijger, een olifant en een leguaan.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157. De olifant even groot als de no. 161 genoemde.

163. Pematang Bandar.

Ruw steenen menschebeeld.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157.

164. Hoeta Dolok.

In een verlaten Bataksche kampong werd een ouderwetsche gendi opgegraven.

Lit.

Pleyte, Indonesische oudheden, Intern. Archiv f. Ethnogr. IV (1891) p. 166 sq.

165. Batoebara-rivier.

Aan den bovenloop van deze rivier stond een groot baksteenen gebouw en een groote zuil. Op de muren reliefs van menschefiguren.

Lit.

Marsden. The History of Sumatra (1811) p. 366.

Anderson, Mission to the East coast of Sumatra (1826) p. XIV.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 230 sq.

Afdeeling Bengkalis.

Onderafdeeling Bengkalis.

(Landschap Siak Sri Indrapoera).

166. Kota Pinang.

Een uitgestrekte Hindoe-ruïne, waarvan een steenen kop en een baksteen zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. XII (1862) p. 560 en 586.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 334.

Onderafdeeling Rokan.

167. Kota Benoewang.

Aan de uitmonding van de Soengei Sintoeng in de Rokanrivier zouden zich eertijds Hindoe-monumenten bevonden hebben, die niet teruggevonden zijn.

Lit.

Brief Resident Sumatra's Oostkust, zie no. 157. Wel zijn er ruïnes van een versterking van den vorst van het voormalig rijk Pakaitan.

Gouvernement Atjeh en Onderhoorigheden.

168. Gouvernement.

Steenen kop van Awalokiteçwara, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1880 p. 47 sq.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 248.

Residentie Riouw en Onderhoorigheden.

Afdeeling Tandjoengpinang.

169. Pengoedjan.

Op dit eiland, aan den ingang der baai van Bindjang, zijn van tijd tot tijd gouden ringen en kleine sieraden, benevens kommen en borden van aardewerk in den grond gevonden. Een aarden schotel is opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Brief Resident van Riouw. van 5 Januari 1865 no. 27, in het archief van het Bat. Gen. De ringen en sieraden worden genoemd van Hindoeschen, het porcelein van Chineeschen oorsprong. Een en ander zat een paar voet diep.
Notulen 1876 p. 4.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1998.

Afdeeling Lingga.

170. Afdeeling.

Zware gouden oorhanger met ring ter bevestiging, op een der eilanden in den grond gevonden, en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 299 en 449.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1407.

Afdeeling Indragiri

171. Poepoetan Kling.

Op den top van dezen berg, op de grenzen van Djambi, zouden zich Hindoe-ruïnen bevinden.

Lit.

Notulen 1884 p. 61 sq.

Afdeeling Karimoen.

172. Pasir Pandjang.

Drieregelige Buddhistische Sanskrit-inscriptie in Nāgarī-schrift op een rots, dateerend uit de negende of tiende eeuw.

Lit.

Notulen 1873 p. 97.

Notulen 1874 p. 107 en 133.

Straits Times van 10 Augustus 1887.

Notulen 1887 p. 125 sq.

Brandes in Notulen 1887 p. 148 — 152. Verklaring der inscriptie.

Notulen 1888 p. 41 en 57.

Foto Bat. Gen. II no. 697 en 698.

Residentie Banka en Onderhoorigheden.

Afdeeling Soengeiliat.

173. Kota Kapoer.

Uit deze streek aan den mond der Mendoek-rivier zijn twee steenen met Wenggi-schrift afkomstig, aangetroffen bij de overblijfselen van een aarden wal, beiden thans in het Museum te Batavia. De eerste, zeskantig pyramidaal, bevat een tienregelige inscriptie van Wijaya, gedateerd in çāka 608, de tweede is een steenblok met slechts enkele letters.

Lit.

Notulen 1893 p. 106 sq., 141 en 157.

Notulen 1909 p. 177 en LXXXIII.

Notulen 1911 p. 95.

Notulen 1912 p. 103 en CXXXIX.

Kern, Inscriptie van Kota Kapoer. Bijdr. Kon. Inst. 67 (1913) p. 393 — 400.

Brandes, Oud-Javaansche Oorkonden. Verhand. Bat. Gen. LX (1913) p. 257 sq. no. CXXI.

Invent. Mus. Bat. no. D 90 en 126.

Abklatsch Oudh. Dienst no. 274.

Assistent-Residentie Billiton.

174. Billiton.

Een houten beeld, aarden kom en twee dito schotels, in een mijn gevonden, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1875 p. 85.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 480, 1971, 2017 en 2018.

Residentie Westerafdeeling van Borneo.

Afdeeling Sambas.

175. Sakang.

Potscherven, beitelvormige gereedschappen en kleine voorwerpen, in den grond gevonden en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1899 p. 182 sq. en 228.

Invent. Mus. Bat. no. 4077 — 4079.

Afdeeling Pontianak.

Onderafdeeling Pontianak.

176. Pontianak.

Een zeer geschonden nandi, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Verhand. Bat. Gen. XXI, 1 (1846/7) p. 63 sq.

Verhand. Bat. Gen. XXII (1849) p. 10.

Onderafdeeling Sanggau.

177. Soegai Berambang.

In de nabijheid dezer rivier werden martevanen, zeven stuks aardewerk, leem, erts, een doelang en een gouden ring gevonden, de laatste opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1876 p. 11.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1334.

178. Sanggau.

Achter de controleurswoning werd bij kampong Tandjong Kapoeas een groote hoeveelheid baksteen en zandsteen aangetroffen, vroeger muren vormende met randen van boven en figuren op de hoeken. Een lingga met voetstuk, een relief met gelaat en een sluitstuk van een lijst van hier zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Vroeger stond te Sanggau een steenen „mesdjid". Aan de overzijde van de Kapoeas werden in den grond kommen of potten gevonden, in de rivier zelf een gouden lingga, waarvan thans in het Museum te Batavia een reproductie is.

Lit.

Nota van Controleur Bakker (1877), thans in het archief van het Bat. Gen. De steenen van achter de controleurswoning zijn tot 40 à 50 c. M. groot en worden thans op graven gebruikt. De potten lagen op 4 vadem diepte.

Notulen 1877 p. 44 sq.

Notulen 1879 p. 22 — 24 en 144.

Notulen 1880 p. 97 en 112.

Bakker, Het rijk Sanggau, Tijdschr. Bat. Gen. XXIX (1884) p. 368 en 600.

Notulen 1887 p. 17 sq. en Bijlage VI no. 782a.

Notulen 1910 p. 101 sq., 134 en Bijlage III no. 103i en 461i.

Bouman. Nadere gegevens omtrent den Batoe Pahat in Sekadau. Tijdschr. Bat. Gen. LIII (1911) p. 319.

Invent. Mus. Bat. no. 3311, 5144 en 5145.

179. Monggo Batah.

Hindoe-ruïnes op dezen heuvel aan den rechteroever van de Sekajam; hiervandaan zijn afkomstig een sedert verloren gegane steenen Ganeça, nandi en lingga. Op dien heuvel

zijn verder verschillende gouden sieraden gevonden en aan den voet ervan potten.

Lit.

De Indische Bij I (1843). Teekening van G. Müller tegenover pag. 196.

Blume, Toelichtingen aangaande de nasporingen op Borneo van G. Müller, ibidem p. 155 cf. 196 (noot).

Van Lijnden en Groll. Aanteekeningen over de landen van het stroomgebied der Kapoeas. Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië II (1851) p. 600.

Veth, Borneo's Westerafdeeling I (1854) p. 45.

Nota van Controleur Bakker, zie no. 178. De beelden stonden te Monggo Battah *). De steenen zijn voor den bouw van een koeboe en later van een suikerfabriek gebruikt.

Bakker, Het rijk Sanggau. Tijdschr. Bat. Gen. XXIX (1884) p. 356, 368 en 375.

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 467 sq.

180. Batoe Sampei.

Steen, waarover en onder zich de Soengei Sampei in de Sekajam stort, ongeveer een kwartier van Sanggau. Op dezen steen twee nog niet ontcijferde regels van een verloopen Indisch alphabet.

Lit.

Nota van Kommissaris Tobias (1822), thans in het archief van den Oudh. Dienst. „eenen steen . . . . op welken eenige karakters zijn gegraveerd. . . . . wij vonden ook eenige weinige Braminsche Oudheden.

De Indische Bij I (1843). Afteekening van G. Müller tegenover pag. 194.

*) Volgens Van Lijnden en Groll juist aan den overkant der rivier; ze zouden dan onder no. 178 hooren.

Blume, Toelichtingen aangaande de nasporingen op Borneo van G. Müller, ibidem p. 156, cf. 196 (noot).

Millies, De Gids, 1846, p. 351 sq.

Van Lijnden en Groll, Aanteekeningen over de landen van het stroomgebied der Kapoeas, Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië II (1851) p. 600.

Veth, Borneo's Westerafdeeling I (1854) p. 45.

Notulen 1872 p. 170.

Notulen 1873 p. 96 sq.

Teysmann, Verslag eener botanische reis naar de Westkust van Borneo. Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië XXXV (1875) p. 331 sq.

Notulen 1876 p. 77.

Notulen 1877 p. 44 sq.

Nota van Controleur Bakker, zie no. 178. De inscriptie is aan de rechterzijde uitgewischt.

Notulen 1881 p. 132.

Bakker, Het rijk Sanggau, Tijdschr. Bat. Gen. XXIX (1884) p. 356 en 368.

Notulen 1884 p. 57.

Notulen 1888 p. 85.

Kern, Additional note on writing in Borneo, Intern. Archiv f. Ethnogr. IX (1896) p. 61 sq. met fig. 5.

Enthoven, Bijdragen tot de geographie van Borneo's Westerafdeeling II (1903) p. 703.

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 463 sq. en 468.

Notulen 1910 p. 101 sq.

Bouman, Nadere gegevens omtrent den Batoe Pahat in Sekadau, Tijdschr. Bat. Gen. LIII (1911) p. 320.

Abklatsch O. D. no. 546.

181. Pelemas.

Op dezen berg (Poelau Mas), verder de Sekajam op, werden gouden sieraden gevonden.

Lit.

Nota van Controleur Bakker, zie no. 178.

Bakker, Het rijk Sanggau, Tijdschr. Bat. Gen. XXIX (1884) p. 368 en 375.

182. Sekadau.

Aan den linkeroever dezer rivier bij de uitmonding in de Kapoeas kwamen bij een aardstorting tempajans met inscriptie, een kruikje en een steenen bord te voorschijn, de beide laatste opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1865 p. 157.

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?. Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 461 sq.

183. Ngeris.

Bij deze vroegere kampong aan de Sekadau, een uurtje bovenstrooms van Rawak, werden twee oude vaartuigen aangetroffen. In de buurt zouden overblijfselen van Hindoe-tempels zijn.

Lit.

Notulen 1865 p. 158.

Notulen 1873 II 1 (niet afgedrukt slot van den brief van Controleur Pik).

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 462 — 467.

Bouman, Nadere gegevens omtrent den Batoe Pahat in Sekadau, Tijdschr. Bat. Gen. LIII (1911) p. 316 — 318.

184. Batoe Pahat.

Bij de bronnen van de Soengei Tekarek op 1/2 K. M. van kampong Paït een pyramidale steen, 6 M. lang en 4 M. hoog; op de voorzijde figuren met letterteekens. Waarschijnlijk hetzelfde als de in mededeelingen van 1779-80 vermelde beschreven pilaren of beschreven steen te Gascaro, in welks

nabijheid nog andere steenen beelden, o.a. twee bokken, zouden staan, en gouden en zilveren ornamenten en aardewerk gevonden zouden zijn.

Lit.

Radermacher, Beschrijving van het eiland Borneo, Verhand. Bat. Gen. II (1780) p. 118. Volgens bericht van Palm (1779).

Radermacher, Bijvoegsels tot de beschrijving enz., Verhand. Bat. Gen. III (1787) p. 435. Volgens bericht van Pilon (1780).

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 456 — 463.

Notulen 1910 p. 101 sq.

Bouman, Nadere gegevens omtrent den Batoe Pahat in Sekadau, Tijdschr. Bat. Gen. LIII (1911) p. 314 — 316, 318 sq., 322 — 324, met schetsteekening.

Afdeeling Sintang.

Onderafdeeling Sintang.

185. Sepaoek.

Aan den rechteroever der rivier bij de monding kwamen bij een aardschuiving vier platte steenen en een lingga met menschenhoofd te voorschijn, de laatste sedert verplaatst. Op dezelfde tandjong, aan den oever der Kapoeas, drie trapeziumvormige steenen, aan elkaar passend; vroeger was hier ook een put van dezelfde baksteen als de te Sanggau voorkomende. Eveneens aan den mond der rivier werden in 1822 oude graven met „Siamsche waterpotten met menschenbeenderen" en Chineesch porcelein gevonden.

Lit.

Nota van Kommissaris Tobias, zie No. 180. Over de vondsten in „oude graven, die van heidensche of Braminsche dooden getuigen".

Teysmann, Verslag eener botanische reis naar de Westkust

van Borneo, Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië. XXXV (1875) p. 325 sq.

Notulen 1876 p. 77.

Notulen 1877 p. 44 sq.

Nota van Controleur Bakker, zie no. 178. De lingga is vierzijdig, achtzijdig en rond, elk der deelen 37 c.M. lang, grondvlak 26 c.M. De drie steenen vormen met een ontbrekenden vierden een vierkant, met vierkante opening in het midden; de basis is 120, de bovenzijde 30 c.M; aan beide zijden een opstaande rand van 7 c.M. breedte. Vondst van baksteen van den put.

Notulen 1882 p. 137 sq.

Notulen 1892 p. 11.

Brief Resident der Wester-afdeeling van Borneo, van 2 Mei 1902 no. 2152, thans in het archief van den Oudh. Dienst. Over de lingga.

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 469 noot.

186. Nanga Djoewan.

Op deze plaats aan den linkeroever der Sepaoek zou een koperen beeldje, dat een kind draagt, bewaard worden.

Lit.

Brief Resident Borneo's Westerafdeeling, zie no. 185. Het beeldje heet „Gambar Goesar".

187. Soengei Segah.

Hier zou een bronzen beeld (Buddha) van 60 c.M. hoogte aanwezig zijn.

Lit.

Notulen 1892 p. 11.

188. Boven-Sepaoek.

Koperen zuiltje met vrouwehoofd, wellicht hetzelfde als no. 187.

Lit.

Nota Controleur Bakker, zie no. 178. Het voorwerp niet gezien.

Onderafdeeling Melawi.

189. Nanga Serawei.

Steenen lingga en yoni. genaamd Batoe Darah Moening, op den rechteroever der Melawi, met drie ruwe steenen door de bevolking vereerd.

Lit.

Notulen 1884 p. 89.

Notulen 1885 p. 50 — 52.

Kühr, Schetsen uit Borneo's Westerafdeeling, Bijdr. Kon. Inst. VI: 2 (1896) p. 78 — 80, met afbeelding.

Kern. Ein Çivaïtisches Heiligthum auf Borneo, Intern. Archiv f. Ethnogr. IX (1896) p. 89.

Brief Resident Borneo's Westerafdeeling, zie no. 185.

Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 469 noot.

Agerbeek, Batoe Darah Moening, Tijdschr. Bat. Gen. LII (1910) p. 153 — 157. met plaat.

Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Afdeeling Bandjermasin.

190. Bandjermasin.

Gouden Polynesisch beeldje, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 449.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 693.

191. Soenja Lomma.

Drie steenen van dioriet, zes stukken grauwwacke (?) met

gat in het midden, een dito vuursteen en twee dito ijzersteenen, verkregen van het hoofd dezer kampong aan de Barito, thans in het Museum te Leiden.

Lit.

Verhand. Eerste klasse Kon. Inst 1851 p. 298 sqq. en 310.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B. 1. 2, 4 — 13.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5 : II (1887) p. 593 en plaat III. 1.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 56—59 no. 2002 — 2013.

Afdeeling Oeloe Soengei.

Onderafdeeling Kandangan.

192. Landschap Negara.

Bronzen mannebeeldje, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat Gen. X (1861) p. 454.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 669.

Onderafdeeling Rantau.

193. Margasari.

Op een plek, „Batoe-babi" genaamd, een geschonden nandi, te Tanah-tinggi een heuvel met een vierkant gat en ijzerhouten palen, en te Tjandi overblijfselen van een baksteenen gebouw en een steenen lingga; in de nabijheid zijn gouden sieraden, kralen enz. gevonden, in het bijzonder gouden ringen. Twee daarvan zijn opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Müller, Land en Volkenkunde, Verhand. over de natuurlijke geschiedenis der Nederl. overzeesche bezittingen (1839 — 1844) p. 347 — 349 en plaat 61 no. 9 — 11.

Earl, The eastern seas (1837) p. 274.

Veth, Borneo's Westerafdeeling I (1854) p. 46.

Notulen 1894 p. 60.
Catalogus Mus. Batavia no. 1350b en c.
Invent. Mus. Bat. no. 2812 en 2813.

Onderafdeeling Barabai.

194. Rantawan.

Steenen Durgā-beeld, aangetroffen in de moskee: de bijbehoorende sieraden opgezonden naar het Museum te Batavia.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. XI (1862) p. 409 en 426.

Afdeeling Doesoen-landen.

Onderafdeeling Boentoek.

195. Serapat.

Bronzen Buddha-beeldje, uit de rivier opgevischt, in inlandsch bezit.

Lit.

Notulen 1902 p. 20 en 71.

196. Bras Papan.

Tusschen deze kampong, alias Moeara Roei, en Patas II, alias Boejoei, op een platform in de Ajoe-rivier drie ijzerhouten kisten met snijwerk.

Lit.

Notulen 1902 p. 20 en 71.

197. Ampah.

Steenen voorwerp, gevonden in den grond, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1902 p. 12.

Afdeeling Koeala Kapoeas.

Onderafdeelingen Beneden- en Boven-Dajak.

198. Dajak-landen.

Grafheuvels met kleine aarden potten. Heilige potten

met handvatsels en reliefvoorstellingen, in het bezit der bevolking.

Lit.

Earl, The Eastern seas (1837) p. 275.

Brief Resident der Zuid- en Oosterafdeeling van Borneo, van 14 April 1865 no. 1156/10, thans in het archief van het Bat. Gen. De potten zijn van $^1/_2$ tot $1^1/_4$ el hoog en worden onderscheiden in mannetjes- en wijfjespotten.

Onderafdeeling Sampit.

199. Koeala Soengei Sampit.

In een gebroken tempajan werden gevonden zestien kleine en elf groote met ouderwetsch schrift beschreven gouden plaatjes, verder bladgouden plaatjes in den vorm van zon, maan, ster, drietand (twee ex.), wajra, kris, mandauw, pot, drie van onbekende beteekenis, twee fragmenten, een ring en eenige gouden kraaltjes. De verzameling bevindt zich thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1892 p. 2 sq., 41 en Bijlage XIX no. 784b.

Invent. Mus. Bat. no. 3574.

200. Sampit.

Steenen bijl, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Invent. Mus. Bat. no. 2263.

Afdeeling Samarinda.

Onderafdeeling Samarinda.

201. Koetei Lama.

Vier langwerpige steenen, beschreven resp. met 12, 8, 8 en 11 regels Wenggi-schrift *); de eerste drie bevattend een inscriptie van koning Mūlawarman, uit de vijfde eeuw; de vierde ongelezen.

Lit.

*) Wellicht afkomstig van 203 (Moeara Kaman).

Notulen 1879 p. 98 en 142.
Notulen 1880 p. 98, 137 sq. en 168.
Kern in Notulen 1880 p. 143 — 145.
Kern, Over de opschriften uit Koetei, Versl. Meded. Kon. Acad. v. Wet. Afd. Lett. 2e. r.. XI (1882) p. 182-203 met platen.
Brandes bij Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) p. 372 no. D 2 a — d.
Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?. Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 465 sq.
Kern bij Colijn, Neerlands Indië I (1911) p. 221 en 233.
Abklatsch O. D. no. 164.

Onderafdeeling Tenggarong.

202. Seboeloe.

Een steenen nandi en monsterkop, op een heuvel gevonden, thans in het Museum te Batavia. In de nabijheid een aantal rond behouwen steenen en twee platte zerken. Twee andere heuvels bevatten wellicht ook oudheden.

Lit.
Notulen 1900 p. 141 en Bijlage XVII no. 326g en 402b.
Notulen 1901 p. 4.
Invent. Mus. Bat. no. 4296 en 4297.

203. Moeara Kaman.

Vroeger werden hier steenen met en zonder inscripties aangetroffen *), thans is er nog een zuil. Een in 1840 opgegraven gouden beeldje bevindt zich onder de rijkssieraden van Koetei. Voorts zou hier een oud vaartuig geweest zijn.

Lit.
Notulen 1879 p. 98 en 142.
Notulen 1880 p. 138.
Notulen 1895 p. 87 sq.
Rouffaer, Zijn er nog Hindoe-oudheden in Midden-Borneo aan de Boven-Sekadau?, Tijdschr. Bat. Gen. LI (1909) p. 466.
Oudh. Versl. 1913, 1, p. 4.

*) V. g. l. no. 201.

204. Kombeng.

Op dezen heuvel zouden overblijfselen van een tempel gevonden zijn. In grotten bevonden zich een zestigtal steenen beelden, ook zouden er muurschilderingen aanwezig zijn. Drie Çiwabeelden *) zijn opgenomen in het Museum te Batavia; ter plaatse bevinden zich o.m. nog een Ganeça, Kārttikeya, nandi, rākṣasa, Brahmākop, eenige dozijnen behouwen steenen, parallelopipedisch en van sectorvormige doorsnede, benevens ijzerhouten balken.

Lit.

Notulen 1895 p. 58 en 87 — 89.

Notulen 1896 p. 6 en Bijlage XI no. 103f — h.

Notulen 1912 p. 97.

Oudheidk. Versl. 1913. 1, p. 4.

Invent. Mus. Bat. no. 3783 — 3785.

205. Kota Bangau.

Staand steenen Buddha-beeld.

Lit.

Notulen 1880 p. 98.

206. Bahoe-Dajak.

In dit gebied zou nog een Hindoe-ruïne voorkomen.

Lit.

Notulen 1895 p. 88.

207. Koetei.

Overblijfselen van tempels, steenen en metalen beelden enz. op niet nader aangegeven plaatsen. Een Çiwa-Guru in het Museum te Batavia is ook waarschijnlijk uit deze onderafdeeling afkomstig.

Lit.

Dalton, Essay on the Diaks of Borneo bij Moor, Notices of the Indian Archipelago (1837) p. 41 sq.

*) Zie Rapp. Oudh. Comm. 1912 p. 44 sq., volgens hetwelk één een Wajrapāṇi is.

Veth, Borneo's Westerafdeeling I (1854) p. 46.
Notulen 1895 p. 88 sq.
Notulen 1910 p. XXVI no. 63c.
Invent. Mus. Bat. no. 5119.

---

208. Residentie Zuider- en Oosterafdeeling van Borneo.

Steenen bijl, opgenomen in het Museum te Batavia, vier bronzen schijven in dat te Leiden.

Lit.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. M. 414a — d.
Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 189 no. 2295 — 2298.
Invent. Mus. Bat. no. 2261.

Residentie Menado.

Afdeeling Menado.

Onderafdeeling Menado.

209. Menado.

Wigvormige bijl, opgenomen in het Museum te Leiden.

Lit.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B. 27.
Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5 : II (1887) p. 593 en plaat III, 2.
Meyer en Richter, Steinzeit in Celebes, Ethnogr. Miscellen, 6. II (1903) p. 92 en plaat IV, 4.
Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 60 no. 2695.

210. Tekala.

Zwarte hooge steen, door de bevolking vereerd.

Lit.

Brief Resident Menado van 28 December 1863 no. 2685, thans in het archief van het Bat. Gen. Hoog 5 v. 11 d. Rijnl., breed 1 v. 6 d., dik 5 d.

Onderafdeeling Tondano.

211. Lotta.

Zwarte hooge steen, door de bevolking vereerd.

Lit.

Brief Resident Menado, zie no. 210. Hoog 5 v. 2 d., breed 1 v. 10 d., dik 2 d.

212. Tondano.

Elf steenen beitels, waarvan tien gevonden benoorden het meer van Tondano, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Van Limburg Brouwer, Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap, Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 17, 83, 86 en 87.

Notulen 1871 p. 72.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5: II (1887) p. 594.

Onderafdeeling Amoerang.

213. Ranowanko.

Zwarte hooge steen, door de bevolking vereerd.

Lit.

Brief Resident Menado, zie no. 210. Hoog 5 v. 1 d., breed 2 v., dik 1 v. 1 d.

214. Pontak.

Aan den oever der Ranojapo drie donker grijze steenen potten.

Lit.

Brief Resident Menado, zie no. 210. Vorm van bloempotten. Middellijn van boven 2 v. 3 d., beneden 1 v. 1 d.

215. Sonder.

Steenen bijl, in den grond gevonden, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1912 p. 5 en Bijlage V no. 5218.

216. Kanonang.

Groote steen, genaamd „Watu rerumeran" met ingekraste figuren (menschen enz.). Op $1/2$ paal afstands op de helling van den Tonderoekan een man en vrouw in de rots uitgehouwen.

Lit.

Riedel, De Watu rerumeran ne empung. Tijdschr. Bat. Gen. XL (1898) p. 188—190 met plaat.

Foto Bat. Gen. II no. 30 en 31.

Onderafdeeling Talaud-eilanden.

217. Damahoe.

In deze negorij op Kabroewang werden tempajans met beenderen en gouden versierselen in den grond gevonden; twee ervan opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1886 p. 40 en 124 sq.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1857a en 1878a.

Invent. Mus. Bat. no. 3165 en 3168.

Afdeeling Gorontalo.

Onderafdeeling Gorontalo.

218. Pilolodaä.

Oud Chineesch schoteltje, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1868 p. 38.

Schlegel in Notulen 1868 p. 53 sq.
Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 2014.

Afdeeling Midden-Celebes.

Onderafdeeling Poso.

219. Sabingka.

Ruw steenen mannebeeld en steenen kuip, nabij een heuvel, Tokeoba genaamd. Het beeld heet „Tamaboelopi".

Lit.

Kruyt, Nadere gegevens betreffende de oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 550.

Kruyt, De berglandschappen Napoe en Besoa, Tijdschr. Aardr. Gen. 2, XXV (1908) p. 1341 sq. en plaat XLIII, c.

220. Boelèli.

Ruw steenen mannebeeld, genaamd „Tadoelako" en vijf steenen potten.

Lit.

Notulen 1908 p. 118.

Kiliaan, Oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 407 sq. en plaat.

Kruyt. De berglandschappen Napoe en Besoa, Tijdschr. Aardr. Gen. 2, XXV (1908) p. 1341 en plaat XLIII, b.

221. Bangkeloeho.

Steenen pot.

Lit.

Kruyt, Nadere gegevens betreffende de oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 549.

Kruyt. De berglandschappen Napoe en Besoa, Tijdschr. Aardr. Gen. 2, XXV (1908) p. 1341.

222. Pada Pokekea.

Drie ruwe steenen beelden (twee mannen en een vrouw),

eenige andere steenen en een twintigtal steenen potten (kalamba).

Lit.

Notulen 1908 p. 118 sq.

Kiliaan, Oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 408 — 410 en platen.

Kruyt, Nadere gegevens betreffende de oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 549 sq.

Kruyt. De berglandschappen Napoe en Besoa. Tijdschr. Aardr. Gen. 2, XXV (1908) p. 1339 sq. en platen XLII en XLIIIa.

223. Ponga.

Aarden wal en drie groote steenen potten.

Lit.

Kruyt. Nadere gegevens betreffende de oudheden aangetroffen in het landschap Besoa, Tijdschr. Bat. Gen. L (1908) p. 549.

Kruyt, De berglandschappen Napoe en Besoa. Tijdschr. Aardr. Gen. 2, XXV (1908) p. 1341.

224. Pamona.

Lijkurnen, opgegraven aan den linkeroever van de Posorivier nabij de uitmonding in het meer.

Lit.

Notulen 1912 p. 51, 57 sq., 76 en IV.

Gouvernement Celebes en Onderhoorigheden.

Afdeeling Makasser.

Onderafdeeling Makasser.

225. Makasser.

Berichten over steenen en metalen bijtels.

Lit.

Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 209, 214 en 216.

Afdeeling Bonthain.

Onderafdeeling Boeloekoemba.

226. Leang Tatara.

Uit deze grotten zijn afkomstig zeven aarden potten, tien dito schotels, steenkogeltjes, kralen, een bronzen belletje, ring, lemmet, en houten bord, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1882 p. 109 sq.

Onderafdeeling Saleier.

227. Bontobangoeng.

Bronzen keteltrom, in den grond gevonden, overgebracht naar de regentswoning te Bontobangoeng, waar ook een metalen kom wordt bewaard.

Lit.

Notulen 1864 p. 10.

Notulen 1882 p. 114.

Notulen 1883 p. 36 sq. en 114 sq.

Meyer, Alterthümer aus dem Ostindischen Archipel (Publ. Ethn. Mus. Dresden IV, 1884) p. 15 sq. en plaat 16.

Engelhard, Mededeelingen over het eiland Saleyer, Bijdr. Kon. Inst. 4. VIII (1884) p. 392.

Meyer en Foy, Bronzepauken aus Südost-Asien (Publ. Dresden XI, 1897) p. 1 en plaat 12.

Rouffaer, Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6. VII (1900) p. 302 no. 14.

Heger, Alte Metalltrommeln aus Südost-Asien (1902) p. 27 — 29 en plaat 6 en 34.

Van Hoëvell, Mitteilungen über die Kesseltrommel zu Bontobangun, Intern. Archiv f. Ethnogr. XVI (1904) p. 155 — 157 en plaat XX en XXI.

Notulen 1910 p. 122.

228. Bonto.

Drie steenen potjes en eenige koperen en uit schelpen vervaardigde ringen, in een graf gevonden en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1883 p. 36 sq. en 114 sq.

229. Tiletile.

Uit graven afkomstige potten, waarin beenderen en sieraden, o. a. kralen, gouden lovertjes. zegelring (imitatie), armbanden. oorhanger, werden aangetroffen: een en ander thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1912 p. 107 sq.

Notulen 1913 p. 16 sq., 41 en 72.

Foto Bat. Gen. I no. 129 — 135.

230. Nipotokka.

Drie bronzen voetringen, een dito kom, twee gendi's, drie aarden potten, een deksel, kom en vier schotels, benevens twee geschonden spiegels en ringen van brons, hoorn en been, in den grond gevonden en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1882 p. 110 sq.

Engelhard, Mededeelingen over het eiland Saleyer, Bijdr. Kon. Inst. 4, VIII (1884) p. 390 en 392.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887). no. 1266b, 1276, 1293, 1887, 1888. 1903, 1912. 1943a. 1950, 1975, 1989, 1990, 1992 en 2007.

Invent. Mus. Bat. no. 3077 en 2864.

231. Saleier.

Twee aarden schotels, in den grond gevonden, opgenomen in het Museum te Leiden.

Lit.

Meyer, Alterthümer aus dem Ostindischen Archipel (1884), plaat XIV, 2.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 219 no. 1405/1 en 2.

Afdeeling Boni.

Onderafdeeling Boni.

232. Wattamponé.

Oude urn op de missigit. een tweede gevonden in den grond, thans te Boekaka.

Lit.

Van Vuuren, Lijkverbranding op Celebes, Notulen 1913 Bijlage I, p. III sq.

233. Boekaka.

Verscheidene lijkurnen (baloeboe) op de oude vorstelijke graven.

Lit.

Van Vuuren. Lijkverbranding op Celebes, Notulen 1913 Bijlage I p. II — IV.

234. Lamontjong.

Grotten met praehistorica (steenen werktuigen. aardewerk en beenfragmenten).

Lit.

Sarasin. Reisen in Celebes II (1905) p. 282 sqq.

Sarasin, Die Toála-Höhlen von Lamontjong (1905). waarnaar verder verwezen wordt.

Onderafdeeling Wadjo.

235. Wage.

Baloeboe. opgegraven, opgenomen in het Museum te Batavia. Dergelijke urnen eveneens te Tosora, Tempe. Iempa Kiempa en Sidenreng aangetroffen.

Lit.

Notulen 1912 p. 93.

Notulen 1913 p. 19.
Van Vuuren, Lijkverbranding op Celebes, Notulen 1913 Bijlage I, p. I sq., met plaat.
Invent. Mus. Bat. Ethnogr. no. 17129.
Foto Bat. Gen. I no. 136.

Afdeeling Loewoe.

236. Loewoe.

Koperen bijtel, in een riviertje gevonden, in het bezit der bevolking; een dergelijk voorwerp vroeger aangetroffen.
Lit.
Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 214.
Kruyt, Van Paloppo naar Posso. Meded. Ned. Zend. Genootsch. XLII (1898) p. 63.
Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 227.

Afdeeling Oost-Celebes.

Onderafdeeling Banggai.

237. Gape.

Steenen bijl, in 1677 in een ijzerhoutboom aangetroffen.
Lit.
Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 208 en plaat L, C.
Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 593.
Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 226 sq.

238. Banggai.

Twee bronzen beitels, sedert verloren gegaan.
Lit.
Meyer en Richter. Ethnographische Miscellen II (1902-3) p. 80 fig. 8.
Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 227.

Onderafdeeling Boengkoe en Mori.

239. Boengkoe.

Steenen bijl en vier metalen beitels, één aangetroffen te Bonsora, één te Tomodano.

Lit.

Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 209, 213—215 en plaat L, A en D.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5. II (1887) p. 593.

Worsaae. Les âges de pierre et de bronze (1878—83) p. 196.

Van der Sande, Nova Guinea, III (1907) p. 227 sq.

240. Mori.

Koperen beitels, in riviertjes gevonden.

Lit.

Adriani en Kruyt. Van Posso naar Mori, Meded. Ned. Zend. Genootsch. XLIV (1900) p. 242.

Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 227 sq.

---

241. Celebes.

Wigvormige bijl, in het Museum te Leiden: drie steenen bijlen in dat te Berlijn, wellicht uit de Minahassa en uit Boni.

Lit.

Meyer, Zeitschr. f. Ethnol. 1872 p. (202) sq.

Meyer, Jadeit und Nephrit-Objecte, A (1882) p. 28.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 60 no. 1050/13.

Residentie Amboina.

Afdeeling Amboina.

Onderafdeeling Amboina.

242. Waiheroe.

Steenen bijl (bidji goentoer, laki-laki), op een kalapaboom gevallen, thans in het Museum te Leiden.

Lit.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B. 25.
Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594 en plaat IV, 1.
Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 59 no. 2693.

243. Bagoewala.

Fragment van een zwarten steenen beitel.
Lit.
Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 211.

244. Nau.

Steenen beitel.
Lit.
Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 211.

Onderafdeeling Boeroe.

245. Boeroe.

Twee steenen beitels.
Lit.
Rumphius, D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 208 sq.

Afdeeling Saparoea.

246. Saparoea.

Steenen bijl (bidji goentoer, perampoewan), in het Museum te Leiden.
Lit.
Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B. 26.
Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 60 no. 2694.

247. Sirisori-sarani.

Steenen bijl, opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1902 p. 49.
Invent. Mus. Bat. no. 4416.

248. Pellauw.

Steenen bijl in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1902 p. 49.
Invent. Mus. Bat. no. 4417.

249. Karioe.

Twee steenen bijlen en een pijlpunt, opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1902 p. 49.
Invent. Mus. Bat. no. 4418 — 4420.

250. Kailolo.

Versierde platte steenen beitel. opgenomen in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1902 p. 49.
Invent. Mus. Bat. no. 4434.

251. Haroekoe.

Behalve nos. 248 — 250 zijn van dit eiland en wel uit Karioe, Kabauw, Pellauw, Kailolo, benevens van Sirisori-sarani op Saparoea (no. 247) afkomstig dertien steenen bijlen, thans in het Museum te Batavia.
Lit.
Notulen 1902 p. 49.
Invent. Mus. Bat. no. 4421 — 4433.

Onderafdeeling Banda.

252. Ai.

Steenen bijl, opgenomen in het Museum te Leiden.
Lit.
Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B, 29.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5. II (1887) p. 594 en plaat IV. 2.

Juynboll. Catalogus Leiden (1909) p. 60 no. 2779.

Afdeeling Ceram.

Onderafdeeling West-Ceram.

253. Sisioeloe-Noemiali.

Groene glazen armring (mamakur), thans in het Museum te Leiden.

Lit.

Van Hoëvell, Bijschrift bij de kaarten van Seran. Tijdschr. Aardr. Gen. 2. XIII (1896) p. 508 en 521.

Van der Sande. Nova Guinea III (1907) p. 225.

Juynboll. Catalogus Leiden (1909) p. 178 no. 1451/1.

254. Noekoehai.

Glazen armring (mamakur).

Lit.

Rumphius. D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 243.

Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 224.

Onderafdeeling Wahai.

255. Wahai.

Vier glazen armringen, thans in het Museum te Amsterdam.

Lit.

Invent. Mus. Amst. ser. 1 no. 1416 — 1419.

Van der Sande. Nova Guinea III (1907) p. 225.

Onderafdeeling Amahai.

256. Amahai.

Gouden vierarmig Çiwa-beeldje, in den grond gevonden en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1908 p. 67 en Bijlage VII no. 499a.
Invent. Mus. Bat. no. 4872.

257. Tamilaoe.

Zwarte steenen beitel.
Lit.
Rumphius. D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 211.

Onderafdeeling Oost-Ceram, Ceram-laoet en Goram.

258. Goram-archipel.

Twee steenen bijlen in de coll. Riedel.
Lit.
Pleyte, De praehistorische steenen werktuigen en wapenen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 595 en plaat VI, 6 — 7.

259. Matabela-eilanden.

Steenen bijl in de coll. Riedel.
Lit.
Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 595 en plaat V, 4.

---

260. Ceram.

Acht steenen beitels in het Museum te Leiden, drie in de coll. Riedel. Ook is dit eiland de voornaamste vindplaats van glazen armringen (mamakur), waarvan er o.a. nog twee in het Museum te Leiden, twee in dat te Batavia en twee in dat te Dresden zijn; ze worden verder o. m. aangetroffen op de Kei-, Aroe-, Timorlaoet-eilanden (en Nieuw-Guinea).
Lit.
Rumphius. D'Amboinsche Rariteitkamer (1705) p. 241 sqq. en plaat LII.
Valentijn, Oud en Nieuw Oost-Indien II (1724) p. 78 ed. Keyzer.

Bickmore. Travels in the East-Indian Archipelago (1868) p. 151.

Meyer, Alterthümer aus dem Ost-Indischen Archipel (1884) p. 15.

Leemans. Catalogus Leiden (1885) no. B. 28.

Van der Chijs. Catal. Batavia Ethnol. Verz. (1885) p. 182, no. 3038.

Riedel. De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papoea (1886) p. 121.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5. II (1887) p. 595 en plaat V. 1—3.

Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 224 sq.

Juynboll. Catalogus Leiden (1909) p. 60 no. 3290—3296 en 2778 en p. 178 no. 16/708 en 300/1710.

Afdeeling Kei-eilanden.

261. Warkar.

Op het eiland Koer twee bronzen keteltrommen, door de bevolking vereerd.

Lit.

Van Hoëvell, De Kei-eilanden, Tijdschr. Bat. Gen. XXXIII (1890) p. 153 — 155.

Meyer en Foy, Bronzepauken aus Südost-Asien (1897) p. 2 sq. no. 6 — 7.

Rouffaer, Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned.-Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6, VII (1900) p. 302 no. 12 sq.

Heger, Alte Metalltrommeln aus Südost-Asien (1902) p. 48.

Notulen 1910 p. 122.

Afdeeling Tanimbar- en Babar-eilanden.

262. Tanimbar-eilanden.

Agaten kralen in het Museum te Leiden.

Lit.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 179 no. 3299 — 3303.

263. Loeang.

Bronzen keteltrom, op een heuvel gelegen.

Lit.

Barchewitz, Allerneueste und wahrhaffte Ost-Indianische Reise-Beschreibung (1730) p. 311 sqq. Bericht van Rup.

Notulen 1880 p. 52 sq.

Notulen 1881 p. 16 — 18.

Notulen 1882 p. 19.

Meyer, Alterthümer aus dem Ostindischen Archipel (1884) p. 16 en plaat 17.

Riedel, De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papoea (1886) p. 316.

Meyer en Foy, Bronzepauken aus Südost-Asien (1897) p. 2 no. 3.

Rouffaer, Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6, VII (1900) p. 293 — 299 en 302 no. 11.

Heger, Alte Metalltrommeln aus Südost-Asien (1902) p. 48.

264. Loeang-Sermata eilanden.

Twee kleine steenen dissels in de coll. Riedel.

Lit.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 595 en plaat VI. 8 — 9.

265. Loehoelele (Leti).

Bronzen keteltrom, door de bevolking vereerd.

Lit.

Notulen 1881 p. 18 sq.

Meyer, Alterthümer aus dem Ostindischen Archipel (1884) p. 16 en plaat 17.

Riedel, De sluik- en kroesharige rassen tusschen Selebes en Papoea (1886) p. 376 en plaat XXXV, 3.

Van Hoëvell. Leti-eilanden. Tijdschr. Bat. Gen. XXXIII (1890) p. 210 — 212.

Meyer en Foy, Bronzepauken aus Südost-Asien (1897) p. 2 no. 5.

Rouffaer. Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6. VII (1900) p. 302 no. 10.

Heger. Alte Metalltrommelen aus Südost-Asien (1902) p. 48.

Notulen 1910 p. 121 sq.

266. Tapoe Lewang (Leti).

Drie fragmenten (oor, kikvorsch en stuk wand) van een bronzen keteltrom, door de bevolking vereerd.

Lit.

Notulen 1910 p. 121 sq.

267. Leti.

Drie steenen (?) armringen in het Museum te Leiden.

Lit.

Juynboll. Catalogus Leiden (1909) p. 178 no. 1666/1—3.

268. Wetar.

Steenen dissel in de coll. Riedel.

Lit.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 595 en plaat V, 5.

Residentie Ternate en Onderhoorigheden.

Afdeeling Noord Nieuw-Guinea.

Waar „praehistorische" steenen beitels enz. nog thans op

Nieuw-Guinea vervaardigd worden, is er uit den aard der zaak geen reden dergelijke vondsten als „oudheid" op te nemen. Een uitzondering dient echter te worden gemaakt voor:

269. Asé.

In dit dorp aan het meer Sentáni werden aangetroffen twee koperen beitels en een versierd knopvormig koperen voorwerp.

Lit.

Van der Sande, Kupferobjekte von ? Nord Neuguinea, Intern. Archiv f. Ethnogr. XVI (1904) p. 247 sq.

Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 225 — 229, en plaat XXIV. 1 — 3.

270. Tobádi.

Oude groenen glazen ring.

Lit.

Moolenburgh, Extract uit een verslag der Noord-Nieuw-Guinea-Expeditie. Tijdschr. Bat. Gen. XLVII (1904) p. 169.

Van der Sande, Nova Guinea III (1907) p. 224.

Residentie Timor en Onderhoorigheden.

Afdeeling Timor.

271. Waikoessi.

Drie steenen beitels in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 211.

Van Limburg Brouwer, Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap. Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 86.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon Inst. 5. II (1887) p. 594.

Onderafdeeling Beloe.

272. Atapoepoe.

Zes fragmenten van gouden versierselen, opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1891 p. 46 en Bijlage XII no. 1543a.

Invent. Mus. Bat. no. 3519.

273. Timor.

Vijf steenen bijlen (batoe goentoer) en zes bewerkte stukken dioriet in het Museum te Leiden.

Lit.

Leemans, Catalogus Leiden (1885) no. B. 14—24.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5. II (1887) p. 594 en plaat IV. 3—7.

Juynboll, Catalogus Leiden (1909) p. 59 no. 2696—2706.

Onderafdeeling Alor.

274. Alor en Pantar.

Kleine bronzen keteltrommen, genaamd moko-moko, daaronder moderne.

Lit.

Van Lynden, Bijdrage tot de kennis van Solor, Allor, Rotti, Savoe en omliggende eilanden, Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië II (1851) p. 333.

Vorderman, Het journaal van Albert Colfs (1888) p. 90 en 101.

Meyer en Foy, Bronzepauken aus Südost-Asien (1897) p. 3 no. 10.

Rouffaer, Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6. VII (1900) p. 299 sq. en 302 no. 9.

Schmeltz in Intern. Archiv f. Ethnogr. XIV (1901) p. 193 sq.

Heger. Alte Metalltrommeln aus Südost-Asien (1902) p. 48.

Notulen 1910 p. 42 sq.

Onderafdeeling Rotti.

275. Lolè.

Bij de vroegere kampong Inggoöi werd een bronzen keteltrom gevonden, thans opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1871 p. V sq.

(Notulen 1881 p. 19).

Meyer. Alterthümer aus dem Ostindischen Archipel (1884) p. 16 en plaat 17.

Groeneveldt. Catalogus Batavia (1887) no. 1070.

Notulen 1892 p. 87.

Notulen 1893 p. 60 en 71.

Meyer en Foy. Bronzepauken aus Südost-Asien (1897) p. 2 no. 2 en plaat 1 en 12.

Rouffaer. Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6. VII (1900) p. 299 sq. en 302 no. 8.

Heger. Alte Metalltrommeln aus Südost-Asien (1902) p. 29 sq.

276. Landoe.

Zes koperen voet- of armringen en vier versierde staatsiewapens, in den grond gevonden en opgenomen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1875 p. 14, 64 sq. en 106.

Groeneveldt, Catalogus Batavia (1887) no. 1251—1256 en 1653—1656.

Teillers, Ethnographica in het Museum van het Bat. Gen. (1910) plaat VII—IX.

Notulen 1910 p. 43 sq.

Afdeeling Soemba.

277. Afdeeling.

Megalithische grafmonumenten, ook thans in gebruik, zoodat slechts enkele als oudheden kunnen gelden.

Lit.

Roos, Bijdrage tot de kennis van taal, land en volk op het eiland Soemba. Verhand. Bat. Gen. XXXVI (1872) p. 19, 58.

Teysmann, Verslag eener botanische reis over Timor enz., Natuurk. Tijdschr. v. Ned. Indië XXXIV (1874) p. 348.

Ten Kate, Verslag eener reis in de Timorgroep en Polynesië, Tijdschr. Aardr. Gen 2, XI (1894) p. 541 sqq. en plaat VII en VIII.

Ten Kate, Beiträge zur Ethnographie der Timorgruppe. Intern. Archiv f. Ethnogr. VII (1894) p. 248 sq. en plaat XX.

Notulen 1910 p. 118.

Witkamp, Een verkenningstocht over het eiland Soemba. Tijdschr. Aardr. Gen. 2. XXIX (1912) en XXX (1913), met platen.

Afdeeling Flores.

Onderafdeeling *Zuid*-Flores.

278. Ngada.

Monolithische grafmonumenten in Badjawa en andere Ngada-kampongs; de steenen heeten watoe éboe.

Lit.

Notulen 1910 p. 118 sq. en plaat.

Onderafdeeling Noord-Flores.

279. Todo.

Hier zouden bronzen keteltrommen (mäko) aanwezig zijn.

Lit.

Vorderman, Het journaal van Albert Colfs (1888) p. 101.

Rouffaer, Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6. VII (1900) p. 300 en 302 no. 7.

Onderafdeeling Oost-Flores.

280. Larantoeka.

Zeven *) steenen bijlen, thans in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 207 — 213.

Van Limburg Brouwer. Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap. Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 71 en 84 — 87.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel, Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594.

281. Flores.

Steenen bijl in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 207 — 213.

Van Limburg Brouwer, Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap, Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 71 en 85.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594.

Onderafdeeling Solor.

282. Woereh.

Drie steenen beitels in het Museum te Batavia.

Lit.

*) De opgaven der aantallen in deze en de volgende nummers loopen in de aangehaalde litteratuur uiteen. In het geheel moeten het er dertien zijn, waarvan echter de verdeeling over de vindplaatsen niet duidelijk is, ook door een klaarblijkelijke verwarring van Larantoeka en Lamahala.

Notulen l.l. geeft 3 van Woereh, 6 en een hamertje van Lamahala en 3 van Larantoeka: Van Limburg Brouwer 1 van Lamahala, 5 van Larantoeka, 2 van Solor, 1 van Flores en 1 van Adonare: Pleyte 7 van Larantoeka, 1 van Solor, 1 van Flores en 1 van Adonare.

Notulen 1862 p. 207 — 213.

Van Limburg Brouwer. Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap. Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 71 en 88. (Adonare).

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594.

283. Lamahala.

Zes steenen bijlen en een hamertje in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 207 — 213.

Van Limburg Brouwer. Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap. Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 71 en 87.

Pleyte, De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5, II (1887) p. 594.

284. Solor.

Twee steenen bijlen in het Museum te Batavia.

Lit.

Notulen 1862 p. 207 — 213.

Van Limburg Brouwer. Steenen beitels in 't Museum van 't Bataviaasch Genootschap. Tijdschr. Bat. Gen. XVIII (1868) p. 71. 83 en 87.

Pleyte. De praehistorische steenen wapenen en werktuigen uit den Oost-Indischen Archipel. Bijdr. Kon. Inst. 5. II (1887) p. 594.

---

285. Eilanden der Timor-groep.

Op de geheele groep worden zoogenaamde moeti-salah's (aggri-kralen) gevonden.

Lit.

Rouffaer. Waar kwamen de raadselachtige moeti-salah's (aggri-kralen) in de Timor-groep oorspronkelijk van daan?. Bijdr. Kon. Inst. 6. VI (1899) p. 409—674 en de daar aangehaalde litteratuur: de kralen kwamen waarschijnlijk uit Cambay. Over andere, ws. Chineesche kralen, aangetroffen van Borneo tot Nieuw-Guinea, v. g. l. de litteratuur bij Van der Sande. Nova Guinea III (1907) p. 221 sqq.

Afdeeling Soembawa.

Onderafdeeling Bima.

286. Tato.

Steenen Trimūrti en Kāla, in een waterleiding aangetroffen en opgenomen in het Museum te Batavia: de beide voetstukken bevinden zich nog ter plaatse.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. X (1861) p. 317 en 374.

Tijdschr. Bat. Gen. XI (1862) p. 157.

Groeneveldt. Catalogus Batavia (1887) no. 2 en 98.

287. Batoe Paha.

Aan de Westzijde van den ingang der Bima-baai een grot met kleine nis, waarnevens zeven Hindu-beeldjes zijn uitgehouwen.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. XI (1862) p. 157 sq.

288. Ntjakee.

Groote kegelvormige steen van 6 voet hoogte.

Lit.

Tijdschr. Bat. Gen. XI (1862) p. 158.

289. Palama.

Een uur benoorden deze kampong een steen met vier wajang-typen en een negenregelige inscriptie in Kawi-schrift.

Lit.

Rouffaer in Notulen 1910 p. 110—113, met plaat.

290. Soembawa. (?)

Een bronzen keteltrom zou in het bezit zijn van den Sultan van Soembawa.

Lit.

Engelhard. Mededeelingen over het eiland Saleyer. Bijdr. Kon. Inst. 4. VIII (1884) p. 392.

Rouffaer. Een paar aanvullingen over bronzen keteltrommen in Ned. Indië, Bijdr. Kon. Inst. 6, VII (1900) p. 302 no. 6.

REGISTER.

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Derde kwartaal 1914.

---

§ 1. Personeel.

Aangezien het bij de voorstellen tot instelling van een Oudheidkundigen Dienst aangevraagde personeel slechts berekend was met het oog op de zorg voor de Hindu-Javaansche oudheden. kon uit den aard der zaak niet over voldoende krachten beschikt worden. toen bij de instelling van dien dienst ook het toezicht op de oudheden uit den Islamitischen en Compagniestijd aan hem bleek te zijn opgedragen. In verband hiermede werden. zoodra beoordeeld kon worden, welken omvang deze uitbreiding van het arbeidsveld van den Oudheidkundigen Dienst zou hebben, nadere voorstellen gedaan tot aanvulling van het personeel.

Blijkens mededeeling van den Directeur van Onderwijs en Eeredienst konden die voorstellen met het oog op de tijdsomstandigheden voorloopig niet bij de regeering worden aanhangig gemaakt, doch kan er later op worden teruggekomen. Tengevolge daarvan zullen dezerzijds maatregelen ten behoeve der Nederlandsche oudheden in het algemeen voorloopig achterwege moeten blijven. Alleen in spoedeischende gevallen zal natuurlijk worden ingegrepen.

Bij wijze van tijdelijken maatregel werd bij dezerzijdsch besluit een hulpschrijver in dienst gesteld, ter beschikking van den adjunct-bouwkundige, belast met de contrôle der oudheden van Oost-Java.

§ 2. Bureau.

Voortgewerkt werd aan de lijst van oudheden met littera-

tuuropgave, thans van de residentie Kĕdoe. De teekeningen, op het bureau bewaard, werden nieuw geordend en geregistreerd.

De aanwinsten aan foto's en abklatschen worden, met het oog op de weinige beschikbare ruimte voor dit verslag, eerst in het volgende vermeld.

§ 3. **Reizen.**

In het begin van het kwartaal ondernam ik een dienstreis naar het terrein der opgravingen, welke onder leiding van den Heer Melville nabij Magĕlang plaats hebben.

De Heer Perquin bezocht onderscheiden oudheden in de afdeeling Blitar en deed een reis naar Bangkalan, terwijl de Heer Sell zich naar Kroë begaf ter opname van den zich daar bevindenden beschreven steen (zie § 8).

De voorgenomen dienstreis van den Heer Moquette naar Atjeh is in verband met de tijdsomstandigheden uitgesteld.

§ 4. **Bescherming van monumenten.**

In Augustus bereikte mij het bericht (hetwelk ook zijn weg tot de dagbladen heeft gevonden), dat de *Boro-Budur* ernstig aan het verzakken en scheuren was. Onmiddelijk gaf ik den Heer Melville opdracht de zaak te onderzoeken, van welken ambtenaar ik reeds na zijn eerste voorloopige opname een geruststellend rapport ontving. Nadere onderzoekingen van den Heer Melville en vergelijking met den toestand, zooals die door den Heer Van Erp bij de restauratie was vastgelegd, hebben bevestigd, dat er vooralsnog geen de minste reden tot ongerustheid is. Inmiddels blijft het monument voor alle zekerheid voorloopig onder geregelde contrôle.

Door den Heer Perquin werden maatregelen beraamd ter verzorging van enkele overblijfselen van monumenten in de nabijheid van *Blitar*; voortgegaan wordt met de systematische opname der oudheden in die afdeeling (zie Bijlage U).

De resident van Pasoeroean berichtte mij. dat het onderzoek naar de verdwenen beeldwerken van *Tjandi Djawi* (zie Oudh. Versl. eerste kw. p. 2) tot geen resultaat had geleid.

§ 5. **Inventarisatie.**

De voorloopige lijst van oudheden in de Buitenbezittingen is als Bijlage T hierbij afgedrukt.

Daar meer en meer gebleken was, welk een groot belang de inventaris, van 1864 tot 1867 door N. W. Hoepermans, onder de auspiciën van Dr. Friederich, van een deel der Javaansche oudheden samengesteld, voor de geschiedenis dier oudheden had, werd besloten dezen te publiceeren. Hij is opgenomen in het Rapport 1913, in de inleiding waarvan nadere bijzonderheden over deze uitgave te vinden zijn.

§ 6. **Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.**

Bij voortzetting van de opgraving te *Sĕlan* bij Magĕlang, bleek het fundament met drie vertrekken, waarvan in het vorig verslag sprake is geweest, zich nog verder uit te strekken, zoodat het in het geheel zeven gebouwtjes bevat moet hebben, in één rij gelegen, één grooter in het midden en drie kleinere aan elken kant. Op grond van het groote aantal hier gevonden Ganeça-beelden mag verondersteld worden, dat hier een Ganeça-tempel gestaan heeft. De merkwaardigste beelden zijn overgebracht naar het Museum te Batavia, gelijk ook het geval was met eenige antefixen en versieringen van gebakken steen van Tjandirĕdjo, en met een aantal van hier en van verschillende plaatsen in de buurt afkomstige godenbeelden, waaronder nog niet op Java aangetroffen specimina voorkomen. De opgravingen zijn thans beëindigd.

Ook te *Tjandi Tikoes* werd het onderzoek voortgezet. Het in het vorig verslag beschreven bouwwerk bleek van beneden omzet te zijn met een reeks van makara-spuiers; ten gevolge van het water, dat zich in de onmiddelijke

nabijheid bevindt, was het niet mogelijk dieper te gaan, alvorens een voorziening in den waterafvoer getroffen zal zijn. Maatregelen, teneinde aan dit bezwaar tegemoet te komen, zijn in voorbereiding.

Het rapport van de nieuwe opnamen in *Atjeh* zal bij het volgend kwartaalverslag gepubliceerd worden; voor die in *Kĕdiri* zie men Bijlage U.

§ 7. **Vondsten.**

In desa *Sendi* (onderdistr. Patjet, distr. Djaboeng, afd. Modjokerto) is volgens bericht van den regent van Modjokerto een tempelruïne ontdekt, waarbij een aantal bekapte steenen met min of meer samengestelde teekens er op werd aangetroffen: enkele lijken volgens de afteekening op letters en cijfers, andere in het geheel niet. De steenen, met ongeveer een twintigtal verschillende teekens, worden bewaard, ten einde te gelegener tijd in loco onderzocht te kunnen worden.

Van de beide Çiwa (?)-beelden van *Redjo-Agoeng* (distr. Paree, res. Kĕdiri), waarvan sprake was op p. 59 van het vorig verslag en die te voorschijn kwamen bij het graven van een weg, ontving ik van den Heer Van Stein Callenfels de volgende beschrijving:

„A. Het geheele beeld is hoog 108 c.M. en breed 51 c.M., waarvan op het lotuskussen vallen 7 c.M. en op het eigenlijke beeld van de voetzolen tot de top der makoeta 98 c.M.

Mahadewa (?), vierarmig. De beide voorste handen voor de buik, de rechter hand met recht omhoog staande duim, ligt in de linker. De beide achterarmen houden rechts bidsnoer en links vliegenwaaier, beide symbolen omgeven door een zoogenaamde Madjapahitsche stralenkrans. Achter het hoofd een afzonderlijke glorie.

De diadeem om het voorhoofd rijk met juweelen bezet, gaat achter de ooren over in twee vleugels, die op de schouders afhangen. Bovendien nog aparte soempings. Het

haar is op het hoofd opgenomen in een groote kalot, waaronder krulletjes uitkomen. De kalot eindigde in een bloemknop, die echter is afgebroken. Rechts en links tegen de glorie knoopen van een haarlint, waarvan de uiteinden tegen de glorie opwaaien. Om de hals twee halskettingen met sloten. Het brahmanensnoer bestaat uit vijf snoeren kralen, die op de borst door een met juweelen bezet slot worden vastgehouden. Om het middel een met juweelen bezette band. De saroeng met het patroon kawoeng branta is om het middel bevestigd met een buikband, waarvan de twee slippen voor de beide beenen neerhangen. Daaronder nog een rijke gordel met een slot en twee banden, die met een groote boog tot op de knieën afhangen. De saroeng is tegen het achterstuk in mooie plooien gedrapeerd. Het einde der saroeng bij de beenen is eenigszins onnatuurlijk afgewerkt, doordat het veel te hoog is uitgebeiteld. Om de beenen beneden de enkels aan elk been een fraaie enkelring. De twee bovenarmen zijn versierd met schoone armbanden, de vier benedenarmen elk met drie polsringen van het model van groote zegelringen. Bovendien om de benedenarmen der achterste armen nog afzonderlijk een fraaie met juweelen bezette armband.

Rechts en links van het beeld lotusplanten, die uit potten opgroeien [1]).

B. Hoog in totaal 104 c.M. en breed 46 c.M., waarvan 9 c.M. op het lotuskussen en 94 c.M. op het beeld van de voetzolen tot de knop der makoeta komen.

Mahadewa, geheel gelijk aan de vorige, alleen houden de beide voorste armen het bidsnoer vast, terwijl in de linkerhand nog een bloemknop ligt; de rechter achterhand grijpt een bloem, waarop een bloemvormig gestyleerde drietand, en de linkerachterhand de tjamara. Rond deze emblemen geen stralenkrans.

---

1) In verband met deze beschrijving worde verwezen naar „De beelden van Tjandi Rimbi", Tijdschr. Bat. Gen. 54 (1912) p. 470–486. KR.

De beide bovenbeschreven beelden zijn bijna geheel onbeschadigd. Aan den onderkant zijn zij voorzien van pinnen om hen in de voetstukken vast te zetten".

§ 8. **Epigraphie.**

Van den beschreven steen van Bawang (in Kroë; zie verslag eerste kwartaal p. 4) deed ik door den Heer Sell abklatschen vervaardigen, met behulp waarvan door de vriendelijkheid van den Heer Moquette eveneens een gipsafgietsel werd gemaakt. Het onderzoek van den zeer onduidelijken steen is nog niet afgeloopen, zoodat vooralsnog over den inhoud geen bijzonderheden kunnen worden medegedeeld. De achttienregelige inscriptie bleek te zijn geschreven in Kawi-schrift en te zijn gedateerd in Çāka 966. In verband met dat laatste wijzen wij op nog twee andere ongeveer gelijktijdige Sumatraansche inscripties: 946 op het Lokanātha-beeldje van Goenoeng Toea (Padang Lawas) en 986 op een der makara's van Solok (Djambi).

§ 9. **Fotografieën.**

Enkele foto's werden vervaardigd van de „verzakking" van Boro-Budur en het opgravingsterrein bij Magĕlang: ze zijn echter nog niet tot aflevering gereed. De lijst der foto's van Atjeh, in dit kwartaal genomen, zal bij het volgend verslag worden opgenomen.

§ 10. **Teekeningen.**

In verband met de blijkens § 2 plaats hebbende ordening en registratie der teekeningen van het Oudheidkundig Bureau, bepaalde het teekenwerk zich verder tot de opnamen van verschillende bouwwerken bij Blitar door den Heer Perquin en van de opgegraven fundamenten bij Magĕlang door den Heer Melville.

§ 11. **Musea en Verzamelingen.**

Hieromtrent kwamen geen bijzonderheden ter mijner kennis.

§ 12. Lijst van monumenten.

Met de Lijst van Oost-Java wordt een aanvang gemaakt, voorzoover betreft de afdeeling Blitar.

§ 13. Publicaties.

Gepubliceerd werden het Oudheidkundig Verslag over het tweede kwartaal 1914 en de Rapporten van den Oudheidkundige Dienst over 1913. dit laatste van 372 pagina's met 23 platen.

Daar de eerste oplaag van de „Korte Gids voor den Boro-Budur" zoo goed als geheel uitverkocht bleek te zijn, werd bij Gouv. Besl. van 19 Sept. 1914 no. 60 opdracht gegeven tot een herdruk in een grootere oplaag.

Overeenkomstig een dezerzijdsch voorstel. waarmede zich de regeering zoowel in Indië als in Nederland kon vereenigen, werd besloten tot de samenstelling van een gemakkelijk bruikbaar compendium van het Kawi-Balineesch-Nederlandsch Woordenboek van Dr. H. N. van der Tuuk, tevens met gebruikmaking van de aan dien geleerde nog onbekende litteratuur, en werd met de vervaardiging daarvan Dr. H. H. Juynboll te Leiden belast.

§ 14 Geschenken.

Van het Gouvernement der North-West Frontier Province werd ontvangen het Annual Report of the Archaeological Survey, Frontier Circle, over 1913 — 14.

§ 15 Programma voor het volgend kwartaal.

In het algemeen zullen op grond van den wensch der regeering om zuinigheid te betrachten, dienstreizen enz. tot het hoogst noodige beperkt worden.

De Heer Perquin zal zijn werkzaamheden in de afdeeling Blitar c. a. voortzetten, terwijl de Heer Leydie Melville Tjandi Tikoes verder zal onderzoeken en vervolgens, indien de omstandigheden zulks toelaten, weder de opgravingen op den Diëng zal leiden.

De Chef van den Oudheidkundigen Dienst,

DR. N. J. KROM.

Batavia, October 1914.

BIJLAGE U.

Uittreksel

UIT HET

Verslag aangaande de oudheidkundige werkzaamheden in Oost-Java.

UITGEBRACHT DOOR

P. J. Perquin.

Ofschoon de districten Blitar, Lodājā en Srengat reeds in het vorige kwartaal gecontroleerd waren, bleek mij, dat het noodig was nogmaals eenige desa's in deze districten te bezoeken, ook in verband met daaromtrent voorkomende mededeelingen in de thans gepubliceerde rapporten van Hoepermans.

Verder bezocht ik doekoeh *Djĕboek*. Het eerste in Oudh. Rapp. 1908 p. 198 beschreven beeld is eenigen tijd geleden opgezonden naar het Museum te Batavia. Wellicht behoort bij dit beeld een makuta, die ik bij een bezoek aan desa Loeroep (Rapp. p. 211) heb aangetroffen en die, zooals men beweerde, afkomstig was van Pakoentjen (doekoeh Djĕboek). Het is een makuta met haarband, waarboven een cylindervormig gedeelte ter hoogte van 11 c.M., afgedekt met een lotusknop; het ronde gedeelte is versierd met ingehakte cirkels, waar binnen het çrī-teeken. Totale hoogte 34 c.M. Op het perceel *Djaejan* vond ik de beelden, door den Heer Van Stein Callenfels verzameld: verder begaf ik mij naar het perceel *Pĕnampikan*, waar ik echter, daar er op het oogenblik geen gelegenheid tot logeeren was, aan mijn voornemen om de ruïnes geheel bloot te leggen en op te meten, geen gevolg kon geven. De koperplaten,

indertijd hier aanwezig in het bezit van den Heer Van der Plas, zijn door dien heer medegenomen naar Nederland.

De tempelruïnes van *Batjèm* (Rapp. p. 132) en *Pĕtapan* (Rapp. p. 146) werden in het begin van het kwartaal blootgelegd en opgemeten en de teekeningen te Batavia overgelegd.

In de desa *Soember djati* (Rapp. p. 137) werden, na een nauwkeurig onderzoek, sporen aangetroffen van een tempelvoet en nu na ontgraving is dan ook werkelijk reeds een gedeelte van dien voet blootgekomen. De werkzaamheden werden voorloopig gestaakt, omdat het noodig was nog vóór de Westmoesson naar *Gambar* (Rapp. p. 131) te gaan om daar te trachten een groote rākṣasa, die in een ravijn was gevallen, weer naar boven te vervoeren: dit werk is met goed gevolg beëindigd. Van de aanwezigheid te Gambar werd gebruik gemaakt om nog eens op den heuveltop, aan welks voet de rākṣasa's staan, naar sporen van een tempel te zoeken, oorspronkelijk zonder succes (de beplanting van koffieboomen maakte het onderzoek met gemakkelijker), maar bij het omkantelen van geprofileerde steenen om deze op te meten, kwam op één punt een tweede steen vrij en na verdere ontgraving bleek dit een der hoeken te zijn van den tempelvoet. In overleg met den administrateur werd vastgesteld in begin October het onderzoek te vervolgen, daar hij dan het noodige werkvolk beschikbaar heeft.

Te *Bangkalan* (Madoera) werd ingevolge speciale opdracht een onderzoek ingesteld naar een poort, welke waarschijnlijk uit het begin der 19de eeuw dateert: de opzet is een mengelmoes van Hollandsch, Javaansch-Mohamedaansch en Hindoesch, het letterschrift op het fries, naar ik vermoed, evenals de poort een product van verwarde fantasie. Hoogte en breedte zullen ongeveer 8 M. zijn, de deurstijlen met deuren zijn verdwenen en een boom, die aan ééne zijde tegen den pijler is opgegroeid, zal binnen niet al te langen

tijd dezen baksteenbouw uit elkander rukken. Het lijkt mij overbodig dit te verhinderen. Eveneens bij Bangkalan zag ik nog een merkwaardig Oud-Hollandsch gebouwtje uit het laatst van de 18de eeuw, jammer genoeg in later jaren ingericht voor Mohamedaansch bedehuisje. Het terras aan den voorgevel met een gemetselde balustrade op de eerste verdieping zijn gedeeltelijk weggebroken en een kleine uitbouwing (zooals men die aantreft in zulke bedehuizen) was gemaakt aan den achtergevel. Inwendig waren de geprofileerde balken met mooi gesneden vullingstukken aan voor- en achtergevel tusschen de balken, nog aanwezig. Van één en ander zullen foto's gemaakt worden.

Op de terugreis bezocht ik de beeldenverzameling in het Kroesenpark te *Soerabaja*, waar alle beelden, behalve de groote Aksobhya, kort geleden nieuw gekalkt waren; het zal wenschelijk zijn de autoriteiten te verzoeken dit niet meer toe te staan. Verder bracht ik een bezoek aan het Museum te *Modjokerto*.

Te *Blitar* liet ik enkele merkwaardige beelden van de verzameling van den Heer de Rooy fotografeeren, en tegelijk de heele collectie eenigszins verplaatsen en schoonmaken.

Te gelegener tijd zal hetzelfde gedaan worden met de collectie op het erf van den regent. Ten slotte werd een begin gemaakt met het maken van abklatschen van alle jaartallen, die voorkomen op steenen of beelden in de Kota Blitar, met de bedoeling dat werk successievelijk uit te breiden.

Blitar, 29 September 1914.

Oudheidkundig Verslag

OVER HET

Vierde kwartaal 1914.

---

§ 1. Personeel.

Bij Gouv. Besl. van 28 December 1914 No. 9 werd Dr. F. D. K. Bosch benoemd tot adjunct-oudheidkundige, om den 31sten d. a. v. zijn betrekking te aanvaarden.

Bij dezerzijdsch besluit van 18 November No. 147 werd Hardjomisastro benoemd tot teekenaar der tweede klasse en ter beschikking gesteld van den adjunct-bouwkundige, belast met de contrôle der oudheden van Oost-Java.

§ 2. Bureau.

Buitengewone werkzaamheden hadden niet plaats. Voor de aanwinsten aan studie-materiaal wordt verwezen naar de Bijlagen V en Y voor de foto's, W voor de teekeningen en Z voor de abklatschen.

Ongeveer een jaar geleden was door mij verzocht ten behoeve van het bureau van den Oudheidkundigen Dienst de beschikking te krijgen over een grooter gebouw, aangezien in het tegenwoordige de beschikbare ruimte niet voldoende meer was. In het afgeloopen kwartaal ontving ik van den Chef der eerste waterstaatsafdeeling ter goedkeuring de plannen voor den bouw van een nieuw bureau op het erf Koningsplein W 12, met gebruikmaking van het zich thans daar bevindende paviljoen. Aangezien bij die plannen niet voldoende rekening bleek te zijn gehouden met de door mij kenbaar gemaakte wenschen, verzocht ik genoemde autoriteit de plannen in den door mij verlangden geest te wijzigen.

§ 3. Reizen.

Ondergeteekende ondernam slechts een korte dienstreis naar de opgravingen bij Tjandi Tikoes, waarbij tevens gelegenheid was tot een bezoek aan het Museum te Modjokerto.

De Heer Melville bezocht herhaaldelijk genoemde opgraving en vertoefde overigens te Soerabaja en te Modjokerto.

De Heer Perquin zette zijn gewone contrôle- en opnemingsreizen in de omgeving van Blitar voort en bracht bovendien een bezoek aan verschillende oudheden in de afdeeling Malang.

§ 4. Bescherming van monumenten.

Aan het rapport van den Heer Perquin over zijn contrôlereis in het Malangsche wordt het volgende ontleend:

„De Tjandi s Kidal, Djago en Singasari zien er onverzorgd en slordig uit, om niet te spreken van verwaarloosd. Het eerst werd *Kidal* bezocht, welk monument, ofschoon eenigszins naar het Westen overhellend, nog prachtig overeind staat, doch van onder tot boven met onkruid begroeid is. De kroonlijst van de N. W., N. O. en Z. W. hoeken van den onderbouw is afgebroken; tengevolge van het groote gat in het midden van den onderbouw aan de Oostzijde heeft een geringe verzakking plaats gehad en loopen de eertijds horizontale steenlagen naar het midden af. Door de belangrijke afbrokkeling aan den N. O. hoek worden de onderste meer binnenwaarts gelegen steenlagen onevenredig belast; één dezer steenen (natuurlijk een hoeksteen) is verbrijzeld en het is niet onmogelijk, dat door deze oogenschijnlijk onbelangrijke omstandigheid ook de tempelkroonlijst aan denzelfden hoek naar buiten wijkt. Eenige lagen van de Kalakop aan de Westzijde wijken iets naar links af.

Het water sijpelt onophoudelijk in voegen en openingen van den afgebrokkelden tempeltop: dit bevordert in sterke mate het verval, immers het water zoekt den weg zooveel mogelijk in loodrechte richting, dus niet alleen langs de buitengevels, maar ook door de verticale openingen of voegen binnen de muren, dus inwendig; hierdoor wordt niet alleen

de druk op de fundamenten en den onderbouw onnoodig verzwaard, maar al die voegen en openingen worden of zijn evenveel vruchtbare kweekbedden voor woekerplanten en onkruid.

Om het behoud der monumenten zooveel mogelijk te verzekeren, is het noodzakelijk voor een goede afwatering te zorgen van alle horizontale of schuine bouwdeelen, al zou het ook eenigszins zijn ten koste van het karakteristieke en schilderachtige uitzicht van de monumenten zelve.

Tjandi *Djago* is eveneens van onder tot boven begroeid. Het eerste terras aan de voorzijde van den tempel helt naar binnen af in plaats van naar buiten; het water bevordert hier dus niet alleen van bovenaf uitzetting en verval, maar ook beneden, in de lagere gedeelten. Overigens is de toestand van den tempel nog overeenkomstig de foto's [1]).

De zoogenaamde bouwputten (het is mij niet recht duidelijk, waarom dat „*bouw*putten" genoemd worden), die dikwijls zeer diep zijn, bevorderen in geen geval de hechtheid van het monument; als er geen afdoende redenen zijn om die putten zoo te houden, verdient het overweging ze zoo spoedig mogelijk te dempen en dan liefst door middel van aanplemping met zand, of bij gebrek daaraan door middel van laagsgewijze aanstamping met klei (de eerste wijze is de beste, daar deze geen dreuning veroorzaakt). Die bouwputten maken dikwijls den indruk eerst later gegraven of gebroken te zijn; vooral wanneer de wanden niet glad afgewerkt zijn ligt het voor de hand, dat zulks het geval is, gezien de altijd accurate afwerking der bouwdeelen.

---

1) Een kleine opmerking, die gemakkelijk is te vergelijken op de foto van den Westgevel, zou ik terloops willen maken. Aan de veronderstelling van Dr. Brandes in de monografie betreffende de trappen naar het eerste terras, zou men nog kunnen toevoegen, dat het klaarblijkelijk de bedoeling geweest is den voorbouw van het eerste terras minder breedte te geven van Noord naar Zuid: die bedoeling is niet uitgevoerd en daardoor werd de ruimte tusschen traptreden en onderbouw-muur te smal om er de gebruikelijke trapvleugels te bouwen. Ik betwijfel dan ook, of ze er wel ooit geweest zijn.

Bij het bezichtigen der foto's van Tjandi *Singasari* krijgt men den indruk, dat aan dien tempel alle aandacht gewijd is: alles ziet er ordelijk en nauwlettend verzorgd uit, op het terrein liggen de bij elkaar behoorende steenen netjes opgetast, bouwdeelen, die nog konden worden samengesteld, zijn minutieus in elkaar gezet. Nu is het echter een onordelijke, slordige boel geworden.

Het monument is begroeid: hier en daar zijn weer bouwsteenen uitgeweken en afgevallen; alles, wat geordend was, schijnt met opzet door of van elkaar gesmeten te zijn. Nog kort geleden moeten er steenen zijn weggehaald: het kan geen toeval zijn, dat nu met den Westmoesson alles begint uit te botten, hier en daar vierkante plekken onbegroeid zijn.

Het eerste werk zou hier moeten zijn het tempelterrein met een pagger af te zetten en het ergste onkruid te verwijderen: dit laatste geldt voor alle monumenten en daar met den dag de verwaarloozing grooter wordt, verzocht ik den Assistent-Resident van Malang orders te willen geven voor schoonmaak, of, zoo daarvoor geen gelegenheid is, mij bericht te zenden, zoodat ik dan in de volgende maand de noodige maatregelen zou kunnen treffen.

In desa *Srigading* stonden volgens Rapp. 1902 p. 354 drie prachtige Ganeça's. No. 2 is spoorloos verdwenen, opsporing zal verzocht worden. Verder contrôleerde ik de beelden op het erf van den Ass. Resident te *Malang* en den wedono te *Wlingi*".

De Heer Melville bezocht de tempels te *Prambanan*. Door den zelfde werd een wijziging gebracht in het voetstuk van het groote Akṣobhya-beeld van Kṛtanagara te *Soerabaja*, waardoor het thans mogelijk is de inscriptie in haar geheel te lezen (zie § 8).

Van den Resident van Pasoeroean ontving ik een afschrift van de door de Controleurs van Bangil en Lawang ingediende rapporten aangaande de oudheden in hun contrôle-afdeelingen. Daaraan worde het volgende ontleend.

District Bangil. Naar de regentswoning bleken te zijn overgebracht de beelden uit Dĕrmo (Rapp. 1904 p. 17). Bangil, Chin. kamp no. 1 en 2 (p. 18; no. 4 was verkocht), Sidowajah no. 1—5 en 14 (p. 20), Djĕblok (p. 22), en Bandjaransari (p. 24). Te Pakidjangan (p. 25) werd slechts het voetstuk van het beeld aangetroffen, hetwelk zelf vermoedelijk opzettelijk is ontvreemd. Op het regentserf werd de op p. 26 beschreven Lakṣmī niet meer aangetroffen; wel de van elders overgebrachte en nog 13 andere.

District Gempol. Overgebracht naar de regentswoning de beelden van Watoekosek (p. 32) en Toedan (p. 33); voor Nglawang (p. 33) zie men § 8 hieronder. Te Kĕdjapanan (p. 30) zou vroeger nog een rākṣasa gestaan hebben. Te Raos (p. 30) werden behalve de vroeger bekende nog aangetroffen een gedeelte van een voet, een lingga en een zittend vrouwebeeldje als spuier; te Nglawang nog een paaltje; te Rĕtjopodo (p. 36) nog twee paaltjes Te Bĕlahan (p. 37) werd nog een poort gevonden, iets lager van afmeting doch even vervallen als de in het Rapp. onder no. 3 beschrevene.

District Pandakan. Te Pĕtoengwoeloeng (p. 41) bevindt zich nog een koplooze nandi. Van Tjandi Djawi (p. 42) zouden no. 11 en 13 naar Bangil zijn overgebracht, terwijl no. 15 verdwenen is. Ook de beelden van Lĕdoek (p. 46) zouden thans te Bangil staan Te Indrakila (p. 48) werd geconstateerd, dat er behalve de beide dwārapāla's beneden aan de trap, vermeld p. 48 laatste alinea, nog twee boven aan die trap en één rechts in het midden voorkomen; dat op het dan volgend terras (bovenaan p. 49) een hoofdeloos beeld staat en op de ruïne der voormalige tempelkamer drie beeldjes, n. l. twee Guru's en één vrouwebeeld.

Alle hierboven niet genoemde oudheden werden in denzelfden toestand aangetroffen als bij de opname van 1904.

Het spreekt vanzelf, dat door contrôle van de zijde der bestuursambtenaren, als thans heeft plaats gehad, de taak van den Oudheidkundigen Dienst belangrijk wordt verlicht;

het wordt dezerzijds dan ook zeer op prijs gesteld, dat de Resident van Pasoeroean een dergelijke contrôle in zijn gewest doet geschieden.

§ 5. Inventarisatie.

De aanvullende inventarisatie van de afdeeling Blitar had geregeld voortgang.

§ 6. Nieuwe opnamen, opgravingen, enz.

Bij het voortgezette onderzoek van *Tjandi Tikoes* bleek allereerst, dat de op blz. 58 van dit verslag geopperde veronderstelling, dat er gelegenheid was om water door te laten en het bouwwerk wellicht te vergelijken ware met een estrade als van Tjandi Djawi, onhoudbaar is. Bedoelde waterdoorlaat ontpopte zich namelijk in den loop der opgraving als een breekgat. Aan drie zijden is het monument omgeven door makaraspuiers; aan de vier hoeken en het midden der vier zijden hebben zich acht torentjes verheven, en daar binnen en boven is klaarblijkelijk diezelfde bouworde herhaald. Aan de vierde zijde zit de onderbouw van het monument aan een ander, grooter, vast; de opgraving zal dus wel grooter afmetingen aannemen, dan oorspronkelijk werd ondersteld. Vooralsnog moest zij echter geheel gestaakt worden, want daar het gebouwtje onder het tegenwoordig niveau van het nabijgelegen riviertje ligt, was te voorzien, dat al het blootgelegde in den regentijd vol zou loopen met water; een afvoer was slechts tegen hooge kosten aan te leggen en daarvoor waren geen gelden beschikbaar. Besloten werd dus het ontgraven terrein weer met zand te bedekken en zoo tegen waterschade te vrijwaren, om te gelegener tijd de opgraving te kunnen voortzetten.

Te *Panggih* (zie pag. 57) werd het fundament, waarop de yoni staat, verder onderzocht. Er kwam een fraaie tot beschrijving bestemde steen voor den dag, terwijl verder bleek, dat de eigenlijke onderbouw van andesiet is, en daaromheen de baksteen is aangebracht.

Door tusschenkomst van den regent van Modjokerto werd nog in de buurt van *Padoesan* (zie pag. 3 van dit verslag) naar verdere oudheden gezocht, met het resultaat, dat in de nabijheid van die plaats thans niet minder dan vijf overblijfsels van bouwwerken bekend zijn: te zijner tijd zal een en ander natuurlijk nader onderzocht worden.

Voorts werden, eveneens door de goede zorgen van den regent van Modjokerto, pogingen gedaan om een voorloopig overzicht te verkrijgen van de oudheden op den *Pĕnanggoengan*; dat deze pogingen met succes bekroond zijn, is vooral te danken aan de toewijding van R. Prodjodiningrat, assistent-wedono van Trawas. Op de vier toppen van dien berg, G. Djambe, G Bĕkĕl, G. Pĕnanggoengan en G. Sĕmodo, werden een tiental tempelruïnes aangetroffen, grootendeels door wegen en trappen met elkaar verbonden, terwijl eveneens sporen van verbindingswegen met den G. Boetak (Wĕlirang) en G. Biroe (Andjosmoro) werden gevonden. Verscheiden steenen met jaartallen, hoofdzakelijk uit de veertiende Çaka-eeuw, kwamen eveneens te voorschijn. In het bijzonder werd de aandacht gevestigd op *Tjandi Selo kĕlir* (op den eigenlijken Penanggoengan), dezelfde waaromtrent reeds iets werd medegedeeld door controleur Broekveldt in Notulen Bat. Gen. 1904, Bijl. III. Het daar thans aangetroffene gaf mij aanleiding den Heer Melville op te dragen er een meer systematisch onderzoek in te stellen. In afwachting van de resultaten daarvan en van een bezoek, dat ik mij voorstel zelf aan de beschreven steenen te wijden, onthoud ik mij thans van verdere bijzonderheden. Slechts verdient dadelijk vermelding, dat de top G. Djambe ook den naam Poetjangan bleek te dragen, hetgeen dus de veronderstelling bevestigt van den Heer Rouffaer, welke de kluizenarij van Pucangan op den Pĕnanggoengan meende te mogen zoeken [1]. Deze top is die, waarop de bekende grafbadplaats Djolotoendo ligt.

---

1) Notulen Bat. Gen. 1909 p. 182.

Aangaande de nieuw opgenomen tempels in de afdeeling Blitar deelde de Heer Perquin het volgende mede:

„Volgens de beschrijving in Rapp. 1908 blz. 147 stond vroeger op de plek genaamd *Pĕtapan* van den heuvel Pĕgat (distr. Srengat) een tjandi van andesiet; na onderzoek en ontgraving is de voet van dezen tempel blootgekomen. Het lijstwerk van andesiet is zorgvuldig behakt, maar reliefs of ornamenten werden daar niet aangetroffen, ook niet in den grond. De trap ligt ten Westen en aan deze zijde is op de steile berghelling een zware muur gebouwd ten einde een voldoend breed terrein vóór den tempel de verkrijgen; vier of vijf treden liggen nog op de oude plaats. De Zuid-West-hoek is geheel afgevallen. Het merkwaardige van dezen tempelvoet is, dat de zoogenaamde „valsche profielen" naast de trap dezelfde doorsnede hebben als het normaal profiel van den voet.

Op het perceel *Gambar-wetan* (distr. Blitar. zie Rapp. 1908 blz. 131) werd na tamelijk lang zoeken op een der mooist gelegen heuveltoppen een tempelvoet blootgelegd; het is echter niet het door Dr. Verbeek beschreven soubasement van 8.40 M. in het vierkant, waarvan nog geen sporen werden gevonden.

De trap ligt aan de Westzijde; de vier uitwendige hoeken worden gevormd door atlanten. uit meerdere steenlagen samengesteld en dus geen monolithen. gelijk op het regentserf te Blitar staan, en er ook één te Gambar werd aangetroffen. Een groot deel van deze atlanten werd in den grond en elders teruggevonden en zooveel mogelijk weder op de oude plaats aangebracht; ze staan op een onderstuk van drie glad bewerkte andesietblokken Dit onderstuk wordt alleen onderbroken door de trap. Tusschen deze atlanten vormt een teruglooopend profiel den overgang naar het lichaam van den tempelvoet; dit middendeel, geheel met ornament (hoofdzakelijk mensch- en diertiguren) behakt, is links en rechts van de trap voorzien van twee pilasters met geringen

voorsprong, waartusschen één paneel, en aan de Noord- en Zuidzijde van twee zij- en één middenpilaster, dus met twee paneelen. Aan de Oostzijde bevindt zich in het midden een atlant met eenzelfden voorsprong als de hoekatlanten; zoodoende worden onderlijst en middendeel ook hier onderbroken; de beide zoo ontstane vakken hebben elk twee pilasters met één paneel.

Daar een groot gedeelte der met relief behakte steenen ontbreekt, is voorloopig niet na te gaan, wat er wordt voorgesteld; het is echter zeer waarschijnlijk, dat de voorstellingen op de pilasters geen deel uitmaken van die op de paneelen; in zooverre wordt het karakterverschil van dragende en vullende bouwdeelen duidelijk uitgesproken. De behakking, ofschoon wat grof, is werkelijk goed uitgevoerd; men zie vooral het relief naast de trap, waarop o. a. een uitstekend weergegeven paard voorkomt. De atlanten zijn minder goed van verhouding en zeer gebrekkig van voorstelling: het eene is het gevolg van het andere, want de eigenaardige plaatsing der voeten, die buitenwaarts gericht zijn, maakte een rationeele stand der beenen onmogelijk; de knieën werden ook buitenwaarts gekeerd en het onderdeel van het lichaam daardoor gedrukt.

Aan den eenen kant zou het overweging verdienen te trachten den tempelvoet weer op te bouwen, omdat waarschijnlijk de nog ontbrekende reliefsteenen wel aanwezig zullen zijn; aan den anderen kant is het opsporen van die steenen een tijdroovend en kostbaar werk, zonder dat men zeker is van een daaraan geëvenredigd resultaat.

Merkwaardig is nog, dat de trap, die reeds vroeger van den heuvelvoet leidde naar het tempelterrein, teruggevonden werd; hij is weer geheel ontgraven en bestaat uit ± 70 treden van andesiet. De as correspondeert ongeveer met dien van den tempel. Naast de trap aan den heuvelvoet staat een mooi bewerkte rakṣasa van 1.70 M. hoogte; een andere, die er tegenover stond, was in een ravijn gevallen, doch is nu weer naar boven gebracht. Hierop staat het jaartal 1360".

Voor de opnamen in *Atjeh* zie men Bijlage X.

§ 7. **Vondsten.**

Een merkwaardige bronsvondst had plaats in desa *Batang*, res. Jogjakarta. Het zijn in hoofdzaak Buddhistische beeldjes, waarvan twee de geloofsbelijdenis dragen; o. a. werden aangetroffen Awalokiteçwara, Mañjuçrī, Wajrapāṇi, Tārā en Cundā. Merkwaardig is ook een Kuwera, zittend op een grooten juweelenpot. De heele verzameling is opgenomen in het Museum te Batavia (Invent. no. 5556—5579): voor nadere beschrijving zie men de Lijst van aanwinsten in de Not. Bat. Gen. 1914.

De Heer Valette te Tĕngĕr-agoeng deed mededeeling van de vondst van een tweetal der bekende zeldzame staatsiewapens (tjandrasa), welke plaats had te *Sindangsari* in de Pamanoekan- en Tjiasĕm-landen.

Verschillende vondsten in de omgeving van *Blitar* zullen nader vermeld worden in den aanvullenden inventaris van den Heer Perquin. In het bijzonder viel de rijke verscheidenheid in opzet en profileering bij de vele gevonden voetstukken op. Ook verdient de aandacht de vondst van den steen te Plosso met sĕngkala 1270 (zie § 8), van den vorm van een geprofileerde neut en van een zeer mooie bewerking in fijnkorreligen grijsgelen zandsteen.

Ten slotte worde nog gememoreerd, dat de regent van Modjokerto mij mededeelde, dat hij meent het bekende wedstrijdterrein van koning Hayam Wuruk te *Bubat* teruggevonden te hebben en wel in de sawah op eenigen afstand Zuidelijk van de Kali Goenting, ressorteerende onder desa Tĕmpoeran, en grenzende aan desa Pĕsanggrahan (onderdistr. Sooko, distr. Modjokerto).

§ 8. **Epigraphie.**

Nu door de verandering van het voetstuk van den Akṣobhya van Kṛtanagara te *Soerabaja* de inscriptie geheel te lezen is, bleek, dat inderdaad, zooals in Oudh. Versl. 1913 p. 34 reeds verondersteld werd, het vers met strophe 19 uit is,

zoodat aan de transcriptie van Brandes slechts enkele woorden behoeven toegevoegd om haar volledig te maken.

Aangaande den blijkens p. 60 van dit verslag naar Modjokerto overgebrachten steen van *Nglawang* werd geconstateerd, dat hij een deel vormt van een groote inscriptie, welker andere helft zich in het Museum te Batavia bevindt; men vergelijke hierover een artikeltje (De inscriptie van Prapañcasārapura) in Tijdschr. Bat. Gen. 56. In verband met het bovenstaande gaf ik opdracht ook den steen van Nglawang naar Batavia op te zenden.

Het epigraphisch materiaal te *Modjokerto* onderging de volgende uitbreiding:

434. bovenstuk van een votieftempeltje van Lĕbak (Tumapĕl), met aan elke zijde een cijfer. Naar de pradakṣiṇā is het jaartal 1263, volgens de gewone schrijfwijze 1362.

460. steenblok van Genting met jaartal 1422.

461. beschreven steen van Genting van 1245 (nog in loco).

463. steenblok van Djĕdong met jaartal 1350.

469. steenblok van Biting met jaartal 1138 in sĕngkala.

In de afdeeling *Blitar* werden de volgende nog onbekende gedateerde inscripties aangetroffen:

op twee rākṣasa's op het regentserf te Blitar: 13 in sĕngkala; te zamen hebben ze dus 1313 aangegeven.

op een rākṣasa van Gambar-wetan het jaartal 1360.

op een steenen zerk te Djiembe (Lodojo) 1095.

op een steen te Sawaän (Blitar) 1034 in sĕngkala.

op een steen te Plosso (Lodojo) 1270 in sĕngkala.

§ 9. Fotografieën.

De op Java vervaardigde foto's genummerd 1882—1966 zijn opgegeven in Bijlage V. Door den Heer Melville werden opgenomen de „verzakking" van Boro-Budur (zie p. 188 van dit verslag), de opgravingen nabij Magĕlang, verschillende oudheden in het Museum te Modjokerto, en de opgravingen van Panggih en Tjandi Tikoes. In opdracht van den Heer Perquin werden door een particulieren foto-

graaf te Blitar opnamen gedaan van verschillende oudheden daar ter plaatse en van de Tjandi's Batjĕm, Pĕtapan, Soemberdjati en Gambar-wetan. De door den Heer de Vink in Atjeh vervaardigde negatieven vindt men in Bijlage IJ.

§ 10. Teekeningen.

De teekeningen van dit en het vorige kwartaal hadden betrekking op de herstellingswerken in Oud-Bantam, de Tjandi's Sĕtan en Tjandirĕdjo bij Magĕlang, Panggih en Tikoes bij Modjokerto, Pĕtapan, Gambar-weten en Batjĕm bij Blitar. De opgave is opgenomen in Bijlage W; die van de in Atjeh gemaakte in Bijlage AA. Het calqueeren van deze teekeningen wordt gedeeltelijk nog in het volgend kwartaal voortgezet.

§ 11. Musea en Verzamelingen.

Van het Museum te *Modjokerto* ontving ik een aanvullenden inventaris, thans reeds loopend tot no. 540. In het volgend verslag hoop ik na een bezoek ter plaatse eenige nadere mededeelingen te kunnen doen over de nieuwe aanwinsten.

De opgegraven beelden van Sĕtan en Tjandirĕdjo werden opgenomen in het Museum te *Batavia* (Inv. No. 5505-5546): evenals eenige beelden en beschreven steenen van den Diëng (Inv. No. 5547-5553 en D. 135 en 136).

§ 12. Lijst van monumenten.

Van de monumentenlijst van Oost-Java kwamen No. 1, 2 en 3 gereed (Tjandi Gambar-wetan, Tjandi Batjĕm en Tjandi Pĕtapan).

§ 13. Publicaties.

Het Oudheidkundig Verslag over het derde kwartaal 1914 verscheen

In verband met de door de tijdsomstandigheden geboden

zuinigheid zullen de Rapporten van den Oudheidkundigen Dienst over 1914 niet verschijnen, doch zoo mogelijk het eerste gedeelte van een gecombineerd deel 1914—15.

Daarentegen werd in overleg met de Directie van het Bataviaasch Genootschap van Kunsten en Wetenschappen besloten, een volledigen inventaris der Javaansche Hindu-oudheden. op den grondslag van Dr. Verbeek's Oudheden van Java, te publiceeren in een deel der Verhandelingen van genoemd Genootschap. Daar de voorbereidende werkzaamheden zeer tijdroovend zijn, zal de druk in gedeelten plaats hebben; op het oogenblik is de Inventaris der oudheidkundige afdeeling West-Java gereed om gedrukt te worden.

§ 14. **Geschenken.**

Van de Directie van het Bataviaasch Genootschap werden ontvangen: Tijdschrift 56. afl. 3 en 4; Notulen 1914, afl. 1, 2 en 3 en Verhandelingen 61, 1ste stuk.

Van het Gouvernement van Burma: Report of the Superintendent, Archaeological Survey, 1913—14.

Van het Gouvernement van Madras: Annual Report of the Archaeological Department, Southern Circle, 1913—14, benevens het Annual Report on Epigraphy.

Van den Heer H. Witkamp te Weltevreden een schets van de juiste ligging der oudheden van G. Kombeng en Moeara Kaman, door hem beschrevin in Tijdschr. Aardr. Genootsch. 31, blz. 587 enz. (v. g. l. Oudh. Versl. 1913 p. 4).

Van den Heer P. V. van Stein Callenfels te Djaëjan een foto van een metalen beeldje van Çiwa-Brahmā-Wiṣṇu uit de buurt van Malang.

§ 15. **Programma voor het volgend kwartaal.**

Aan Dr. Bosch zal een nadere studie van enkele op Java gevondene Sanskṛt-inscripties worden opgedragen; bovendien zal hij zich ter plaatse op de hoogte stellen van enkele Midden-Javaansche monumenten.

De Heer Perquin zal zijn gewone werkzaamheden voort-

zetten; in het bijzonder zullen Tjandi's Soemberdjati, Sawĕntar en Kali-Tjilik opgenomen worden.

De Heer Leydie Melville wordt eerst belast met het voorloopig onderzoek van Tjandi Selo-kĕlir en omgeving en wordt vervolgens voor fotografische werkzaamheden te Weltevreden verwacht.

Ook het onderzoek in Atjeh zal door den Heer de Vink op de gewone wijze worden voortgezet.

De Chef van den Oudheidkundigen Dienst,

Dr. N. J. KROM.

Batavia, Januari 1915.

Bijlage V.

Lijst der fotografische opnamen

over het 4de kwartaal 1914.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1882--1885	18 × 24	Boro-Budur.	het zoogenaamde verzakkende gedeelte der eerste gaanderij.
1886, 1887	„	Tjandirĕdjo bij Magĕlang.	opgegraven fundamenten.
1888--1890	„	Sĕtan bij Magĕlang.	opgegraven fundamenten.
1891	„	Panggih (afd. Modjokerto).	yoni en onbeschreven steen.
1892, 1893	„	idem.	yoni met jaartal 1294.
1894	„	Kĕsemèn, thans Mus. Modjok. 421.	steen met jaartal 1377.
1895	„	Genting, thans Mus. Modjok. 460.	steenblok met jaartal 1422.
1896	„	Kĕdaton (Trowoelan), thans Mus. Modjok. 400 en 401.	steenblokken met jaartallen 1297 en 1372.
1897	„	Kĕtapan, thans Mus. Modjok. 418.	steen met jaartal 107(2).
1898--1900	„	Kĕtapan, thans Mus. Modjok. 419.	steen met reliëf, voorzijde.
1901	„	id. id.	zelfde, achterzijde.
1902	„	Modjokerto, thans Mus. Modjok. 403.	steen met reliëf.
1903	„	id. id.	zelfde, andere zijde.
1904--1907	„	Bĕlahan, thans Mus. Modjok. 405.	reliëf van Wiṣṇu op Garuḍa.
1908	„	Trawas, thans Mus. Modjok. 407 en 408.	spuiers.
1909, 1910	„	Trawas, thans Mus. Modjok. 409.	spuier.
1911	„	Trawas, thans Mus. Modjok. 414.	steenen yoni-lingga.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1912	18 × 24	Trawas, thans Mus. Modjok. 415.	makaraspuier.
1913	„	G. Tjaroeban, thans Mus. Modjok. 429.	steenen Pārwatī.
1914, 1915	„	Bangil, thans Mus. Modjok. 433.	steenen Ardhanārī.
1916—1919	„	Lĕbak (Tumapĕl), thans Mus. Modjok. 434.	bovenstuk van een votief-tempeltje met jaartal 12[illegible] of 1362, van vier zijde .
1920	„	Biting, thans Mus. Modjok. 469.	steen met sĕngkala 1138.
1921	„	Gĕmbongan-Kĕdoeng-ngoedi, thans Mus. Modjok. 477.	vrouwekop van terracotta
1922	13 × 18	Blitar, verz. de Rooy No. 1.	voetstuk met Garuḍa en naga versiering.
1923	„	idem, No. 8.	achterzijde (monsterkop) van steenen beeld.
1924, 1925	„	idem.	steenen beeld.
1926, 1927	„	idem, No. 13.	reliëf (drinkwaterpot met ornament op lotuskussen).
1928, 1929	„	idem, No. 16.	steenen Çiwa-Guru.
1930	„	idem, No. 18.	steenen Çiwa-Guru.
1931, 1932	„	idem, No. 25.	steenen beeld met olitan (Indra?).
1933, 1934	„	idem, No. 10.	drager als hoekantefix.
1935	„	idem, No. 9.	steenen beeld.
1936	24 × 30	Tjandi Batjĕm.	Noordelijke tempel. N. W hoek.
1937	„	idem.	Zuidelijke tempel. N. [illegible] hoek.
1938	„	Tjandi Pĕtapan.	gezicht op de overblijfselen
1939—1941	„	Tjandi Soember djati.	geornamenteerde steenen en antefixen.
1942	13 × 18	Blitar, stadstuin.	gefigureerd çrī op de achterkant van een Ganeça.
1943	„	idem.	voorzijde van hetzelfde beeld
1944	„	Blitar, regents-erf, No. 8 en 56.	steenen Durgā-beelden.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
1945	13 × 18	Blitar, regents-erf, No. 39, 40 en 49.	vrouwespuier, Durgā en hoekantefix.
1946, 1947	„	idem, No. 100.	steenen leeuw op drager.
1948	„	Kloet (Karangrĕdjo), thans Blitar, reg. No. 74.	achterzijde van een Sūryabeeld.
1949	24 × 30	Tjandi Gambar Wetan.	Noord-West-hoek.
1950	„	idem.	Zuid-West-hoek.
1951	„	idem.	Zuid-Oost-hoek.
1952—1955	13 × 18	idem.	rākṣasa's.
1956	18 × 24	Tjandi Tikoes.	Noord-Oost ten Noorden.
1957	„	idem.	Oost.
1958	„	idem.	Zuid-Oost.
1959	„	idem.	Zuid-Oost ten Oosten.
1960	„	idem.	Zuid-Oost ten Zuiden.
1961	„	idem.	Zuid-West ten Zuiden.
1962—1964	„	idem.	makara-spuiers.
1965, 1966	„	Panggih.	yoni met blootgelegden onderbouw.

Afgesloten 31 December 1914.

Stand van het teekenwerk.

3de en 4de kwartaal 1914.

Oud-Bantam.

a. Begraafplaats van Pangkalan-nangka.
1. plattegrond (1: 50).
2. aanzicht Zuidgevel met poort en doorsnede over de lengte (1: 50).

b. Begraafplaats van Kĕnari.
1. plattegrond (1: 50).
2. ingangspoort, buitenaanzicht en doorsnede (1: 20).
3. middengebouw, dwarsdoorsnede en voorgevel (1: 50).

c. Begraafplaats van Pakalangan.
1. plattegrond (1: 100).
2. dwarsdoorsnede en gedeeltelijke langsdoorsnede van het middengebouw (1: 20).
3. gedeeltelijke dwarsdoorsnede van het middengebouw (1: 10).

Tjandiredjo.

plattegrond in twee bladen (1: 20 en 1: 10).

Tjandi Setan.

1.	plattegrond	fund.	1, 2, 3	(1: 20).
1*a*.	doorsneden	„	„	(1: 10).
2.	plattegrond	„	4	(1: 20).
3.	„	„	5, 6, 7	(1: 20).
4.	Westaanzicht	„	1, 2, 3	(1: 20).
5.	doorsnede	„	4	(1: 20).
6.	vooraanzicht	„	1, 2, 3	(1: 20).

In behandeling zijn nog de teekeningen 7—12 (vooraanzichten, zijaanzichten en schema). Gereed kwam:
Situatie van de oudheden in en om Sĕtan (1 : 2500).

Tjandi Tikoes en Panggih.
nog onderhanden.

Tjandi Gambar=wetan.

1. aanzicht van den tempelvoet, Noord-, Oost- en Westzijde (1: 20).
2. horizontale doorsnede en details (1: 20 en 1 : 10).

Tjandi Batjem.

1. aanzicht van den tempelvoet, Zuid- en Westzijde (1: 20).
2. horizontale doorsneden en details (1: 20 en 1: 10).
3. horizontale doorsneden van den Zuidelijken tempelvoet; aanzicht Noord- en Westzijde met details (1: 20 en 1: 10).

Tjandi Petapan.

1. aanzicht van den tempelvoet, boven- en Noordzijde (1 : 50).
2. aanzicht van den tempelvoet, Noord- en Westzijde en details (1: 10).

Uittreksel

UIT HET

Verslag over de oudheidkundige werkzaamheden in Atjèh in het derde en vierde kwartaal 1914.

UITGEBRACHT DOOR

J. J. de Vink.

Derde Kwartaal.

De werkzaamheden gedurende dit kwartaal hadden uitsluitend betrekking op *Kampong Pandé* (zie vorig verslag). Begonnen werd met het schoonkappen van het terrein, waar de drie gravencomplexen *Toean di Kandang* waren aangetroffen; de grafsteenen werden direct uitgegraven en gesteld, zoodat de teekenaars enkele dagen later de situaties konden opmeten. Daarna bezocht ik deze complexen voor de tweede maal met Dr. Hoesein Djajadiningrat, welke mij aanwijzingen gaf, wat gefotografeerd en abgeklatscht moest worden.

Terwijl daarmede een begin gemaakt werd, liet ik ondertusschen verdere complexen in en om Kampong Pandé blootleggen: hierbij werd nog een vierde complex Toean di Kandang gevonden. Later kwam nog een complex te voorschijn op een nabijgelegen veld, genaamd *Blang Toetong*, hetwelk op aanwijzing van Dr. Djajadiningrat op de gebruikelijke wijze werd bewerkt.

In de poeasa-maand werkte ik met de teekenaars aan de cliché's van Koeta Radja en Koeta Alam en werden voorts abklatschen gemaakt van de grafsteenen van Toean di Kandang en Blang Toetong. Het graafwerk stond wegens gebrek aan werkvolk stil en werd op 25 Augustus

hervat. Van dien datum tot het eind van het kwartaal werden nog verscheidene andere gravencomplexen blootgelegd, waarvan er twee volgens Dr. Djajadiningrat grafsteenen met namen bevatten: één, genaamd Toean Meurah in Kampong Planggahan, meun. Kampong Djawa, het andere in een tuinencomplex, genaamd Blang Lam Oedjong, eveneens in Kampong Planggahan, meun. Planggahan.

Bij de ontgraving van het vierde complex Toean di Kandang trof ik op een heuvel, links van het complex, eenige zerken aan, die na schoonmaak sporen vertoonden van een vroegere versiering met kleuren (te onderscheiden waren nog zwart en rood) op de plaatsen, waar geen ander ornament was aangebracht.

Op 6 Augustus werden de cliché's van Koeta Radja en Koeta Alam en de abklatschen van Toean di Kandang I—III en Blang Toetong aan den Chef van den Oudheidkundigen Dienst verzonden.

Eind September bezocht ik nog twee gravencomplexen; het eerste nabij Koeta Radja aan den weg naar Mata Ajer in Kampong Geutjeuë; het zijn prachtige groote goed geconserveerde steenen, doch volgens Dr. Djajadiningrat van geen historisch belang. Aan den rand van de sawah vertoonen zich in een ± 3 M. hooge heuvel een tiental half bedolven graven, waarvan twee beschreven kopsteenen bevatten en dadelijk onder handen genomen werden.

De fotografische opnamen van de vier complexen Toean di Kandang kwamen gereed en zijn in behandeling voor verzending.

In dit kwartaal werd voor *f* 1687,53 verwerkt.

Vierde Kwartaal.

Gedurende dit kwartaal werden de werkzaamheden nog eenige dagen voortgezet in *Kampong Geutjeue*, waar zich de gravencomplexen Radja Djalé en Radja Rebah bevinden; het eerste werd ontgraven, doch ook dit bleek van geen belang te zijn.

Van 5 tot 16 October was ik opgenomen in het hospitaal: in dien tijd werden door de teekenaars de negatieven behandeld van Toean di Kandang en werden ook abklatschen gemaakt in Kampong Pandé en Kampong Djawa. Ook werden nog vele grafsteenen uitgegraven.

Opgemeten werden in dit kwartaal de gravencomplexen Toean Meurah, Teungkoe Ba Asan en Aneu Oeleè Balang, alle onderafd. Koeta Radja, en Meureuhōm Daja in Moekim Glé Djong, Kampong Glé Djong, Meunatha Lam Keumawé.

Achtereenvolgens werden fotografische werkzaamheden verricht op de gravencomplexen Teungkoe Saïd op Tjot Lam Raja, kramat Toean di Soré, Blang Toetong, Teungkoe Ba Asan, Toean Meurah: op het oogenblik zijn de sultansgraven in Kampong Oeleè Loeëng onderhanden. Vervolgens worden nog twee steenen gefotografeerd in kampong Kandang, ten Oosten van Oeleè Loeëng, en te Daja.

Alle negatieven worden gereed gemaakt tot verzending, waarna ik mijn werkzaamheden kan verplaatsen naar Peureulak bij Idi.

Ook de abklatschen van Toean di Kandang IV, kramat Toean di Soré, Teungkoe Saïd op Tjot Lam Raja, Toean Meurah, Koeboe Pōteu Meureuhom Daja, Blang Lam Oedjoeng, Teungkoe Gloempang en Teungkoe Ba Asan I en II zijn voor verzending gereed.

In dit kwartaal werd voor *f* 1011.68 verwerkt.

Koeta-Radja, September en December 1914.

Bijlage Y.

Zesde lijst van foto's

uit

Atjèh.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
879	18 × 24	Koeta Radja (oudtijds Dalem, thans kazerne).	Graf O, zijde 1.
880	„	id.	„ „ „ 2.
881	„	id.	„ „ „ 3.
882	„	id.	„ „ „ 4.
883	„	id.	Graf I, „ 5.
884	„	id.	„ „ „ 6.
885	„	id.	„ „ „ 7.
886	„	id.	„ „ „ 8.
887	„	id.	Graf II, „ 5.
888	„	id.	„ „ „ 6.
889	„	id.	„ „ „ 7.
890	„	id.	„ „ „ 8.
891	24 × 30	id.	Graf III, „ 5.
892	„	id.	„ „ „ 6.
893	„	id.	„ „ „ 7.
894	„	id.	„ „ „ 8.
895	18 × 24	id.	Graf V, „ 5.
896	„	id.	„ „ „ 6.
897	„	id.	„ „ „ 7.
898	„	id.	„ „ „ 8.
899	„	id.	Graf VII, „ 5.
900	„	id.	„ „ „ 6.
901	„	id.	„ „ „ 7.
902	„	id.	„ „ „ 8.
903	„	id.	Graf VIII, „ 5.
904	„	id.	„ „ „ 6.
905	„	id.	„ „ „ 7.
906	„	id.	„ „ „ 8.
907	„	id.	Graf IX, „ 5.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.			
908	18 × 24	Koeta Radja (oudtijds Dalem, thans kazerne).	Graf	IX,	zijde	6.
909	„	id.	„	„	„	7.
910	„	id.	„	„	„	8.
911	„	id.	Graf	X,	„	5.
912	„	id.	„	„	„	6.
913	„	id.	„	„	„	7.
914	„	id.	„	„	„	8.
915	24 × 30	Koeta Alam (Groot Atjèh).	Graf	III,	„	5.
916	„	id.	„	„	„	6.
917	„	id.	„	„	„	7.
918	„	id.	„	„	„	8.
919	18 × 24	id.	Graf	IV,	„	5.
920	„	id.	„	„	„	6.
921	„	id.	„	„	„	7.
922	„	id.	„	„	„	8.
923	„	id.	Graf	V,	„	5.
924	„	id.	„	„	„	6.
925	„	id.	„	„	„	7.
926	„	id.	„	„	„	8.
927	„	id.	Graf	VII,	„	5.
928	„	id.	„	„	„	6.
929	„	id.	„	„	„	7.
930	„	id.	„	„	„	8.
931	„	id.	Graf	VIII,	„	5.
932	„	id.	„	„	„	6.
933	„	id.	„	„	„	7.
934	„	id.	„	„	„	8.
935	„	id.	„	„	topstuk.	
936	„	id.	Graf	XII,	zijde	5.
937	„	id.	„	„	„	6.
938	„	id.	„	„	„	7.
939	„	id.	„	„	„	8.
940	„	id.	Graf	XIII,	„	5.
941	„	id.	„	„	„	6.
942	„	id.	„	„	„	7.
943	„	id.	„	„	„	8.
944	24 × 30	id.	Graf	XIV,	„	5.
945	„	id.	„	„	„	7.

Nummer.	Formaat.	Plaats.	Korte omschrijving.
946	24 × 30	Koeta Alam (Groot Atjèh).	Graf XVIII, 8 + XIV, 6.
947	„	id.	„ „ 6 + XIV, 8.
948	„	id.	„ „ 5.
949	„	id.	„ „ 7.
950	18 × 24	id.	Gezicht op 't gravencomplex Koeta Alam in Moekim Pangoe, Groot Atjèh; gezien van af den Zuid-Westhoek.

Zesde lijst van abklatschen
uit Atjèh.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1439	Pandé (Koeta Radja). [eerste complex].	Graf II. zijde 5.
1440	„	„ „ „ 7.
1441	„	„ „ „ 8.
1442	„	Graf III, zijde 5.
1443	„	„ „ „ 6.
1444	„	„ „ „ 7.
1445	„	„ „ „ 8.
1446	„	Graf V, zijde 5.
1447	„	„ „ „ 6.
1448	„	„ „ „ 7.
1449	„	„ „ „ 8.
1450	„	Graf VII. zijde 5.
1451	„	„ „ „ 6.
1452	„	„ „ „ 7.
1453	„	„ „ „ 8.
1454	„	Graf XIV. zijde 1.
1455	„	„ „ „ 2.
1456	„	„ „ „ 3.
1457	„	„ „ „ 4.
1458	„	Graf XVIII. zijde 1.
1459	„	„ „ „ 2.
1460	„	„ „ „ 3.
1461	„	„ „ „ 4.
1462	„	„ „ „ 5.
1463	„	„ „ „ 6.
1464	„	„ „ „ 7.
1465	„	„ „ „ 8.
1466	Pandé [tweede complex]	Graf X. zijde 5.
1467	„	„ „ „ 6.
1468	„	„ „ „ 7.
1469	„	„ „ „ 8.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.			
1470	Pandé (Koeta Radja). [tweede complex].	Graf	XI.		
1471	„	Graf	XII,	zijde	5.
1472	„	„	„	„	6.
1473	„	„	„	„	7.
1474	„	„	„	„	8.
1475	„	Graf	XIII,	zijde	5.
1476	„	„	„	„	6.
1477	„	„	„	„	7.
1478	„	„	„	„	8.
1479	„	Graf	XIV,	zijde	5.
1480	„	„	„	„	6.
1481	„	„	„	„	7.
1482	„	„	„	„	8.
1483	„	Graf	XVIII,	zijde	5.
1484	„	„	„	„	6.
1485	„	„	„	„	7.
1486	„	„	„	„	8.
1487	Pandé [derde complex].	Graf	III,	zijde	5.
1488	„	„	„	„	6.
1489	„	„	„	„	7.
1490	„	„	„	„	8.
1491	„	„	„	top.	
1492	„	Graf	IV,	zijde	5.
1493	„	„	„	„	6.
1494	„	„	„	„	7.
1495	„	„	„	„	8.
1496	„	„	„	top.	
1497	„	Graf	VI,	zijde	5.
1498	„	„	„	„	6.
1499	„	„	„	„	7.
1500	„	„	„	„	8.
1501	„	Graf	VII,	zijde	5.
1502	„	„	„	„	6.
1503	„	„	„	„	7.
1504	„	„	„	„	8.
1505	„	„	„	top.	
1506	„	„	„	randschrift.	
1507	„	„	„	id.	
1508	„	„	„	id.	

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1509	Pandé [derde complex].	Graf VII, randschrift.
1510	,,	,, ,, id.
1511	,,	Graf XI, zijde 1.
1512	,,	,, ,, ,, 2.
1513	,,	,, ,, ,, 3.
1514	,,	,, ,, ,, 4.
1515	,,	Graf XIV, zijde 5
1516	,,	,, ,, ,, 6.
1517	,,	,, ,, ,, 7.
1518	,,	,, ,, ,, 8.
1519	,,	Graf XVII, zijde 1.
1520	,,	,, ,, ,, 2.
1521	,,	,, ,, ,, 3.
1522	,,	,, ,, ,, 4.
1523	,,	Graf XIX, zijde 1.
1524	,,	,, ,, ,, 2.
1525	,,	,, ,, ,, 3.
1526	,,	,, ,, ,, 4.
1527	,,	Graf XXI.
1528	,,	Graf XXIII.
1529	,,	,, ,,
1530	,,	Graf XXIV, zijde 5.
1531	,,	,, ,, ,, 6.
1532	,,	,, ,, ,, 7.
1533	,,	,, ,, ,, 8.
1534	,,	,, ,, top.
1535	,,	Graf XXV, zijde 1.
1536	,,	,, ,, ,, 2.
1537	,,	,, ,, ,, 3.
1538	,,	,, ,, ,, 4.
1539	Pandé [Blang Toetoeng].	Graf IV, zijde 5.
1540	,,	,, ,, ,, 6.
1541	,,	,, ,, ,, 7.
1542	,,	,, ,, ,, 8.
1543	,,	,, ,, top.
1544	,,	Graf V. zijde 5.
1545	,,	,, ,, ,, 6.
1546	,,	,, ,, ,, 7.
1547	,,	,, ,, ,, 8.
1548	,,	Graf VII, zijde 5.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1549	Pandé [Blang Toetoeng].	Graf VII, zijde 6.
1550	,,	,, ,, ,, 7.
1551	,,	,, ,, ,, 8.
1552	,,	Graf XVI, zijde 5.
1553	,,	Graf XXIV, zijde 8.
1554	,,	Graf XI, zijde 5.
1555	,,	,, ,, ,, 6.
1556	,,	,, ,, ,, 7.
1557	,,	,, ,, ,, 8.
1558	,,	,, ,, top.
1559	,,	Graf XII, zijde 5.
1560	,,	,, ,, ,, 6.
1561	,,	,, ,, ,, 7.
1562	,,	,, ,, ,, 8.
1563	,,	,, ,, top.
1564	Pandé [Kramat Toean di Soré].	Graf I, zijde 5.
1565	,,	,, ,, ,, 6.
1566	,,	,, ,, ,, 7.
1567	,,	,, ,, ,, 8.
1568	Pandé [Toengkoe Said op Tjot Lam Raja].	Graf I, zijde 1.
1569	,,	,, ,, ,, 2.
1570	,,	,, ,, ,, 3.
1571	,,	,, ,, ,, 4.
1572	,,	,, ,, ,, 5.
1573	,,	,, ,, ,, 6.
1574	,,	,, ,, ,, 7.
1575	,,	,, ,, ,, 8.
1576	Palenggahan (Koeta Radja), [Toean Meurah].	Graf III, zijde 5.
1577	,,	,, ,, ,, 6.
1578	,,	,, ,, ,, 7.
1579	,,	,, ,, ,, 8.
1580	,,	Graf IV, zijde 5.
1581	,,	,, ,, ,, 6.
1582	,,	,, ,, ,, 7.
1583	,,	,, ,, ,, 8.
1584	,,	Graf V, zijde 5.
1585	,,	,, ,, ,, 6.

No.	Plaats.	Korte omschrijving.
1586	Palenggahan (Koeta Radja), [Toean Meurah].	Graf V, zijde 7.
1587	"	" " " 8.
1588	"	Graf VII, zijde 5.
1589	"	" " " 6.
1590	"	" " " 7.
1591	"	" " " 8.
1592	"	Graf VIII, zijde 5.
1593	"	" " " 6.
1594	"	" " " 7.
1595	"	" " " 8.
1596	"	" " top.
1597	Glé Djong (Koeboe Poteu Meureuhōm Daja op den Glé Kandang).	Graf II, zijde 5.
1598	"	" " " 6.
1599	"	" " " 7.
1600	"	" " " 8.
1601	"	Graf III, zijde 5.
1602	"	" " " 6.
1603	"	" " " 7.
1604	"	" " " 8.

Lijst der teekeningen uit Atjèh.

Zesde zending.

34. Situatie der sultansgraven te Koeta Radja (gebouw der sultansgraven; graven vóór het gewestelijk bureau; grafheuvel bij de accessoires van het derde bataljon); schaal 1 : 150.
35. Situatie van de gravencomplexen Toean di Kandang I-III en Blang Toetoeng; schaal 1 : 50 en 1 : 60.
36. Situatie van de gravencomplexen Toean di Kandang IV, Koeboe Poteu̍ Meureuhōm Daja, Toean Meurah en Teungkoe Ba Asan I en II; schaal 1 : 50.
37. Situatie van de gravencomplexen ten Oosten van Oeleè Loeëng. Koeboe Aneu Oeleè Balang, Blang Lam Oedjoeng en Teungkoe Gloempang; schaal 1 : 50 en 1 : 100.

